

**TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**27 NİSAN E MUHTIRASI'NIN
ALGI YÖNETİMİ KAPSAMINDA ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Selçuk KAPUCI**

**Danışman
Doç. Dr. Mahmut AKPINAR**

Ankara 2015

**TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**27 NİSAN E MUHTIRASI'NIN
ALGI YÖNETİMİ KAPSAMINDA ANALİZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Selçuk KAPUCI**

**Danışman
Doç. Dr. Mahmut AKPINAR**

Ankara 2015

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI

Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

19 / 04 / 2015

Selçuk KAPUCI

ONAY

[Selçuk KAPUCI] tarafından hazırlanan “[27 Nisan E Muhtırasının Algı Yönetimi Kapsamında Analiz Edilmesi]” başlıklı bu çalışma, [16.04.2015] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim] dalında [Yüksek Lisans] tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kayhan MUTLU

Doç. Dr. Mahmut AKPINAR

Doç. Dr. Ramazan TAŞ

ÖNSÖZ

Günümüzde artık, “gerçek” önemini giderek yitirmektedir. Gerçeğin yerini ise algılar almaktadır. Algının doğru olup olmamasının egemen güçlerce bir önemi yoktur. Önemli olan sadece, algının kendisidir. Algı, Marshall Mc Luhan’ın ‘Küresel Köy’ diye adlandırdığı artık medya organlarınca oluşturulmaktadır. Yani, artık gerçek algılardır. Medya ise insana neyi sundu ise insanların onu doğru kabul etmekten başka çaresi bulunmamaktadır.

İnternetin, sosyal paylaşım sitelerinin son yıllarda yaygın olmasıyla devletler kamu güvenliğini sağlamakta güçlük çekmektedir. Türkiye’deki son yaşanan Gezi Olayları ve Orta Doğu’daki Arap Baharı’ nın fitili bu tür ortamlarda ateşlenmiştir. Devletin güvenliğini tehlikeye düşürecek şekilde artık insanları etkileyen medyanın oluşturduğu ‘algılama’ kavramını anlamak önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda, Türkiye’deki darbe süreçlerinde sürekli askerden yana olan bazı medya organlarının önemli bir kısmı, askerlerin haklılığını benimseten bir algının oluşumu çaba harcamışlardır. Medyanın genlerine işleyen bu alışkanlık askerlerin sivil siyasete her müdahalesinde kendini göstermiştir. En son 27 Nisan E Muhtırası sürecinde de bazı medya organları bu alışkanlığı sürdürmenin gayreti içerisinde olmuştur. Ancak, ana akım medya organları olarak adlandırılan bu kuruluşların karşısında; dışlanan, hor görülen grupların oluşturduğu alternatif basın organları karşı durmuşlardır. Bu minvalde, dönem içerisinde medya kuruluşlarının oluşturmaya çalıştığı bu algı günümüzün ve darbe süreçlerinin anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

Bu tezi hazırlamam sürecinde yardımlarından ötürü tez danışmanım Doc. Dr. Mahmut Akpınar ve eşim Ayşe Arslan Kapuci’ ye sonsuz şükranlarımı sunarım.

GİRİŞ

Demokrasinin geliştiği ülkelerde, medya dördüncü güçtür. Medya bu gücünü kamuoyunu bilgilendirmekten alır. Medya bilgilendirme görevini yerine getirirken aynı zamanda kamuoyunun oluşmasını da sağlamaktadır. Bu güç, iktidarlar veya medya sahiplerince bir araç olarak kullanılabilir. Medya bu gücünü kamuoyunu bilgilendirmekten alır. Medya bilgilendirme görevini yerine getirirken aynı zamanda kamuoyunun oluşmasını da sağlamaktadır. Bu güç, iktidarlar veya medya sahiplerince bir araç olarak kullanılabilir.

Medya, kamuoyu oluştururken aynı zamanda bir algı oluşmasını da sağlamaktadır. Algılar, toplumda kanaatin yerini almakta ve insanlar ona göre tutum ve davranışlarını belirlemektedirler.

Bu çalışmada da örneklem yöntemi ile seçilen gazetelerin, 27 Nisan E Muhtırası sürecinde yaptığı yayınlar incelenmiş; kamuoyu oluşumunda nasıl bir etki oluşturdukları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda, ilk bölümde algı yönetimi kavramı ve medyanın kamuoyu oluşturmadaki etkisi araştırılmıştır.

İkinci bölümde ise 27 Mayıs Darbesi, 12 Mart Muhtırası, 12 Eylül Darbesi, 28 Şubat Postmodern Darbesi süreçlerinde medyanın nasıl tavrı izlediği seçilen örnek gazeteler nezdinde incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise öncelikle AK Parti ile dönemin askeri bürokrasisi arasında yanan gerginlikler, ele alınmıştır. Ardından, 27 Nisan E Muhtırasına giderken, kamuoyunu etkileyen ve toplumda büyük yankı uyandıran olaylar incelenmiş, 11. Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecine girerken yaşanan tartışmalar, bölüm irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde ise çalışmanın ana konusunu oluşturan 27 Nisan E Muhtırası sürecinde basının tavrı, algı yönetimi kapsamında incelenmiştir.

Araştırmanın son bölümünde ise sonuç kısmı kaleme alınmış, Sonuç olarak, medyanın 27 Nisan E Muhtırası sürecinde algı yönetimi kapsamında kamuoyunu yönlendirdiği ifade edilmiştir.

Algı oluşturma ve algılama yönetimi kavramları, ülkemizde son yıllarda kullanılmaya başlayan kavramlardır. Kavramların yeni olmasından dolayı tanımlar için yapılan incelemeler sırasında ciddi anlamda kaynak sorunu ile karşılaşılmıştır.

Çalışmada, 27 Nisan E Muhtırası süreci incelenirken, araştırma dönemini kapsayan darbe süreçlerinde basın-asker ilişkisi incelenmeye çalışılmıştır. Darbe süreçlerindeki gazetelerin yayınları gözden geçirilmiştir. Konumuz açısından önemli görülen yayınlar çalışmamıza aktarılmıştır. Böylelikle darbenin meşrulaştırılmasında araç olarak kullanılan basının kamuoyu oluşmada, algı yönetimini nasıl uyguladığı örneklerle ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Algı Yönetimi, Medya, 27 Nisan E Muhtırası, Söylem Analizi

ABSTRACT

News media is the fourth power in democratically developed countries. Media take its power from informing the public opinion. Media also enable the forming of public opinion while informing the public. This power of news media can be used as a tool by governments of media bosses.

News media may enable arising of a certain perception in the society. Those perceptions transform into opinions in time and public start to act or behave according to those opinions.

In this work it was aimed to find out what kind of perceptions had been tried to generate by the newspapers which are chosen as samples during the 27th April E-Memorandum process.

Within this scope a literature study about the notion of perception management and the effect of news media on changing the public opinion has been conducted in the first chapter.

The public opinion tried to be formed by news media during the 12th September 1980 coup d'état, the coup of May, 27th 1960, the 12th March 1971 coup d'état and the 1997 military memorandum which known as 28th February post-modern coup is examined in the second chapter.

The third chapter discuss the tensions between AK Party and the military bureaucracy of time and the fractions known as “nationalitarian” in Turkey. After this, cause celebres and developments before the 27th April E-Memorandum are studied in the same chapter. The disputes and problems about the 2007 Turkish presidential election are also examined in this chapter.

The attitude of news media during the 27th April E-Memorandum process, which is also main topic of this study, is analyzed within the context of perception management in the fourth chapter.

The last and fifth chapter contains the conclusion part. It has been stated as a result that news media manipulated the masses during the 27th April E-Memorandum process as part of a perception management.

Keywords: Perception Management, Media, The 27th April E-Memorandum,
Discourse Analysis

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	İ
GİRİŞ	İİ
ABSTRACT	İV
İÇİNDEKİLER	VI
KISALTMALAR	X
TABLolar VE ŞEKİLLER DİZİNİ	XI

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGILAMA VE ALGI YÖNETİMİ

1.1. ALGILAMA	1
1.1.1. Algılamayı Etkileyen Unsurlar	2
1.1.2. Bütüncül Algılama ve Gestalt Psikolojisi	5
1.1.3. Algılama Sürecinde İzlenim Oluşturma.....	6
1.1.4. Algılama Süreci.....	8
1.1.5. Algısal Yorumlama	9
1.2. ALGILAMA YÖNETİMİ.....	9
1.2.1. Tanımı ve Kapsamı	9
1.3. MEDYA VE ALGI YÖNETİMİ	13
1.3.1. İletişim Kavramı.....	13
1.3.1.1. Kitle İletişimi	14
1.3.1.2. Kitle İletişim Araçlarının İşlevi	16
1.3.2. Kamuoyu Oluşumunda Medyanın Etkisi	18
1.3.2.1. Suskunluk Sarmalı Kuramı	20
1.3.2.2. Gündem Hazırlama Kuramı	23

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE DARBELER VE BASIN

2.1. ASKERİ DARBE.....	27
2.2. ASKERİ DARBELER VE BASIN.....	27
2.2.1. İttihat Terakki ve Basın.....	28
2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Darbeler ve Basın.....	31
2.2.2.1. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve Basın.....	32
2.2.2.2. 12 Mart Muhtırası ve Basın:.....	35
2.2.2.3. 12 Eylül Darbesi ve Basın.....	39
2.2.2.4. 28 Şubat Post Modern Darbesi ve Medya.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

27 NİSAN E- MUHTIRASI

3.2. AK Parti.....	49
3.2.1. AK Parti'nin Karşılaştığı Sorunlar.....	50
3.2.2. 27 Nisan E Muhtırası Öncesi Yaşanan Olaylar.....	54
3.2.2.1. Danıştay Saldırısı.....	54
3.2.2.2. Tartışmalı Cumhurbaşkanlığı Seçimleri.....	55
3.2.2.3. 367 Krizi.....	57
3.2.3. 27 Nisan E Muhtırası.....	58
3.2.3.1. Hükümetin Bildiriye Cevabı.....	60
3.2.3.2. E-Muhtıraya Kamuoyunda Yükselen Tepkiler.....	62
3.2.3.3. Anayasa Mahkemesi'nin 367 Kararı.....	64
3.2.3.4. Anayasa Değişikliği.....	65
3.2.3.5. Cumhurbaşkanlığı Seçimi.....	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

E MUHTIRA'NIN BASINDA SUNULUŞUNUN ALGI KAPSAMINDA ANALİZİ

4.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI, KONUSU VE ARAŞTIRMA SORULARI.....	68
4.1.1. Araştırmanın Önemi.....	68
4.1.2. Araştırmanın Amacı.....	69
4.1.3. Araştırmanın Konusu.....	70
4.1.4. Araştırma Soruları.....	71
4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	71
4.2.1. Evren ve Örneklem Seçimi.....	72
4.2.2. Veri Toplama Teknikleri.....	73
4.3. ANALİZ VE BULGULAR.....	74
4.3.1. Söylem Analizine İlişkin Çözümleme ve Bulgular.....	74
4.3.1.1. Makro Yapı.....	74
4.3.1.2. Tematik Yapı.....	75
4.3.1.2.1. Manşetler ve Başlıklar.....	75
4.3.1.2.1.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne İlişkin Çözümleme ve Bulgular	75
4.3.1.2.1.2. Milliyet Gazetesine İlişkin Çözümleme ve Bulgular.....	89
4.3.1.2.1.3. Yeni Şafak Gazetesine İlişkin Çözümleme ve Bulgular.....	99
4.3.1.2.1.4. Zaman Gazetesi'ne İlişkin Çözümleme ve Bulgular.....	109
4.3.1.2.2. Şematik Yapı.....	114
4.3.1.2.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi.....	114
4.3.1.2.2.2. Sonuçlar.....	119
4.3.1.2.2.3. Arka Plan Bilgisi.....	121
4.3.1.2.2.4. Haber Aktörlerinin Sözlü Reaksiyonları.....	126
4.3.2. İçerik Analizine İlişkin Bulgular.....	129
4.3.2.1. Haberlerin sayılarına ilişkin bulgular.....	129
4.3.2.2. Haberde Vurgulanan Kavramların Niteliğine İlişkin Bulgular.....	129
4.3.2.2.1. Cumhuriyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği.....	130

4.3.2.2.2. Milliyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği.....	132
4.3.2.2.3. Yeni Şafak Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği	133
4.3.2.2.4. Zaman Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği.....	135

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

KAYNAKÇA	144
-----------------------	-----

KISALTMALAR

AP	Adalet Partisi
DP	Demokrat Parti
HSYK	Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MBK	Millî Birlik Komitesi
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri

Tablolar ve Şekiller Dizini

Şekil 1: Rogers ve Dearing'in Gündem Etkileme Şeması	24
Tablo 1: Gazetelerdeki haber sayısı	129
Tablo 2: Cumhuriyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği	130
Tablo 3: Milliyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği	132
Tablo 4: Yeni Şafak Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği	133
Tablo 5: Zaman Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği	135

BİRİNCİ BÖLÜM

ALGILAMA VE ALGI YÖNETİMİ

1.1. ALGILAMA

Küreselleşmenin yaşandığı bir yüzyılda gündelik tüketimimiz, tercihlerimiz ve aldığımız kararlar üzerinde bireysel tutum ve davranışlarımız etkili olamamaktır. Kapitalizmin küreselleşme ile yaygınlaşması insanların tutum ve davranışları çeşitli kurum, kuruluş ve şirketler tarafından sürekli etki altına alınmıştır. Reklamlar aracılığı ile insanların neyi, hangi tür bir ürünü ne kadar alacağını belirlenmeye çalışılırken, gerçekleşen herhangi bir olay bir olgu hakkında kitleleri etkileyebilmek için de medya bir araç olarak kullanılmaktadır.

Bireylerin, kitlelerin düşüncelerinin nasıl ve neye göre oluştuğu, davranışlarında neyin etkili olduğu önemli bir sorunsal olarak karşımızda durmaktadır. İnsanların davranışlarının şekillenmesinde neyin \ nelerin etkili olduğu sosyal bilimlerin farklı dallarınca araştırma konusu olmuştur.

Bu açıdan araştırmamızın bu bölümünde özellikle sosyal psikolojik bağlamda insanların davranışlarını etkileyen algılama ve algı yönetiminin nasıl gerçekleştiği üzerinde durulacaktır.

Algılama kavramı ile ilgili olarak, farklı disiplinlerde yapılan tanımlamaların birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Algılama, terimi etimolojik olarak ise almak kökünden türetilmiştir. (Felsefe Gen TR, 2013).

Algılama, psikolojinin de bir konusudur. Bu açıdan bakıldığında psikolojide algılama, “Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak” anlamlarına gelmektedir (TDK, 2013).

TDK’ nın Büyük Türkçe Sözlüğü’ ne göre, algı sırasıyla, “Belleğin katkıları ve bir duyuşal izlenimle ortaya çıkan, karmaşık, nesnel bilinç içeriğidir. Özellikle görsel algılar, dışımızdaki varlığın, şeylerin, nesnelere biçim ve durumları konusundaki betimlemelerimizin yapısına girer.” (TDK, 2013)

Algılama, sadece duyuşal ve aklın bir ürünü olarak kabul edilegelmiştir. Bunun için İnceoğlu (2010: 63) duyuşlarla elde edilen veriler neticesinde bilgilenme şeklinde tanımlar algılamayı. Fakat, algı oluşumunun bilinç dışı gerçekleştiği yönünde de argümanlar söz konusudur (Felsefe Gen, 2013). Bu konudan yola çıkılarak yapılan bir yoruma göre de; algı duyuş organlarınca elde edilen verilerin yeniden adlandırılması sürecidir (Hügül 2012: 8). Bu anlayışa göre de; adlandırma süreci insanın zihninde gerçekleşir. Bu ise duyuşlar sonucunda ortaya çıkan algının zihinde birleştiği tanımına ulaştırır, bizi (Özer, 2012). Zihinde yer edinen bir algıyı değiştirmek ise oldukça güçtür. İnsanlar, siyasal sosyal görüşlerine göre oluşturdukları bu algılar üzerinden tutum oluşturur ve davranışları pekiştirmek için de gene zihindeki algılara başvurur (Kınacı, 2011: 50). Saydam (2006: 69) bu açıdan algılamayı beşerin eyleme geçebilmesi için ön koşul saymıştır.

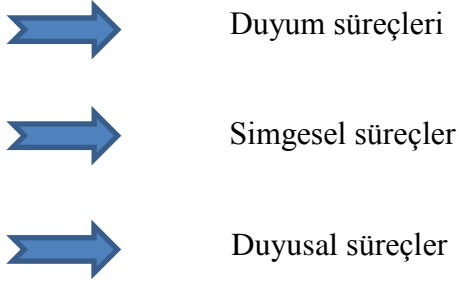
1.1.1. Algılamayı Etkileyen Unsurlar

Algılamayı etkileyen unsurları anlamak için algılamamanın ne gibi süreçlerden geçtiğini bilmemiz gerekir.

Algılamayı etkileyen unsurlardan en önemlisi güdüdür (Özer, 2009). Guduş ve tutumlar ile algılama arasında bu bakımdan karşılıklı bir etkileşim söz konusudur. Algılama ihtiyaçları, güdüleri ve tutumları etkilediği gibi ihtiyaçlar da güdüler ve

tutumlar ile algılamayı etkilemektedir (Kınacı, 2011: 49). Güdü, dikkatimizi neye vermemize yardımcı olur, bunun için uyarıcı bir etkilemeye sahiptir (zer, 2009).

Sadece fizyolojik bir unsur olmayan algılama Şu üç süreci içine almaktadır (Kınacı, 2011: 49):

Duyularımız bizim algı alanımızı belirler. Duyum süreci ise uyarımların duyu organlarıyla alınıp bilinçte oluŐmasıdır. Başka bir ifade ile renk, koku, ses vb. dolaysız olarak kavranmasıdır (Kınacı, 2011: 50).

Simgesel süreç ise temsil gerçeğini yansıtır (Elmayı dŐndgmzde tadını hatırlamamız gibi). Bu açıdan simgesel süreci, uyarıcıların hedef kitle hafızasında oluşturduğu ilk imaj olarak tanımlayabiliriz. Kurumların veya insanların hatırlandıklarında zihinde oluşan ilk izlenimler simgesel süreçlerden bazılarıdır. Her kurum, bu bakımdan kampanyasında dilsel ya da görüntü öğelerini simgelerle birlikte kullanarak zihinde olumlu bir algı oluşturmayı amaç edinir. Simgeler, bilinçaltında değerini bulur ve yukarıda da bahsedildiği üzere hatırlandıklarında ilk akla gelen öğeler olur. (Kınacı, 2011: 50).

Duyusal algılamayı ise beş duyu organı meydana getirir (zer, 2012). Duyu organlarımız algının oluşmasını sağladığı gibi, fikir ve düşünceleri de anlamlı hale getirir. Yalnız, insanlar duyuları aracılığı ile aynı etkiye maruz kalsalar da farklı sonuçlara ulaŐabilmektedirler. İnsanlar, duyular ile aynı Őeyleri görüp hissedip tatsa

bile farklı sonuçlara ulaşabilirler. Bu, algılamayı etkileyen duyular unsurunun kişiden kişiye değiştiğine de işaret eder (İnceoğlu, 2010).

Algılama yalnızca fizyolojik unsurlardan etkilenmez, aynı zamanda insanların yetiştiği kültür, inanç ve karakteristik özelliklerinden de etkilenir (Özer, 2009). Fizyolojik unsurlar bile bir yerde insanların kişisel özellikleri ile algılanır. Bu da bizi algılamanın sübjektif bir boyutunun olduğu yorumuna da götürür. (Binbaşıoğlu, 1992: 34). İnsanların deneyimlerinin algılama üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulduğunda bir kavramın, bir nesne veya fikrin anlamı ise insanın yetiştiği çevreye, kültürel ve ekonomik sınıfına bağlı olarak da farklılık gösterebilmektedir. Bu açıdan algılamayı etkileyen “sübjektif yön” bireyin kavradığı, tanıdığı bildikleri ile sınırlıdır (Özer, 2009). Bununla birlikte insanların “kanaat, varsayım, kuram ve fikirleri de zaman içinde değişmesi olasıdır.” Bunun için işaret edilen neden ise, algılamanın devamlı olmasından kaynaklanmasındır. Sürekli devinim halinde olan algı, zamanla “tecrübeler, yeni keşif, inanç, kanaat ve kuramlar, elde edilen yeni bilgiler” aracılığı ile değişir, yeni bir anlam alabilir. Böylelikle düşünceler farklılaşabilir veya bütünüyle de değişebilir (Bakan ve Kefe, 2012). Bu durum da bizi algılamanın zamanla farklılaşabileceği yorumuna götürür.

Algıyı etkileyen unsurlardan bahsettikten sonra, “algıda seçicilik” konusuna değinmekte de fayda görülmektedir. Algıda seçicilik tamamen kişisel ve münferit bir durumdur. Yukarıda bahsedildiği üzere her bireyin algıları birbirinden farklılık arz etmektedir. Diğer bir ifade ile her bireyin kamerası farklıdır. Dolayısıyla aynı hedefe bakmak veya aynı hedefi işitmek, koklamak bireylerde farklı algılara sebebiyet verebilir. Burada sözü edilen farklılaşmanın temel sebepleri, iç ve dış faktörleridir. İç faktörler insanın istekleri, duyguları, düşünceleri beklentileri tecrübeleri, ihtiyaçları, toplumdaki durumları, maddi durumları gibi kişiye özgü durumlardır. Başka bir ifadeyle de; iç faktörler bağlamında algıda seçicilik, insanın neyi isterse, neye ihtiyacı varsa ya da neye değer veriyorsa ya da neyi önemsiyorsa onu algılaması durumudur. Dış faktörler ise algılanan nesne, kişi veya durumun algılanma sürecinde içinde bulunduğu haldir (Çetin, 2011: 46).

Yapılan tariflerden de anlaşılacağı gibi algı değişik bağlamlarda ele alınabilmektedir. Psikolojik boyut içerisinde algıyla ilgili karşımıza çıkan kavramlardan biri ise Gestalt Psikolojisidir. Algılamayla ilgili birçok araştırmaya taban oluşturan Gestalt Psikolojisi algı teorisinin anlaşılmasında önemli bir yer teşkil etmektedir (Çetin, 2011: 46).

1.1.2. Bütüncül Algılama ve Gestalt Psikolojisi

Tüm algılardaki çarpıcı gerçek; ilgili sürecin duyusal bilgiyi her zaman objelere dönüştürmesidir. Uzaktan gelen siren ve benzeri ses, yaklaşan bir cankurtaran olarak anlaşılabilir. Görüldüğü gibi insanlar sadece duyum ve uyarıcıyı değil, devamlı olarak nesnelere algılar. Nesne algısı, kısmen öğrenmeye dayansa da, nesnelere örgütlenmesinin temel eğilimi insanların doğuştan gelen bir özelliğidir. Nesne algısını kapsayan bu doğal yeteneğe ilişkin etkenler, örgütleyici etkenler olarak Gestalt Psikolojisi'nin içerisinde yer almıştır (Önay, 2008:7).

Gestalt sözcüğü “biçim” ya da “şekil” sözcüklerinin anlamına eşdeğer bir Almanca kelimedir. Gestalt Psikolojisine göre; “algılama bireyin bilincine anında sunulan bir nesne, durum ya da olayın anlamlı bir bütün halinde örgütlenmesi süreci olarak ifade edilebilir” (Önay 2008: 8).

Temsilcileri, algı ile duyum arasında ayrıma gitmezler. Onlara göre algı bir bütündür. Bunun için insanlar nesnelere bir bütün olarak algırlar. Bir kişiyi, fiziksel özelliklerinden yola çıkarak tanımayız. Birey, bizim için bir bütün olarak hatırlandığında ancak tanımlama işlemini gerçekleştirebiliriz. Öyleyse nesnelere, bir bütündür, parçalanarak algılanamazlar. Buna göre, algılama “Nesnelere bünyeleşmiş bütünler şeklinde kavranmasıdır.”(Doğan, 2011).

1.1.3. Algılama Sürecinde İzlenim Oluşturma

Algımızda, belirli bir doğrultuyu izlemeye ve elementleri süreklilik veya akış güzergahında birleştirmeye yönelik bir eğilim vardır. Bu açıdan algılama sürecinde, izlenim oluşturmanın da büyük etkisi söz konusudur. Çoğu zaman başkalarına bir göz atarak edinilebilecek bir bilgi ile yetinmeyiz. İnsanlar başkalarına ilişkin izlenim oluştururken, ulaşılabilir her türlü bilgiden yararlanırlar. İzlenim oluşturma, başka insanların kişilikleri hakkında bir yargıya varma ya da ne tür insanlar oldukları konusunda, tahminlerde bulunma anlamına gelir (Taylor ve diğerleri 2011: 39).

Sınırlı bilgiler ile insanlar hakkında bir izlenim oluşturmak birçok insanın tercih ettiği bir yöntemdir. İnsanlar, kısa süre içinde yeni tanıdıkları biri hakkında hemen bir fikir oluşturma eğilimi içerisindedirler. Mesela; yeni tanıdığımız bir insanın yaşlı birine yardımcı olduğunu gördüğümüzde, yardımsever imajı aklımızda oluşur (AÖF; 2012).

Algılayıcılar, değişik biçimlerde algılama sürecine katkıda bulunur. Başkalarının izlenimlerini oluştururken sık sık bilincimizi meşgul eden çok az başka şey vardır ve bu nedenle dikkatimizi büyük ölçüde diğer kişinin davranışı üzerinde yoğunlaştırılabilir, onun nasıl birisi olduğunu çıkarsayabiliriz. Ancak, sık sık bilincimiz kendimizi olumlu bir biçimde sunmak, gelecekteki bir etkinlik için hazırlanmak, bir gün önceki olayı düşünüyor olmak gibi, başka şeylerle de meşguldür. Bu nedenle de dikkatimiz, hakkında bir izlenim oluşturmakta olduğumuz kişi üzerinde tam olarak odaklanmıştır (Taylor ve diğerleri 2011: 52).

Bu açıdan, izlenim oluşturmaya etkileyen başlıca unsurları şu şekilde sıralayabiliriz: İzlenim oluşturma, fiziksel özelliklerden, karşıdakinin ait olduğu sosyal kategoriden, bağlamdan etkilenir, bireysel yükten, sözel olmayan davranışlardan, yüz ifadelerinden, vücut hareketlerinden etkilenir (AÖF; 2012).

İnsanların başkalarına ilişkin izlenimlerini oluşturdukları konusunu düşünürken altı yalın ve genel ilkeyi de akılda tutmakta yarar var (Taylor, ve diğerleri 2011: 39):

1. “İnsanlar başkalarına ilişkin izlenimlerini çok az bilgi temelinde oluştururlar ve onlara genel özellikler yüklemeye devam ederler.
2. Algılayıcılar algılanan kişinin her özelliğinden çok en çarpıcı özelliklere dikkat ederler, Bir kişide onun başkalarından farklı, ya da benzersiz yapan özelliklere dikkat ederiz.
3. İnsanlara ilişkin bilgilerin işlenmesi onların davranışlarında tutarlı bir anlam algılamayı içerir. Bu ölçüde, kişinin davranışlarının anlamını çıkarsamak için o davranışın bağlamını kullanırız, onu bağlamdan soyutlamış olarak yorumlamaya çalışmayız.
4. Herkesi ve her şeyi ayrı ayrı birey olarak görmek yerine, algısal alanımızı uyarıcıları gruplayarak, ya da sınıflandırarak örgütleriz. İnsanları gruplar olarak görmenin eğilimindeyizdir. Beyaz bir laboratuvar önlüğü giymiş bir kişi, onu öteki doktorlardan farklı kılan özellikleri bile olsa, bir doktor olarak algılanır.
5. İnsanların davranışlarını anlamlandırmak için kalıcı bilişsel yapımızı kullanırız. Bir kadını bir doktor olarak kimliklerken daha genel bir çerçevede davranışına anlam verebilmek için doktorlar hakkındaki bilgilerimizi kullanırız.
6. Bir algılayıcının kendi gereksinim ve kişisel amaçları onun başkasının nasıl algılayacağı üzerinde etkili olur. Örneğin, yalnızca bir kez karşılaştığımız birine ilişkin izleniminiz, uzunca birlikte yaşayacağımız yeni oda arkadaşınıza ilişkin izleniminizden farklıdır.”

Cüceloğlu’ na göre ise algılamalarımızın çoğunluğu algısal beklentilerimizin etkisi altındadır (Aktaran Uğurlu, 2004). Diyebiliriz ki beklentilerimiz algıya hazırlayıcı en önemli öge olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak, süreci duygusal yoksunluk ve güdü gibi bireye bağlı faktörler de etkilemektedir (Uğurlu, 2004: 37).

Kısaca; algı kişilerin sahip olduğu tecrübeler sonucu şekillenirken, kavrama ise gerçek anlamda duyu organları ve hisler ile tecrübe edilen algıların zihinsel süreçten

geçtikten sonra yorumladığı bir süreçtir. Yaşanılan yeni deneyimler, bir olay ve durum karşısında insanın algısını yeni algıların oluşmasına sağlamaktadır. Bu açıdan algılama edinilen tecrübe kadar, yaşanılan her yeni durum ve duyu ve zihni yapıyı etkileyen yeni gelişmeler sonucunda sürekli değişebilmektedir.

1.1.4. Algılama Süreci

İnsanın dış dünyadaki nesnelere algılaması, soyut veya somut nesnelere ilişki kurması bir takım yargılamalarda bulunması ile başlar (İnceoğlu, 2010: 68). Algılama sürecinin ilk unsuru “alıcılardır”. Alıcı denilen unsur, duyu organlarından oluşur. Duyu organları, yapıları işleyişleri içinde buldukları ortama uyum dereceleri ve kapasiteleri ile uyarıcıları alır ve sinir sistemi ile ilişkiye sokar. Algılama sürecinin ikinci aşaması da “ilk işlem” olarak tanımlanmaktadır. Bu aşamada girdi olarak ağızlandırılabileceğimiz uyarıcılar bir tür kod açma sistemine tabi olmakta, bu kod açmada bireyin o anda içinde bulunduğu fizyolojik ve güdüsel koşullar içinde yapılmaktadır. Son aşama da “son işlem” olarak adlandırılmakta ve algısal ürünü yani algılamanın oluşumunu sağlamaktadır. Girdiler, yaşantı ve öğrenme öğeleriyle etkileşimde bulunarak seçilme sürecinden geçerler (Uğurlu, 2004: 48). Bu aşamada devreye ön algılama girer. Ön algılama ile birey, yaşantısındaki deneyimleri ile anlamlandırma sürecine ulaşır. Zihinde gerçekleştirilen anlamlandırma süreci ile algılama süreci gerçekleştirilmiş olur (Eren, 2010: 69).

Algılama, insanların bildikleri ve yaşamış olduğu tecrübelerine dayalıdır. Algılama sürecinin tam olarak gerçekleştirilmesi için insanın birikimi ve yetiştiği kültürün de etkisi bulunabilir. Bir binaya bakan mühendis farklı normal vatandaş farklı algılamalara sahip olabilir. Mühendis aldığı eğitim gereği binanın ölçüleri, görünüşü, kullanılan malzemelerin neler olduğunu göz önünde bulundurarak binanın iyi veya kötü mü olduğu hakkında yorumda bulunabilir, ancak sıradan bir vatandaş bunu önemsemeyebilir. Veya köyden şehre gelen bir insanın çok katlı binalar hakkındaki yorumları da şehirde yetişen bir insana göre değişebilir. Algılamanın,

tecrübe, bilgi ve kültürün de etkisi ile gerçekleşen bir eylem olduğu buradan anlaşılır. (Bakan ve Kefe, 2012: 22).

1.1.5. Algısal Yorumlama

Kişiler algılamalarıyla ilgili olarak kendilerine gelen uyarıcılara anlam ve tepki verirler. Kişiler bu anlamlandırma sürecine “algısal yorumlama” denir. Kişilerin algıları birçok faktörün etkisi altındadır. Bu etkilerden biri fiziksel görünümdür. Stereotipler diğer bir etkiyi oluşturur. Belirli durumlarda insanların ya da olayların neye benzeyeceğini hakkında beklentilerdir. Örneğin son zamanlarda “kadının yeri mutfaktır” düşüncesinin yerine “çalışan ve özgür kadın” tiplmesi reklamcılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Diğer önemli faktör “ilk etki”nin yaratılmasıdır. Algılamayı insanların tüm delilleri incelemeyen “sonuç çıkartma” eğilimleri de etkiler. Yine algılamaya etki eden başka bir faktör; tek bir nesne ya da kişinin çok boyutlu özellikleri olmasına karşın birkaç boyutu göz önüne alınarak değerlendirilmesi “halo etkisi”nin kullanılmasıdır. Kullanılan işaretler ve semboller kişilerin duyumlarına sunulan uyarıcıları yorumlamalarını, kısaca algılamalarını kolaylaştırır. Algısal yorumlama tamamen kişisel bir süreçtir ve kişiden kişiye farklılık göstermektedir (Odabaşı ve Barış’tan, aktaran Çayoğlu, 2010).

1.2. ALGILAMA YÖNETİMİ

1.2.1. Tanımı ve Kapsamı

Algı yönetimi, bilimsel bir stratejidir. Toplum mühendisliğinin de temelidir. Tamamen bilinçaltı kurguya dayanır (Kınacı, 2011: 64). Kavram, iletişim literatüründe “retorik” olarak da adlandırılmaktadır. Burada propagandanın farklı olarak retorik insanı kontrol etmeyi amaçlasa da onları kendilerini savunmamaları için ayartabilir. Halkla ilişkiler için retorik’in ikna edici özelliği üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu anlamda hangi tanımlama kullanılırsa kullanılsın ya

da hangi iletişim modelinin içerisinde bulunursa bulunsun, retorik; algıyı istediğimiz doğrultuda oluşturmanın en eski yoludur (Kınacı, 2011: 65).

Ali Saydam (2005) algılama yönetimini “iletişimin beyni, atar damarı, uzuvları, yani her şeyi” olarak tanımlar. Özer’e (2012) göre de kavram, veri ve bilgi akışını sağlamak için kullanılan bir yönetim tekniğidir.

Hedef kitlenin çıkarları doğrultusunda yapılan her türlü manipülatif iletişim eylem biçimi olarak da kullanılan algı yönetimi, ticari amaçlar için insanları ikna etmek amacıyla kullanılan teknik olarak da ifade edilmektedir (Türk, 2013).

Bu tanımlamalarla birlikte, algı yönetimi, literatüre ABD ordusu tarafından kazandırılmış bir tanımdır. ABD Savunma Bakanlığı, kavramı şöyle tanımlamaktadır; “İstihbarat sistemlerinin ve liderlerini etkileyerek seçili bilgilerin yayılması veya durdurulması; hedef davranış ve düşüncelerinin hedefleyenin istekleri doğrultusunda yönlendirilmesi. Gerçekler veya yanıltma psikolojik operasyonların bir bütüne verilen addır.” (Hügül, 2011: 22).

Kavram, son yıllarda gündeme gelmesi ile birlikte teknik olarak çok farklı adlar altında kullanılan bir terimdir. Çünkü algı yönetiminin temelinde “ikna etme” ve “inandırma faaliyetleri” bulunmaktadır. Bu açıdan ikna ve inandırma faaliyetlerinin tamamı aslında algılama yönetimi kapsamına girmektedir.

İkna etmenin kelime anlamına bakıldığında ise; simetrik ve asimetric iletişim tekniklerinde iki taraflı etkileşim stilidir (Kınacı, 2011: 65). Bu bağlamda, insanlar ve devletler güçlü olmak ve haklı çıkmak amacıyla sürekli muhataplarını “ikna etmek” için mücadele etmektedirler. Bu mücadele insanları ve devletleri çeşitli stratejiler geliştirmelerine yol açmıştır. Bu stratejiler, “toplum mühendisliği, psikolojik harekât, ikna etme, propaganda” gibi yöntemler adı altında uygulanmaktadırlar. Kavramların kamuoyunda uyandırdığı olumsuz çağrışım nedeniyle artık rahatsız etmeyen ifadeler kamu diplomasisinde yer verildiği düşünülmektedir. Algı yönetimi de bu ifadelerden sadece biridir (Öksüz, 2013).

Algı yönetimi diğerk bir açıdan bakıldığında ikna etmenin ötesinde, karşı tarafa istenileni yaptırma, istenileni düşündürme amacı da taşımaktadır. Güçlü olanın iletişim teknikleri aracılığı ile rakiplerini yıpratma, korkutma, sindirme veya insanları istenileni rızası dışında kabullenmesi de algı yönetimi kapsamında mümkündür. Burada çıkar için kullanılan olgunun gerçek olup olmaması da önemli değildir. Zira, gerçek yalnızca propaganda gücünü elinde bulunduran tarafın istediğı olmuştur.

Algı yönetiminin başarılı olabilmesi için, kamu diplomasisi, medya ilişkileri (halkla ilişkiler), yumuşak güç faaliyetleri (kültürel iletişim), ve psikolojik operasyonların hep birlikte düşünülmesi gerekmektedir. Çünkü bu sayılan bütün disiplinlerde, kısacası hedef, diğerklerinin doğrusunu değiştirmektir. Diğerklerinin doğrusunu ise kitle iletişim araçlarının kullanılması, ideolojik aygıtların kullanılması aracılığı ile olabilmektedir. Bunun yanında, insanların ikna edilebilmesi ve kendi doğrularından vaz geçmeleri bilginin güvenilirliğini de önemli kılmaktadır. Bu da kitle iletişim araçlarının güvenilirliğini önemli hale getirmektedir (Hügül, 2011: 22).

Algı yönetiminin gerçekleşmesinde elbette psiko-sosyal ve kültürel yapısı da oldukça önemlidir. Bunun için otoriter rejimlerde demokratik rejimlere göre algı yönetimi yapabilmek oldukça zordur. Bu açıdan insanların içinde buldukları örgüt içerisinde bireye gönderilen verinin doğru biçimde anlaşılması son derece önemlidir. Verilen mesajın doğru anlaşılması ise insanların içinde buldukları ortamın merkezîyetçi, siyasi, ekonomik ve sosyal gücüne, örgüt iklimi, örgütün stratejisine, bağlıdır. Bireyin, kişilik, sosyal, demografik özellikler, eğitimi, kültürü ve önceki kanaatleri, iletişim becerileri, yetenekleri öğrenme ve motivasyon düzeyleri, bireysel problem çözme tarzı, ilgi ihtiyaç ve istekleri algılamının bireyden kaynaklanan taraflarını oluşturmaktadır (Uğurlu, 2004: 49).

Alguların yönetilmesi, aynı zamanda algılamının yönetsel nitelik kazanmasını sağlamaktadır. Oluşturulan, değiştirilen ya da pekiştirilen algının, tutum ve davranışlara değişimi süreci, bireyden istenilen ve beklenen sonucu doğurmaktadır. Bu noktada tutum ve davranışlar birbirinden etkilenerek, bu sürecin istenilen amaca

ulaşmasını sağlamaktadır. Tutumlar olumlu ya da olumsuz olabilecekleri gibi, davranışlar da kabul ve ret şeklinde kendini gösterebilmektedir (Uğurlu, 2004: 42).

Algı yönetimi kapsamında kitleler, amaçlar doğrultusunda kendi rızası dahilinde ikna edilmek istenir. Bu yönü ile belirli amaçlar doğrultusunda yapılan iletişim disiplini olarak tanımlamak da mümkündür (Öksüz, 2013). Ancak, başlı başına bireyin rızasını algı yönetimi kapsamında aramak da yukarıda belirtildiği üzere imkansızdır. Çünkü kitle medyası aracılığı ile kurulu düzenin propagandasına maruz kalanların rızaları dahilinde karar verdiklerini savunmak imkansızdır. Yoğun medya propagandası karşısında insanlar aldıkları kararlardan amaçlı ve özünden saptırılmış bilgiler ile ikna edilmektedirler. Bu bağlamda, Albayrak (2013)' ın belirttiği üzere bilgi akışını güçlü şekilde lehlerinde kontrolü sağlayan gruplar psikolojik manada üstün oldukları gibi; algı yönetimi oluşturmada da üstünlüğü ellerinde bulundurmaktadır. Bu savaşı salt, medya kanalı ile sürdürmek de bilinçli bir toplum da geçerli ve yeterli unsur değildir. Günümüzde, bireyin yetiştiği sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik ortam da dikkat alınmalıdır. Ayrıca sosyal medya başta olmak üzere, sanat ve eğitim alanlarında da sağlanacak üstünlük, uzun vadede algı yönetiminin oluşmasında büyük katkı sağlamaktadır.

Algı yönetimi, ülke içinde ve dışındaki insanların görüşleri etkilemek amacıyla yapılan faaliyetler bütünü kapsadığından, uygulamaları anlamında kullanılacak yöntem çeşitliliği “gerçekleri yansıtma, operasyon güvenliğini sağlama, gerçeği gizleme ve çarpıtma, psikolojik operasyonları yönetme gibi temel unsurların bileşkesini de içermektedir. Bu kapsamda bilginin belirli çıkarlar uğruna manipüle edilip hedef kitleyi yönlendirmek amacıyla kullanılmasında algı yönetimi stratejileri önemli bir paya sahiptir.” (Öksüz, 2013).

Siegel'e göre de (2007) algı yönetiminin üç hedefi vardır: “Birincisi içeride ve dışarıda güçlü bir kamuoyu etkisi yaratmak. İkincisi hasma ve üçüncü partilere yaptıkları hareketlerin sonucunda kendilerine neler olacağını hususunda inandırmak ve sonuncusu ise hedef ülkenin, halkının, uygulayanın arzuları doğrultusunda hareket etmesini sağlamaktır.” (Aktaran Hügül, 2011: 23).

1.3. MEDYA VE ALGI YÖNETİMİ

Algı yönetiminin gerçekleşmesinde, günümüzde teknolojiden faydalanmak son derece önemlidir. Özellikle kitle iletişim araçlarına hakim olmak ve bu hakimiyeti, hem ülke içinde hem de ülke dışındaki algıların şekillenmesinde kullanabilmek gerekmektedir. Bu bakımdan, değişen teknolojiyi yakından takip etmek, mesajların iletilmesi için medyayı doğru yönetmek başta hükümetleri ve toplumdaki belirli grupları yakından ilgilendirmektedir. Nitekim bilgi akışını elinde tutan ülkeler veya ülke içindeki gruplar, psikolojik üstünlüğü de artık elinde tutmaktadırlar.

Bunun için algı yönetimi elde tutabilmek için verilen savaş, bazen bilgi kirliliğini de beraberinde getirmektedir. Günümüzde, birçok konu ve olay hakkında birçok bilgi mevcuttur, ancak algılama yönetimini gerçekleştirmek isteyen taraflar bilgiyi gerçeğinden sürekli saptırmış durumdadır.

Enformasyon yüzyılı olarak tanımlanan 21. YY haberleşme tekniklerinin gelişmesi ile hayatımız kolaylaşmıştır. Fakat, sağlanan bu kolaylığın yanı sıra, gerçek ve illüzyon arasındaki ayırım giderek artmaktadır. Artık, algısal yönetimde üstünlüğü sağlayabilmek için verilen savaşlar, gerçeğe ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu açıdan algılamanın medya tarafından nasıl şekillendiğini, belirlemek gerekmektedir. Bunun için iletişim ve kitle iletişimlerinin ne olduğunu açıklığa kavuşturmamız gerekmektedir.

1.3.1. İletişim Kavramı

Lazar'a (2001) göre; insanların belli başlı yeterlilikleri arasında bulunan iletişim olgusu değişik yazarlar ve araştırmacılar tarafından çok çeşitli şekilde tanımlanmıştır. Yazarlar yaptıkları tanımlamada, iletişimin bir "etkileşim" olduğu konusunda hem fikirdirler. Varlıklar arası bir gereklilik olan iletişim, insanlık tarihinin en eski, yıllarından bu yana araştırmacılar açısından ilginç bir konu olmuştur. Bununla birlikte bilimsel açıdan ele alınması çok eski değildir (Aktaran Kopan, 2010: 6) Erçetin (1995)'e göre de iletişim ile ilgili ilk çalışmaları yapan

Aristo ve Platon iletişimi; konuşma sanatı, çalışma alanı olarak görmüşler ve politika yapmanın bir aracı olarak ve demokrasinin bir temeli olarak nitelendirmişlerdir (Kopan, 2010:6).

İletişimle ilgili tanımlamalar, araştırmacıların çalışma alanlarına ve bakış açılarına göre de fark etmektedir. Araştırmacıların önemli bir kısmı iletişime “kaynak-mesaj- kanal-alıcı sürecini kapsayan çizgisel modeliyle karakterize edilen bir yaklaşımdır” der. (Kopan, 2010: 7).

1.3.1.1. Kitle İletişimi

İletişim sözcüğü Latince “communication” sözcüğünün karşılığı olarak Türkçe’ye aktarılmıştır. İletişim sürecinin gerçekleşmesi için 3 basit kuralın gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlar: kaynak, iletiyi alan (hedef kitle) ve bildirim unsurlarıdır. İletişim süreci gerçekleşirken, iletinin aktarılacağı gruba veya toplumsal kesime ‘hedef kitle’ adı verilmektedir. Kitle iletişim araçlarının önemini inceleyen Mc Luhan, dünyanın bir “Küresel Köy” haline geldiğini savunurken, “araç iletidir” tespitinde bulunarak iletinin önemine dikkat çekmiştir (Büyükbaykal Ilgaz, 2005)

Metin Işık’a göre (2005) kitle iletişiminde; iletişimin açık ve kamusal olması, kaynağa sınırlı ölçüde geri dönüş sağlanması, kaynak ve alıcı kişisel bir iletişimin olmaması iletişim sürecinde kurumsal bir düzenlemelerin girmesi gibi detaylar önemli unsurlardır.

Kitle iletişim sürecinde gönderilen iletilerin istenilen etkiyi oluşturması için uyulması gereken bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar şunlardır:

Mesaj hedef kitlenin dikkatini çekecek şekilde oluşturularak, sunulmalıdır. Mesajın erişebilirliğine dikkat edilmelidir. Birey seçme eylemini, mesajın zihinde bıraktığı izlenim doğrultusunda gerçekleştirmektedir. Bir gazete başlığı, radyo spotu, bir resim ya da renk bazen etki edebildiğinden, mesajın en uygun zamanda ve mekânda sunulmasına

çalışılmalıdır. Mesaj, ortada ve alınabilir olsa da bazen seçilmeyebilir. Mesajı oluşturan kaynak, hedef kitlenin anlayabileceği türde ortak kodlar kullanılmalıdır. Mesajın hedef kitlenin amaç, istek ve beklentilerini karşılayabilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Yol gösterici nitelikte olmak, kişisel gereksinimleri uyandırmak önemli bir detaydır. Bir mesajın bireyi daha kolay veya daha ucuz yoldan istediği amaca ulaştırabileceği vurgulandığında birey mesaja daha açık olacaktır. Mesajın bireysel gereksinimlerin giderilmesinde önerdiği yol, bireyin içinde bulunduğu grup normlarına uygun olmalıdır. Bireyin grup üyesi olduğu göz ardı edilmemelidir. Birey öncelikle grup normlarına uyan mesajlara dikkat edecektir. Değerlerine aykırı mesajları reddedecektir. Grup normlarına aykırı bir mesajın bireyler üzerinde etkili olabilmesi için, grup nüfusunun ortadan kalkması ile mümkün olabilecektir (Özkavcı, 2009: 10).

Mellih Zıllıoğlu' na (2003) göre; insanlar, toplumda birden fazla mesajla karşı karşıya kalabilir. Mesajlar insanların, ilgilerine ve algılarına göre çeşitlilik arz etmektedir. İçeriğin insanlar üzerinde bıraktığı intibaya göre; mesajı seçmek gerekmektedir. Bu bakımdan kişisel ihtiyaçlara bağlanan mesaj hızlıca fark edilebilir. Kitle iletişimi içinde gerçekleşen algılama unsurları bireyselden toplumsala şu üç aşamada gerçekleşir:

İlk aşama küçük gruplar içinde, bireyler arasındaki iletişimler aşamasıdır. Kitle iletişimindeki toplumsal boyut, toplumda geçerli kurallara göre gerçekleştirilmelerinden, dolayısıyla toplum yaşamının temel etkinlikleriyle ilgili olmalarından kaynaklanmaktadır. İkinci aşama, bireysel iletişimcilerin zamanda ve mekanda birbirine eklendiği, gruplar ve örgütler arası iletişimlerin belirlendiği aşamadır. Bu aşamada aile içi ilişkilerden kuşaklararası iletişimin, toplum düzeni ve işleyişi ile ilgili bireysel kanaatlerden kamuoyunun ve politikalarının belirlenmesi, alışveriş ilişkilerinde de pazarın oluşması söz konusu olmaktadır. Üçüncü aşamada ise ikinci aşamadaki ilişkilerin bir toplumsal iletişim aracıyla yinelenerek yaygınlaştığı aşamadır. Aynı zamanda doğrudan doğruya toplumun tamamını hedefleyen iletişim türleri bulur. (Aktaran Özkavcı, 2009: 11):

1.3.1.2. Kitle İletişim Araçlarının İşlevi

İnsanlar içinde oldukları dünyayı iletişimle biçimlendirir, anlamlandırır. Bu anlamlandırma ve biçimlendirmeyi diğer insanlarla gerçekleştirdikleri karşılıklı iletişimle; ayrıca kitle iletişim araçlarının iletileriyle yaparlar. Kişiler arası ilişkiye göre oldukça geniş, ayrışık ve anonim bir kitleye seslenen ve genel olarak tek yönlü bir ileti akışının olduğu kabul edilen kitle iletişimi; kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon internet gibi araçların kullanılması yolu ile gerçekleştirilir (Boz, 1999: 41).

Bu noktada kitle iletişimi kavramı adı altında türdeşlik göstermeyen izleyici kitlelerini amaçlanan doğrultuda etkilemek ve de istenilen değişikliği sağlamanın mümkün olduğu görülmektedir. Bu aşamada kitle iletişim araçlarının işlevlerini gözden geçirmekte fayda vardır.

Kitle iletişim araçlarının toplumsal işlevlerine ilişkin UNESCO Komisyonunca hazırlanan “*Mac Bride*” raporuna (1980) göre; kitle iletişiminin sekiz işlevinden bahsedilmektedir: “Bunlar, Haber ve bilgi sağlama, toplumsallaştırma, güdüleme, tartışma ortamı hazırlama, eğitim, kültürün gelişmesine katkı, eğlendirme ve bütünleştirme işlevleridir.” (Kopan, 2010: 40).

Bunun yanı sıra medya ve kamuoyu ilişkisinde öne çıkan eğilimlere göre; kitle iletişim araçları dolayısıyla “medya kamuoyunun düzenleyicisi ve yaratıcısıdır.” Diğer bir görüşe göre ise “medya kamuoyunun sesi ve aynası ve yansıtıcısıdır” (Kopan, 2010: 40).

Ayrıca kitle iletişim araçlarının insanların bilgilendirmesinin yanı sıra eğlendirme, insanların boş zamanlarını geçirmesini sağlaması gibi bir işlevi de söz konusudur. Mesela; sanat etkinlikleri, kitap, müzik, sinema, televizyonlardaki ve radyolardaki eğlence programları, internetteki eğlence siteleri insanları eğlendirme işlevini yerine getirirler (Büyükbaykal Ilgaz, 2005).

Kitle iletişim araçları gerçekleşen olaylar hakkında bilgi verirken, siyasal gelişmelere ilişkin bilgileri de insanlara aktarır. Demokrasilerde halkın yönetime katılması ancak, siyasi gelişmelerin düzenli bir biçimde takip edilmesi ile sağlanmaktadır. Girgin (2003: 50) 'in de belirttiği üzere; “halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmak, yönetimin dördüncü kuvveti olmak, kriz anında kitleleri hızla uyarmak, bireylerin rahatlamasına ve onların boş zamanlarını değerlendirmelerine yardımcı olmak” gibi pek çok sayıda işlev, medya aracılığı ile yerine getirilir.

Kitle iletişim araçlarının, haber üretimi aracılığı ile insanların kanaatlerini etkilemesinden dolayı büyük gücü sahiptir. Kamuoyu oluşturma ve kamuoyunu yönlendirme özelliği, kitle iletişim araçlarını günümüzün en etkili “politik araç” haline getirmiştir. Kitle iletişim araçlarının diğer bir toplumsal işlevinin de “gündem belirleme” özelliği olduğu ifade edilebiliriz. Bunun için özellikle seçim döneminde yapılan olumlu-olumsuz haberlerin kamuoyunun görüşlerini etkilemede son derece önemli olduğunun altını çizmemiz gerekmektedir. Bu açıdan kitle iletişim araçlarının toplumu ikna eden, yönlendiren işlevlerinin olduğu saptamasını yapabiliriz (Büyükbaykal Ilgaz, 2005).

İnsanların davranışları ve tutumlarının oluşmasında etkili olan kitle iletişim araçlarının bu işlevleri, demokratik çoğulculuğu sağlayan ülkelerde gerçekleşmektedir. Otoriter rejimlerde, tek yanlı yayınlarla sağlanan iletişim ağının bu işlevlerin yerine getirilmesini engelleyeceği aşikârdır. Bu bağlamda Türkiye'deki basın yayın ve kille iletişim araçlarının konumları ve durumları değerlendirildiğinde; basının işlevini tam ile yerine getirdiğini belirtilemez. Tek düze yayıncılığın hüküm sürmeye başladığı ve muhalif yayıncılığın suçlandığı, gazetecilerin tutuklandığı, iş adamlarının himayesi altında yapılan basın yayın faaliyetlerinin özgürce gerçekleştiğini savunmak mümkün değildir.

Bu kapsamda tahakküm altında tutulan medyanın, yayın yapma özgürlüğünün elinden alınması ve\veya mevcut iktidarın kararları, siyasi görüşleri doğrultusunda yayınlar yapılması özgür düşünce ortamının Türkiye'de oluşmasına da mani

olmaktadır. Böylelikle, kitle iletişim araçları tarafından tek taraflı yapılan yayınlar sonucu vatandaşlar yeteri kadar bilgilenmemekte ve doğru ile yanlış bir türlü ayırt edilememektedir.

1.3.2. Kamuoyu Oluşumunda Medyanın Etkisi

Kamuoyu oluşturma hakkında birçok tanımlama yapılmıştır. Bunlardan birine göre kavram, “Daha çok iletişim ve siyaset bilimi literatüründe medyanın rolü sorgulanırken anılır. Kavram, bir konu hakkında oluşan bireysel fikirlerden hareketle iletişim yoluyla karar vermeye dek uzanan sürece işaret eder.” (Yüksel, 2007: 573).

Günümüzde kamuoyu oluşumunda en önemli unsurun kitle iletişim araçları olduğu üzerinde görüş birliği vardır. Bu kabulün altında şüphesiz, teknolojideki gelişmelerin ve medyanın etkinliğini arttırması yatmaktadır. Zira teknolojik gelişmeler sonucunda olay ve yorumların kitle iletişim araçları ile kısa zamanda geniş kitlelere ulaşması insanlarda kısa süre içinde bir kanaatin oluşmasını sağlamaktadır. Kanaatin elde edilmesi ve kamuoyuna yön vermede önemli bir eşiktir (Işık, 1998: 44). Bu eşik ile birlikte rızanın üretilmesi ile de kamuoyu oluşmasında önemli bir aşama kaydedilir. Nitekim rızanın imalatı ile insanların davranışları ve tutumlarının da önü açılmış olur. Bu saatten sonra, insanlara şırıngadan verilen narkoz gibi, gerçekler üzerindeki düşünme yetileri ellerinden alınmıştır. İnsanların, sadece kanaatlerinin oluşmasında etki sahibi olanlara verdikleri imkân sonucunda, oluşturulan algıya itaat etmekten başka bir seçeneği kalmamıştır.

Bu özellikleri dolayısıyla “medya insanlara, mevcut siyasal sistem ve olaylar hakkında bilgi verirken onların siyasal yaşama katılmalarında yönlendirici rol oynamaya çalışmaktadır.” (Karataş, 2008: 44), görüşü haklılık kazanmaktadır. Politik çıkarlar ve amaçlara hizmet eden medyanın gücü, toplumsal gruplar tarafından kullanılmak istendiğinden medya gruplarının sahibi de artık siyasal gruplar, sivil toplum kuruluşları veya zengin iş adamları olmuştur. Medya, bu bakımdan kanaatlerin oluşması veya kamuoyunun oluşumunda sahiplerinin

görüşlerine hizmet etmektedir. Çıkarlara hizmet eden medyanın kamuoyu oluşumunda objektif yayıncılık yapacağı da elbette düşünülemez. Bu şartlar altında yayın yapan medya organlarının, gerçekleri manipüle edeceği, saklayacağını ileri sürebiliriz.

Baudrillard, (1994: 80) de “medyanın hem gerçekleri saklama hem de saptırma işlevlerini yerine getiren bir aygıt olduğunu” ifade etmektedir. Bu bağlamda, medyanın gücünün farkında olan küresel güçlerin de bu etkiyi kontrol altında tuttuğunu öne sürebiliriz. Nitekim uluslararası haber dolaşımını sağlayan önemli haber kanalları ve haber ajanslarının sahiplerini göz önünde bulundurduğumuzda medya gücünün küresel ölçekte kullanılmasının da bir mücadele alanı olduğunu ifade edebiliriz.

Gündem oluşturularak insanların neyi düşüneceğine imkân tanıyan medyanın gücünden yararlanmak artık önemli bir kural haline geldiğini ifade ettik. Bunu göz önünde bulunduran medyanın kamuoyu ile ilişkiye önem verenler şu görüşleri dile getirmektedirler:

Medyanın kişiselleştirdiği ölçüde, tutum ve davranışları değiştirmede etkisi artmaktadır. Medya tutum ve düşüncelerin değişmesinde en çok haber sunumlarında etkili olmaktadır. Medyanın kamuoyu üzerindeki etkisi, kitlenin niteliği ve bilgi birikimi ile birlikte, medyanın diğer medya kuruluşları ile olan durumuna göre değişir. Siyasal olaylarda medyanın bir konu üzerinde yoğunlaşması, kamuoyundaki belirsizliği azaltır. Kitle iletişim araçlarının eğlendirici ve magazinsel yayınlar yapması, kamuoyunun siyasi ve ideolojik olaylara daha magazinsel bakmasını engelleyebilir. (Hügül, 2011: 53)

Özetle belirtmek gerekirse, medya kamuoyunun oluşmasında etkilidir. Medya kamuoyunun algısını yönetmede de önemli bir araçtır. Politikacılar ve büyük şirketler bu bakımdan, insanların algılarını yönetmek için medyaya büyük önem atfetmektedirler. Medya araçları ile geniş halk kitlelerine ulaşılırken, yayılan propaganda aracılığı ile de toplumun algı ve düşünceleri istenilen yöne çevrilerek kamuoyu oluşturulmakta ve toplum istenildiği şekilde yönlendirilmektedir.

Medyanın, kamuoyunun oluşmasına etkileri konusunda görüşler dile getirilmiştir. “Suskunluk Sarmalı Kuramı” ve “Gündem Hazırlama Kuramı” bunlardan ikisidir.

1.3.2.1. Suskunluk Sarmalı Kuramı

Suskunluk Sarmalı Kuramı Elisabeth Noelle-Neumann’ın geliştirdiği ve sınadığı, kamuoyunu ele alan daha büyük bir kuramın ilkesidir ve kitle iletişimi için oldukça önemlidir. Çünkü kitle iletişim araçlarının bireyleri, toplumu susturabilme, kimi gruplara da konuşma cesareti verebilme gücü üzerinde durur.

Kurama geçmeden önce, Neuman’ın kamuoyu ile ilgili görüşlerine bakmakta fayda var.

Neumann (1995) kamuoyunu, rasyonel tartışma süreçlerinden ortaya çıkan bir kanaatler toplamı olarak tanımlama eğiliminde değildir. Ona göre; kamuoyu bir toplumsal denetim aracıdır. Temelinde, kitle toplumcu bir bakış açısı yansıtan bu görüş, kamuoyunu toplumdaki oydaşmayı ve uyumu sağlayan bir güç olarak algılar. Şöyle bir kamuoyu tanımı yapar: Kamuoyu dışlanma riski taşımaksızın kamuoyu önünde açıklanan kanaatler ya da dışlanmaktan kaçınmayı arzulayan birisinin açıklamak zorunda olduğu kanaatlerdir (İrvan, 2012). Neumaan’ın tanımlamasında anlaşılacağı üzere; kamuoyunu kavramının en belirleyici unsuru toplumdan dışlanma korkusudur. Ona göre; toplumsal bir denetim aracı olan kamuoyu, toplumdaki herkesi etkilemektedir. Çünkü dışlanma tehlikesi söz konusudur. Oydaşmadan yana olanlar, oydaşmadan yana olduklarını göstermek için kanaatlerini göstermek durumundadırlar. Oydaşmadan yana olmayanlar ise dışlanma korkusu söz konusu olduğundan dolayı görüşlerini açıklamaktan kaçınmak zorundadırlar. Dolayısıyla açıklanmaya görüşler kamuoyunun olmayacaklardır (İrvan, 2012).

Neumann kuramını Alman Federal seçimleri üzerine inşa eder. 1972 yılında seçimi Sosyal Demokratlar kazanmıştır. Hristiyan Demokrat Partisi’ne danışmanlık yapan Neumann 1972 seçimlerinde Hristiyan Demokrat Partisi’nin neden

kaybettiğini bir kuram geliştirerek açıklar. Kuramın en önemli varsayımı bir toplumda egemen değerlere bağlılığın ve temel sorunlar karşısında sağlanan oydaşmanın yaşamsal öneme sahip olduğu şeklindedir. Neumann (1997), Suskunluk Sarmalı Kuramı'nda temel önermeleri şunlardır:

Toplum oydaşmadan sapan bireyleri dışlamakla tehdit eder. Bireyler sürekli olarak dışlanma korkusu ile yaşarlar. Bu dışlanma korkusu, bireylerin her an fikir iklimini değerlendirmeye çabalamalarına yol açar. Bu değerlendirmenin sonuçları, kamu önündeki davranışların sergilenmesini ve fikirlerin açıkça ifade edilmesini ya da gizlemesini etkiler. Kamuoyunun oluşumunu, sürdürülmesini ve değiştirilmesini açıklayabilmek için bu dört varsayımı da göz önünde tutmak gerekir. (İrvan, 2012)

Mutlu (1988) ve Mc Quail ile Windahl (1997)'e göre kuram, insanların kendi görüşlerinin başkalarının ne düşündüğüne bağlılığını ele alan sosyo-psikolojik varsayımlara dayanır:

İnsanlar belli bir görüşü benimsemeye yalnız olduklarını düşünüyorlarsa, bunu açık olarak dile getirmekten kaçınırlar. Ancak bu görüşlerin paylaşıldığını ya da destek göreceğini düşünüyorlarsa çevrelerindeki diğer insanlarla bu görüşleri hakkında konuşurlar. Birey belli bir görüşün toplumda ne kadar geçerli olduğunu saptamada kitle iletişim araçlarını bir ölçüt olarak kullanabilir. Benimsediği görüş bu araçlarda yeterli düzeyde yer almıyor, dile getirilmiyorsa, bunun yeterince kabul gören bir görüş olmadığı sonucuna varır. İletişim araçlarının hemen hepsi az ya da çok tekelci bir şekilde aynı kanıları diye getirme eğiliminde olup, insanların kanı iklimine ilişkin çoğu kez yanlış bir görüntüyle baş başa bırakılmaktadırlar. Buradan hareketle; Belli bir görüşe sahip birçok insan toplumda bulunduğu çevreden dışlanma korkusuyla görüşünü savunmayacaktır. Suskun kaldıkça bu görüş olduğundan daha az yaygın ve geçerli sayılacak ve bu durum ise bir suskunluk sarmalının oluşmasına neden olacaktır. Genel geçer görüşlerden farklı görüşleri olan insanlar giderek seslerini duyurmada daha az istekli olacak ve iletişim araçlarının görüşü giderek seslerini duyurmada daha az istekli olacak ve iletişim araçlarının görüşü giderek baskın ve doğru olarak algılanacaktır. (Aktaran Boz, 1999)

Gündem hazırlama kuramının “negatif ayna imajı” olarak nitelendirilen bu model, kitle iletişim araçlarının belirli konular, tartışmalar ve sorunların halkın görmemesi için yapılan çabalar üzerinden elde edilen yetenek üzerinde durur. Modelin üzerinde durdukları varsayımlar şunlardır:

Kişiler toplumdaki çoğunluk tarafından benimsenmeyen tutumlar, inançlar ve fikirler tutmadan kaçınarak tecrit olmadan kaçınmaya çalışırlar. Kişiler çoğunluk tarafından hangi fikirlerin tutulduğunu ya da kuvvet kazandığını, hangi fikirlerin azınlıkta olduğunu ve gerilediğini görmek için çevreyi gözlerler. Kişi fikirlerinin çoğunluk tarafından uygun olduğunu algıladığı zaman ifade eder. Öte yandan azınlıkta olduğunu algıarsa, bastırır. Bir görüş biçiminin egemenliğini algılama çoğu kez gerçekte halk çoğunluğunun böyle bir görüşe sahip olmadığına ilişkisi vardır. Algılanmış çoğunluk fikirleri, çoğu kez sadece bir azınlık tarafından tutulur. Bununla beraber, bir görüş biçiminin çoğunlukta olduğu algısı sarmal bir süreci harekete geçirir. Bu süreçte aksi görüşe sahip halk sessiz durmaya başlar ve algılanmış çoğunluk görüşü egemen görüş olarak kurulur. (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 152)

“Sessizlik Sarmalı” olarak bilinen “Suskunluk Sarmalı Kuramı” ile gerçek halkın kitle iletişim araçlarına egemen tanıma göre değişmektedir. Halkın görüşleri, ya “egemen görüşe” göre şekil alabilmektedir. İnsanlar, egemen görüşü belirleyebilmek için önce gözlem yaparlar, çoğunluğun kanaati hangi fikirler üzerinde yoğunlaştığı algılandığı anda ise o görüşe intisap ederler. Aksi gerçekleştiği zaman, yani görüşüne uygun düşüncelerin olmadığı, velev ki egemen görüşe rağmen, fark edildiği an insanlar kendilerini bastırırlar. Bu durumda egemen görüş hüküm sürer.

Bu bağlamda, kitle iletişim araçları üzerinde sağlanacak hakimiyet ile egemen görüşün hakim doğrudan bir ilişki söz konusudur. Kurama göre, egemen olan hakim görüşün yaygınlık kazanması ve muhaliflerin sindirilmesi ancak, basın yayın organlarının çoğunluğunun tek elde toplanması ile mümkündür.

Algılama yönetimi açısından değerlendirildiğinde de kuramın öngörüsü ile egemen görüş üzerinden kamuoyu oluşturulabilmekte, olaylar ve durum insanlara rahatlıkla insanlara kabul ettirilebilmektedir.

1.3.2.2. Gündem Hazırlama Kuramı

Gündem Hazırlama Kuramı, yaygın olarak “gündem belirleme” olarak bilinse de; “gündem oluşturma”, “gündem kurma”, “gündem hazırlama”, “gündem koyma”, “gündem koyma ve saptama” gibi çevriler yapılmakta; değişik isimler kurama verilmektedir (Yüksel, 2013).

İletişim Sözlüğü’nde ise kuram hakkında “gündem koyma ya da gündemi saptama deyimleri”, “medyanın gündem oluşturma kapasitesi”, “medya etki araştırmaları” tanımlamaları yapılmıştır (Yüksel, 2013). Literatürdeki ilk çalışmalar, Walter Lippmann’a aittir. Lippmann, “Kamuoyu” isimli çalışmasında medyayı izleyenlerin ve takip edenlerin zihinlerinde önceliklerin ‘baskın unsurlar’ olduğu fikrini ortaya atmıştır. Bernard Cohen de yaptığı bir çalışmasında (1963), “Basın, çoğu zaman insanlara ne düşüneceklerini söylemede başarılı olmayabilir, fakat okurlara ne hakkında düşüneceklerini söylemede fevkalade başarılıdır.” görüşlerini ortaya atmıştır. Bu görüş daha sonra, Mc Combe, Shaw ve başka düşünürler tarafından daha da geliştirilerek, üzerinde araştırmalar yapılmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 147).

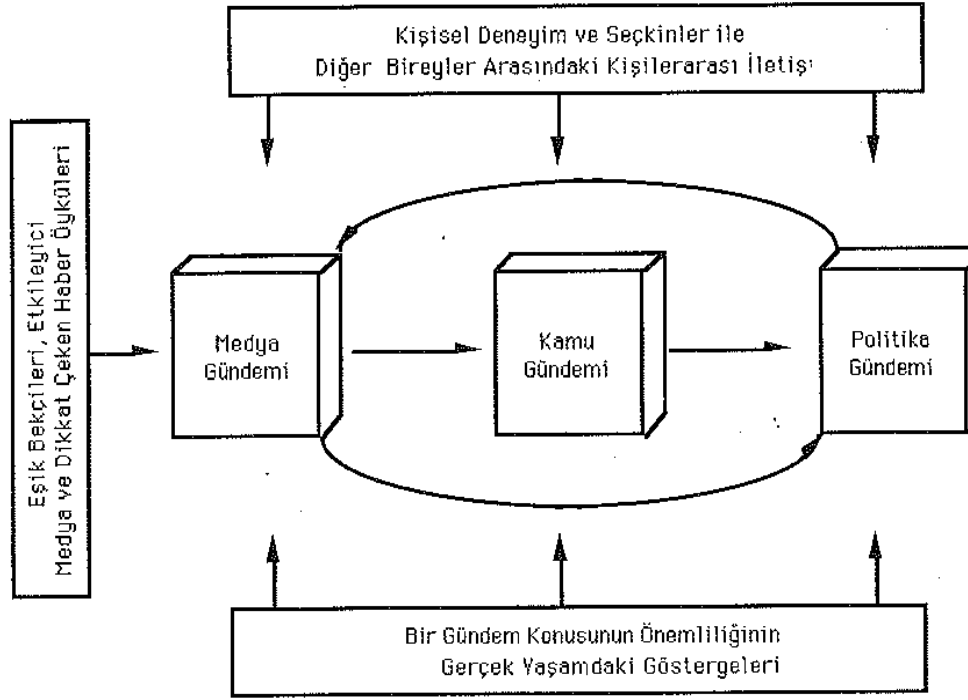
Bu görüşe göre; “kitle iletişim araçları, dünyayı bizim için inşa etme yeteneğine sahiptirler ve bu yönde çalışırlar. Bunu yaparken de belli bir fikrin alacağı yönü, belirlemeksizin kamuoyu için gündem hazırlarlar.” (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 147) Buna göre kuram, üç ayrı gündem ile ilgilenir. Bunlar: “medya gündemi, kamu gündemi ve politika gündemidir.” (Atabek, 2013).

Erdoğan ve Alemdar’a (1990) göre, “gündem hazırlama zaman içinde uzanan bir öğrenme sürecidir. Bazı konular, kitle iletişim araçlarının gündeminden halkın gündemine geçebilir, fakat geçişte zaman aralığı iki ile dört ay kadardır (147).”

“Gündem Belirleme” araştırmalarında, televizyon ve gazete en çok kullanılan kitle iletişim araçlarıdır (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 147). Zaman içerisinde gelişen

kitle iletişim teknolojileri ile bu kanalların içine internetin girdiğini de söylemek mümkündür.

Rogers ve Dearing, her üç gündem arasındaki ilişkiyi şema göstererek, söz konusu gündemlerin ne tür etkiler altında oluştuğunu gözler önüne serdiler:

Şekil 1: Rogers ve Dearing'in Gündem Etkileme Şeması

Bu kurama göre; medya neye önem gösterir ve neyi ön plana çıkarır ise insanların zihninde öncelikli konular olur. İnsanların kişisel gündemlerindeki önemlilik tercihleri farklılık arz edebilir, ama kamuoyunu ilgilendiren konulara ilişkin düşünülecek meseleler genellikle medyanın öne çıkardığı konulardır. Kamuoyunun sorunların halledilmesindeki beklentilerde bu sıralamaya göre şekillenmektedir. Bu bağlamda medya tarafından gündeme getirilen öncelikli sorunların halledilmesi artık kamuoyunun bir beklentisi haline gelmektedir ve sıralamada bu önemlilik derecesine göre şekil almaktadır. Bu nedenle toplumun hali hazırdaki halledilmesi gereken sorunlarındaki önceliklerin neye verildiği üzerindeki

medyanın etkisinin ne olduğuna ilişkin sorular “gündem hazırlama” kuramının en temel sorularından biridir.

Medyanın gündem belirlemesi ile kamuoyunun gündemi belirlenmektedir. Bunun için, kitle iletişim araçlarının belirli haber konularını ön plana çıkararak, izleyici-dinleyici-okuyucunun neyi düşünmesi gerektiği gündemleri belirlenerek gerçekleştirilmektedir. Kitle iletişimi araçları enformasyon üzerinde denetim sağlayarak, insanlar üzerinde bunu gerçekleştirmektedir.

Algı yönetimi çerçevesinde ele alındığında ise medyanın gündem belirleme ve rıza yaratma özelliklerinden dolayı, insanlar üzerinde etki oluşturduğunu ifade etmiştik. Bu açıdan medyanın çeşitliliği arttıkça gerçek olan bir haber bile, farklı bakış açıları ile ele alındığından dolayı, gerçek bilginin hangisi olduğunu insanlar anlamakta güçlük çekmektedir. Bilgiye ilk elden ulaşamayan insanlar, bir olay veya gelişmeyi kendilerine aktarıldığı gibi kabul etmektedir. Bilgi, hedef kitlenin özelliklerine göre, işlenerek medya tarafından servis edilmektedir. Hedef kitleye sunulan enformasyon, farklı bakış açısı ile kamuya yansıtıldığında gerçeklik, yayın kuruluşlarını sayısı ve görüşleri adedince paylaşılmaktadır.

Yazılı ve görsel medya teknolojinin gelişmesi ile giderek daha hızlı işlevlerini yerine getirmektedir. Ancak, teknolojiye yapılan yatırım basın kuruluşlarına yüksek miktarda maliyetler getirmiştir. Bu maliyetleri sadece reklam gelirleri ile karşılayamayan basın kuruluşlarını, zaman içinde gazetecilik mesleğinden yetişmeyen zengin iş adamları satın aldı. Basının, iş adamlarının tekelinde bulunması, medya organlarının demokratik rejimlerin gereği olan, kamuyu gözetken yayınlar yapmayı bir kenara bırakıp patronun çıkarları doğrultusunda yayınlar yapmasına sebebiyet vermektedir. Bu durum, Türkiye’deki medya organlarını zamanla asli vazifelerini yapmanın dışına itmiştir. Hükümeti, egemen gücü kamu yararı karşısında eleştiren bir medyanın yerine, ya patronun çıkarlarını ya belirli bir görüşün mutlak savunuculuğunu yapan ya da gücünü farklı kamu kurumlarından alan (TSK, Yüksek Yargı vb.) bir medya anlayışı Türkiye’de hakim olmuştur.

Medyanın kartelleşmesi ve belirli bir kesimin elinde toplanması da, kamu yararı açısından ciddi sıkıntılar oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere, medyanın tek elde toplanması, basın kuruluşlarının özgür yayın yapmasına engel olmaktadır. Yayınlar, üzerindeki patronaj etkisi yayın politikasını belirlemektedir. Medyanın tek elde toplanması gündem belirleme açısından son derece önemlidir. Bu durum bir o kadar da risk taşımaktadır. Ülkedeki enformatik dolaşımı sağlayan basın organlarının tek kanaldan yayın yapması, bilginin doğruluğu gerçeğin anlaşılması açısından sakıncalıdır. Bu açıdan gündem oluşturma gücünü elinde tutan kartel medya, gerçeği kendi bakış açısına göre şekillendirmektedir. Bu da Türkiye gibi demokrasisi gelişmemiş ülkelerde, egemen gücün görüşlerinin toplumda, kanaat kazandırılmasına sebebiyet vermektedir. Kendi seslerini duyurma imkanı olmayan toplumun farklı katmanları ise yapılan yayınlar karşısında çoğu zaman sessizliğe bürünmektedir.

Chomsky'nin (2002: 22) dediği gibi; “medya gerçekten toplumsal bir amaca hizmet etmektedir, ancak bu oldukça farklı bir amaçtır. İnsanların zihinlerini hükümetlerine ve daha genel kapsamda, toplumsal ekonomik ve politik düzenin düzenlemelerine, erdemli bir bağımlılık gösterecek biçimde eğitmektir.”

Bir değerlendirme yapmak gerekirse; medya aracılığı ile oluşturulan kamuoyu algısı ile Necmettin Erbakan'ın başbakanlığını yaptığı Refah Partisi 28 Şubat' da iktidardan indirilmiştir. Şayet, TSK'dan gücünü alan ve Aydın Doğan ve Dinç Bilgin gibi zengin iş adamlarının elinde bulunan medyanın karşısında görece güçlü yayın yapan RP'li basın organları olsa idi, bugün iktidarın devrilmesinden bahsetmeyebilirdik. O gün oluşturulan yapay gündemlerle, toplum nezdinde RP bir sorun haline getirilmiş, bu sorundan kurtulmada toplumda bir rıza oluşturulmuştur. Veya yukarıda belirttiğimiz üzere; Suskunluk Sarmalı' na kapılan insanların egemen görüş karşısında susarak yapılanlara seyirci kalmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE ÖRNEĞİNDE DARBELER VE BASIN

Bu bölümde, askeri darbenin nasıl gerçekleştiği sorusuna yanıt aranırken. Medyanın askeri darbelerin oluşmasında nasıl bir etkiye sahip olduğu, Türkiye’de gerçekleşen darbe dönemlerindeki etkisinden yola çıkarak belirlenmeye çalışılacaktır.

2.1. ASKERİ DARBE

Türk Dil Kurumu’na göre darbe, “bir ülkede baskı kurarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükümeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek yönetimi devirme işi” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2014). Türkiye’de gerçekleştirilen darbelerin ortak özelliklerine bakıldığında halkın desteği alınmadan, askerin iç hizmetler kanuna dayanarak 1960, 1971, 1980 darbelerinin yapılmış olmasıdır. Bunların dışında, hükümete baskı kurarak yönetimden uzaklaştırıldığı 28 Şubat da post modern darbe olarak adlandırılmıştır. Sivillerin isteği olmadan gerçekleştirilen darbeler, Atatürk ilkelerinden ayrılmama iddiasıyla yapılmıştır (Sözer, 2010) 27 Mayıs 1960’da TSK, yönetime doğrudan yönetime el koymuştur. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında da yönetim askerin eline geçmiştir. 12 Mart 1971 muhtırasını verilerek de hükümet istifa etmeye zorlanmıştır. Siyasete müdahalenin gerçekleştiği 28 Şubat 1997’de yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantısında alınan kararlarla da hükümet düşürülmüştür.

2.2. ASKERİ DARBELER VE BASIN

Darbelerin yapıldığı ve müdahalenin gerçekleştiği dönemler ile sonrasında basının tavrı önemli olmuştur. Zira müdahalelerin haklılığı ve yönetimin ele geçirilmesinin ardından toplumun iknası, basın organları aracılığı ile gerçekleştirmiştir. Bu amaçla, medya kuruluşları ile askeri cunta ve basın organları

yakın ilişki içerisinde olmuştur. Müdahalelerin ardından ise darbeciler medyayı sıkı sıkı denetim altında tutulmuştur.

Bu nedenle bu bölümde, Türkiye’de askeri darbelere ve basın bu dönemde izlediklerine yayın çizgisine kısaca değinilecektir.

2.2.1.İttihat Terakki ve Basın

İttihat Terakki, Osmanlı’nın son dönemine Türkiye’yi kuruluşundan bu yana etkileyen siyasal bir örgüttür. İttihat Terakki’nin yönetimi altındaki Osmanlı’nın Balkanlar ve Orta Doğu ve Afrika’nın siyasi haritası değişmiştir. İmparatorluğun yıkılması da İttihat Terakki yönetimindeyken gerçekleşmiştir. Bu bakımdan Osmanlı yıkılmadan evvel, dönemin siyasal, kültürel ve ekonomik yapısı üzerinde İttihat Terakki’nin önemli bir etkisi bulunmaktadır.

İttihat Terakki’ye başlı başına silahlı örgütlenmiş bir grup olarak görmek eksik bir bakış açısidir. Örgüt, uzun yıllara dayanan varlığı ve dış uzantıları ile Osmanlı’nın kültürel ve siyasal değişiminde etkin rol oynamıştır. Bu açıdan İttihat Terakki’ye sadece siyasal bir örgütlenme gözüyle bakmak parçanın tamamını görememektir.

Kültürel dönüşüm, İttihat Terakki için siyasal dönüşüm kadar önemliydi. Cemiyet, kültürel dönüşümü sağlarken iki unsurdan etkili biçimde yararlanmıştı. Bunlardan ilki: kulüp ve ocaklarla örgütün kendi fikirlerini yaymak için kullandığı eğitim sistemidir. Bunun için özel olarak okullar açılmıştır, kahvehaneler, ocaklar halkı cemiyetin görüşleri çerçevesinde bilinçlendirmek için kullanılmıştır. Eğitimin yanı sıra, örgüt düşüncelerini yaymak için basından etkili bir biçimde faydalanmıştır. Dergiler, gazeteler örgütün algı yönetimini gerçekleştirmesi ve kamuoyu oluşturması için kullandığı etkin mecralardır. Cemiyet, gazete ve dergiler ile fikirlerini topluma duyurmuş, kendi kitlelerini, yayınladığı haber ve yazılarla yönlendirmiştir (Arabacı, 2015).

Cemiyet, basına o kadar önem vermiştir ki İttihat Terakki'nin yönetiminde yer alan bazı isimlerin basında çalışmışlardır. Bu isimlerden basında önemli bir yer tutmaktadır. Üye sıfatı ile yer alan bu gazeteciler arasında “Abdullah Cevdet, İshak Sükuti, İbrahim Temo, Ahmet Rıza, Hüseyin Cahit (Yalçın), Mizancı Murat” bulunmaktadır. (Arabacı, 2015).

İttihat ve Terakki'nin basın politikasına bakıldığında ise; cemiyetin Mısır'da yayınladığı 39 maddelik nizamnamesinin 18. ve 21. maddeleri arasında bu ortaya konulmuştur. Bu nizamnamede yer alan maddelere göre; basın politikasını sürdürülmüştür. Söz konusu maddeler şunlardır:

Cemiyet'in gazetesi vasıtasıyla ilân-ı keyfiyet edilecektir (md. 18). Cemiyet, Avrupa ve Osmanlı kamuoyu üzerinde faydalı neticeler geliştirecek yayınlar yapacak kalem güçlü, ilimce seçkin fertleri tek tek veya beraberce görevlendirecektir. Bunlar yabancı ülkelere giderek, cemiyetin fikirlerini yaymak üzere gazete ve benzeri yayınlar çıkaracaklardır. Bu yayınlar, bütün üyelere duyurulacak, ülke içine sokularak dağıtılması için gerekenler yapılacaktır. Aynı zamanda ülke içinde basın hürriyetini elde edinceye kadar böyle gizlice gazete ve basılı evrak çıkarmayı üsleneyecektir. (Birinci, 2001: a, 61)

Basın hürriyetini sağlamak üzere çalışmaya, yurt dışı ve içinde yayınlar çıkarmaya kendini yükümlü addeden İttihat ve Terakki, üyelerini üç ana göreve davet etmektedir. Buna göre cemiyet üyeleri, para, kalem veya bizzat hizmet etmeye mecburdur. Bunların dışında kalmak ise tehlikelidir. Madde şöyledir: “Cemiyet efradı nakden, kalem, bedenem Cemiyet'e hizmete mecbur olup, bu üç hizmetten birisini olsun ifa etmeyip Cemiyet'i iğfal edenlere ve Cemiyet'in parasını dolandıranlara hain-i vatan muamelesi icra edilecektir. (md.32. Birinci, 2001: a, 61).

İttihat Terakki basınının önemli görevlerinin başında, Meşrutiyeti tanıtmak ve öğretmek, bu yönetim biçimi lehinde propaganda yapmak geliyordu. Bunun için yurt dışında dahil Osmanlı coğrafyası içerisinde gazete çıkarma ve dağıtmayı cemiyet amaç edinmişti. Yurt içindeki politikasını uygulamanın yanı sıra cemiyet, gençleri etkilemek amacıyla gizli yollara da başvurmuştur. Okullara gizlice sokulan ve

okutulan gazete ve dergiler bu yöntemlerden biridir. Ayrıca, fikirlerin yayılması için cemiyetin kullandığı bir diğer yöntem de abonelik sistemidir (Arabacı, 2015).

2. Meşrutiyet döneminde iktidarda bulunan İttihat Terakki, basında sansürü uygulamayı tercih etmiştir. Meşrutiyet'ten önce basındaki özgürlük havası kısa süre sonra yerini, baskı altında yayıncılığa bırakmıştır. Bu süreçte, gazeteler kapatılmış, gazeteciler tutuklanmış veya sürülmüştür. Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'nın suikast sonucu öldürülmesini fırsat bilen cemiyet, iktidarını pekiştirmek ve muhalif gazetecileri susturmak için fırsat bulmuştur. Refik Halit, Refi Cevat'ın da aralarında bulunduğu önemli gazeteciler, Sinop'a sürgün edilmişlerdir. İktidarı savunan gazetelere de dokunulmazken, muhalif gazeteler kapatılmıştır. İstanbul'da gazete sayısı 16'dan 10'a inmiştir (Ayşe, Börekçi, 2013). Bu dönemde çıkarılan gazetelerde bazıları ve gazeteleri çıkaran isimler şunlardır:

Yeni Gazete: Abdullah Zühdü, 'İkdam' dan ayrılarak bu gazeteyi çıkarmıştır. Mahmut Sadık Yeni Gazete' ye geçti. Ahmet Emin Yalman imzasız başyazılar yazdı. Hakkı Behiç ve Nazım Poray da bu gazeteye katıldılar. Tanin (Çınlama): Hüseyin Cahit Yalçın, Tevfik Fikret ve Hüseyin Kazım 2 Ağustos 1908'de Tanin'i çıkardılar. Hüseyin Cahit koyu İttihatçıydı ve Mebusan Meclisi'ne İstanbul'dan milletvekili seçilmişti. Tanin, İttihatçıların organı olarak kabul ediliyordu. 31 Mart Olayı'nda gazete saldırıya uğramıştır. Tevfik Fikret kısa bir süre sonra gazeteden ayrıldı. 'Tanin sürekli saldırılara uğruyordu; birçok kez kapatıldı, Adını değiştirerek yeniden çıktı. Cenin, Senin, Renin, Hak.... Tanin 1925'te İstiklal Mahkemeleri tarafından kapatıldı. Mizan (terazi): Uzun süreler yurt dışında kalmış olan tarihçi Murat Bey çıkardı. Mizan İttihatçılara muhalif özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Hakuk-u Umumiye (genel haklar): Mevlanzade Rıfat'ın yönettiği bu gazete, Fedakârân-ı Millet Derneği'nin organı olmuştur. İttihatçılara sert çıkışlar da bulunan bu gazete, kısa zamanda kapatılmıştır. Serbesti (Özgürlük): Hukuk-u Umumiye (genel haklar): Mevlanzade Rıfat'ın yönettiği bu gazete, Fedakârını Millet Derneği'nin organı idi. İttihatçılara sert bir dille eleştiren gazete kısa zamanda kapatılmıştır. Serbesti (özgürlük): Hukuk-u Umumiye'nin kapatılmasının ardından Mevlanzade, Serbesti'yi çıkarmıştır. İttihatçılar 1909 Nisan'ında gazetenin başyazarı Hasan Fehmi'yi öldürmüştür. Bu olay da geniş yankılar uyandırmıştır. Sada-yı Millet (ulusun sesi): Gazeteyi Kozmidi adında bir milletvekili yönetiyordu. İttihatçılar kendilerine karşı koyan bu gazetenin başyazarı Ahmet Sâmim'i de vurmuşlardır. Şura-yı Ümmet (halk meclisi): İttihatçıların organıydı. 31 Mart Olayı'nda yağma edilmiştir. 'Takvim-i Vakayi' (Olayların Takvimi): İstibdat döneminde bir dizgi yanlış nedeniyle kapatılan gazete

29 Temmuz 1908’de yeniden çıkmaya başlamıştır. Osmanlı: Ahrar Partisi’nin yayın organı olan gazeteyi, Süleyman Nazif yönetmiştir. Volkan: 31 Mart olayını düzenleyen Derviş Vahdeti’nin yönetimindeki bir gazeteydi. Tercüman: Ahmet Mithat Efendi 1878’de kurduğu bu gazetede tarafsız olmaya çalışıyordu. Ahmet Mithat’ın ölümünden sonra Tercüman’ı Şükrü ve Behçet çıkardılar. Tasvir-i Efkâr: 19 Ocak 1913’te yeniden yayınına başlanan gazetenin sahipleri Talha ve Velid Ebüzziya idi. Yunus Nadi ve Zekariya Sertel de Tasvir’de çalışmışlardır. (Savaş, 2010)

İttihat Terakki’nin basına bu kadar ehemmiyet vermesinin nedeni, kamuoyu oluşturma açısından, kendi görüşlerinin yayılmasını sağlamaktır. Muhalif basını, susturması ve muhalif gazetelerde mücadele etmesi karşıt görüşlerin yayılması engelleme girişimidir. Bu durumda, İttihat Terakki Cemiyet’inin insanların algısı oluşturmada sadece kendisine destek veren yayın organlarına fırsat tanıdığını göstermektedir.

İttihat Terakki’nin, iktidar olmadan önce, illegal olduğu dönemlerde basını etkin olarak kullandığını anlıyoruz. Cemiyet, hükümet olduğu dönemde ise gazetelerinde yandaşı olmayanları dışlayan bir yayın politikasını izlemiştir. Bu açıdan partizan gazeteciliğin ilk örneklerini de bu süreçte başladığı ileri sürülmektedir.

2.2.2. Cumhuriyet Döneminde Darbeler ve Basın

Osmanlı İmparatorluğu dağıldıktan sonra, Türkiye’de de siyasete askerler tarafından müdahale edilmiş, darbe yapılmış ve muhtıralar verilmiştir. Siyaseti yeniden şekillendirmek ve askeri aklın geliştirdiği öngörüler çerçevesinde yapılan bu tür antidemokratik girişimlere, sivil toplum kuruluşları, siyasetçiler, yargı destek verdiği gibi, basın organları da kullanılarak askerin yaptığı darbeler ve muhtıraların haklı gösterilmesi amaçlanmıştır. Basın burada, askerin görüşleri ile gündem oluşturarak, hedefteki siyasi yapı, zümrenin üzerinde hakim bir görüşü basın aracılığı ile kurmayı sağlamıştır.

Bu açıdan konumuz gereği 27 Nisan E-Muhtırasında basın organlarının yayınlarını analiz edebilmek için geçmişte medyanın darbe ve muhtıra dönemlerindeki davranışlarını da incelememiz gerekmektedir.

2.2.2.1. 27 Mayıs 1960 Darbesi ve Basın

14 Mayıs 1950 genel seçimlerinden galip çıkarak Türkiye'nin yönetimini eline alan Demokrat Parti'nin dikta rejimine gittiğini, Anayasayı ihlal ettiğini ve kardeş kavgasına sebebiyet verdiğini iddia ederek ülke yönetimine el koyan Milli Birlik Komitesi, cumhuriyet tarihinin ilk darbesini yapmıştır.

27 Mayıs Darbesi gerçekleşikten sonra, tüm gazeteler, darbeyi büyük bir sevinç ve coşku içinde karşılayıp benimseyerek, hatta darbeye ihtilal nitelemesi yaparak haber vermekte ve köşe yazıları ve yorumlarda bu doğrultuda ele alınmaktadır (Mazıcı, 1989: 158).

Bu doğrultuda, gazetelere bakıldığında; şu manşetlerin atıldığı görülmektedir:

- “Parayla tutulmuş adamlara dağıtılmak üzere 7 bin silah ve asker elbisesi ele geçti.”
- “Öldürülen öğrencilerin mezarları tespit ediliyor.”
- “İktidar, İnönü’yü sınır dışı etmeye hazırlanıyordu.”
- “Buzhane ve çukurlarda cesetler bulundu.”
- “İstanbul’da 9 ceset bulundu.”
- “DP düşmeseydi dün geniş bir katliama girişecekti.”
- “Harbiyeliler bir meydana toplanacak, makineli tüfek ve bombalarla imha edilecekti.”
- “Katliam planı! DP’nin 40 milyon lira sarfiyla üniversiteyi ve Harbiye’yi imha için teşkilat kurduğu anlaşıldı.”

- “Şehitleri tespit için komisyon kuruldu. Üniversitelileri öldürdükten sonra meçhul yerlere gömen polisler sorguya çekiliyor. Dikilecek abidenin istismar edilmemesi istendi”
- “Partizan valiler birer birer tevkif ediliyor. Ethem Yetkiner’in bankada 1 buçuk milyon lirası olduğu tespit edildi; Sarol otomobil kaçakçılığı ile meşgulmüş”
- “K. Aygün, belediye tahvillerini kırdırıp kendi hesabına toplamış. Bekçi aidatlarının da yenildiği anlaşılıyor”
- “Menderes 10 yılda 480 bin lira maaş ve tazminat almış. Sabık Başbakanın 1954 ve 1957 seçimlerinde yaptığı propaganda gezileri için de yolluk aldığı tespit edildi”
- “Bayar kahve ithali işinde de ortakmış.”
- “Sabık Cumhurbaşkanı 1500 Harbiyelinin imhasında hiç mahzur olmadığını söylemiş.”

Gazetelerin yaptıkları haberlerin içeriklere bakıldığında ise şartların olgunlaştırılması için yayın yaptıkları açıkça görülmektedir. Darbenin ardından da cunta yanlısı basın organları, yapılanı meşru göstermek için her yolu meşru görmüş bu minvalde dezenformasyon yapmaktan geri kalmamıştır. Bu konuda, dönemin etkin yayın organlarından Kim Dergisi’nde gazeteci olan eski CHP yöneticisi Orhan Birgit, yıllar sonra öğrencilerin, kıyım makinalarından geçirildiği haberin dezenformasyon olduğunu belirtmiştir (Aksiyon, 2011). Birgit’in bu itirafı gazeteciliğin dönem açısından bil algısal araç olarak kullanıldığının göstergesidir. Haberlerin doğruluğuna bakılmadan yapılan bu haberlerle toplumun algıları yönlendirilmeye çalışılmıştır.

Dönem içinde atılan manşetlere bakıldığında ise; Hürriyet Gazetesi, “Türk Ordusu vazife başında, silahlı kuvvetlerimiz bütün yurttta idareyi fiilen ele aldı” biçiminde manşet kullanmıştır. Tercüman Gazetesi ise, darbe haberini “Milletçe Bayram İçindeyiz” manşeti ile duyurmuştur. Cumhuriyet Gazetesi ise darbeyi

“Kahraman Türk Ordusu, bütün memlekete dün gece sabaha karşı idareyi ele aldı.” manşeti ile verirken, Milliyet’te “İdare Ordu’da” biçiminde vermiştir darbeyi (Mazıcı, 1989: 160).

Darbenin ilk gününden itibaren basın büyük desteğini alan Millî Birlik Hükûmeti, bu kapsamda basını destekleyici miiyette kapsayan geniş çerçeveli bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemelerin bir kısmı, Demokrat Parti dönemindeki uygulamaların anti demokratik bulunması ve bu yüzden de ortadan kaldırılması için yapılmıştır. Askerî yönetim bir taraftan *Basın Ahlak Yasası* gibi gazeteciliğin öz denetimini ilgilendiren alanda *Gazeteciler Cemiyeti* ve *Gazeteciler Sendikası* gibi meslek örgütleri üzerinden ve onların denetimiyle sivil bir mekanizmayı devreye sokarken diğer yandan resmî ilan dağıtımını düzene sokmak amacıyla Basın İlan Kurumu’nu kurmuştur. Ayrıca aynı dönemde gazetecilerin haklarını genişleten yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi 212 sayılı “Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki İlişkileri Düzenleyen” kanundur. Ayrıca gazetecilere iddialarını ispat hakkı tanınmıştır (İnuğur’dan aktaran Özkır, 2010).

Sonuç olarak basının 27 Mayıs 1960 darbesi karşısında sergilediği tutuma bakıldığında, basının önemli bir bölümünün darbeyi desteklediğini belirtebiliriz.

Darbe öncesinde şartların olgunlaşması için yayın yapan basın, askerin yönetime el koymasının ardından ise darbeyi “ihtilal” olarak algılatmak istemiştir. Bu kapsamda, Menderes hükümeti dezenformasyona uğratılmış bilgiler ile karalanmış, darbeciler ise birer kurtarıcı olarak hafızalara kazınmaya çalışılmıştır.

Öte yandan, Türkiye’de asker gazeteci münasebetlerini belirleyen 27 Mayıs 1960 Darbesi döneminde basın edindiği rol ve iş yapma biçimini daha sonraki sürece de taşımışlardır. Diğer bir deyişle darbe sürecinde gelişen ilişki biçimi, kendi geleneğini oluşturarak, bir süreklilik kazanmıştır ve yeni kuşaklar tarafından da benimsenmiştir. Bu durum, eski kuşaklarla sonrakilerin benzer örüntüler çerçevesinde eylemler gerçekleştirmesine sebep olmuştur. Bu çerçeveden hareketle 27 Mayıs sürecinde, devletin bürokratik ve entelektüel yaşamında tohumları ekilen

algı ve ilişki biçiminin süreklilik kazanarak, 21. Yüzyılın ilk çeyreğini yaşayan Türkiye’de mevcudiyetini koruduğu vurgulanmalıdır (Özkır, 2010).

2.2.2.2. 12 Mart Muhtırası ve Basın:

12 Mart 1971 dolaylı askeri darbesi öncesinde, gazetelere bakıldığında ise 27 Mayıs öncesinden farklı olarak basının daha hareketli ve daha rahat olduğu gözlemlenmektedir. Bunu, 1960 öncesi iktidarın basın üzerinde kurduğu baskı ve basın özgürlüğünü kısıtlayan yasaların kaldırılmasıyla açıklayabildiğimiz gibi, 1961 Anayasasıyla sağlanan basın özgürlüğü ile de açıklayabiliriz (Mazıcı, 1989: 170).

Bu dönem gerek manşet gerekse ikinci başlıklarla verdiği haber, yorum ve köşe yazılarının içeriğinde ve bakış açısında da bir hayli değişik olmuştur. Toplumsal sorunlar öncelikle yer alırken siyasal konuya daha geniş açılarla bakılmaktadır. Artık gazeteler tek seslilikten kurtulmuş, her gazetenin siyasal niteliği ortaya çıkmıştır.

Gazetelerdeki köşe yazarlarının yazılarına bakıldığında ise;

Milliyet Gazetesi’nin Başyazarı Abdi İpekçi 1 Mart 1971 tarihli “Çağımız Böyle Bir Çağ” başlıklı yazısında, anarşi olaylarının çağın bir gereği olduğunu savunmuştur (Milliyet, 1971).

12 Mart 1971 dolaylı askeri darbesinden sonra ise İpekçi, “Muhtıra ve Gerçekler” adlı başyazısında “...Verilen muhtırayı parlamenter rejimin demokratik hukuk düzeninin kurallarına aykırı bulmak mümkündür. Ancak olaya salt hukuk açısından bakmayınca, başka sonuçlara varılabilir ve verilen muhtıranın aslında parlamenter rejim ve demokratik düzene son vermek değil, tam tersine rejimi kurtarma amacı güttüğü düşünülebilir...”yorumu ile müdahalenin bir askeri darbe olmadığını, rejimi kurtarma girişimi olarak anlaşılması gerektiğini belirtmiştir (Milliyet, 1971).

Cumhuriyet Gazetesi ise, toplumsal olaylara demokratik rejimin yıpranmasından çok iktidar partisini suçlayarak yaklaşmakta ve sol tandanslı eylemleri destekleyen yayınlar yapmaktadır. Bu açıdan gazetenin yaklaşımının Milliyet'ten farklı olduğu söylenemez. 3 Mart 1971 tarihli Cumhuriyet'in birinci sayfasında, Türkiye batmak üzere olan bir ülke olarak gösterilir ve ordunun müdahalesinin ne kadar yerinde olacağı anlatılır.

Gazetenin yazarı Oktay Akbal “Evet Hayır” köşesinde, muhtıranın tek çare olarak kaldığını ele alır. Akbal, “Ayak Sesi” başlıklı yazısında, demokrasiyi küçümseyen ve orduyu vazife başına çağıran şu ifadelerle yer verir:

Nedir alternatif? Yeni secim...Bir daha, bir daha, bir daha...Bunlar olmayacak şeyler değil. Sandıksal demokrasi adı verilen, ama gerçekte demokrasi ile tamamen ilgisiz bir oyun başka bir sonuç veremez ki! Seçmen, seçemiyor işte! Okumasız, yazmasız, kolay aldatılan, hemencecik aldatılan bir seçmen yığını!.. Peki çare ne? Türk ulusu için yararlı ve olumlu bir tek olumlu adım atmadık bu sandık demokrasisi ile. Köylere ve kentlere daha çok yaydık karanlığı. Ama bilinçli Türk halkı, aydını, askeri, işçisi, öğrencisi, öğretmeni şairi bize müjdesini verdiği uyanışın, dirilişin, kalkınışının içindedir. (Cumhuriyet, 1971)

Nadir Nadi, tarafından yazılan “*Ordu'nun Varlık Gerekçesi*” başlıklı yazıda ise, TSK'nın yapacağı müdahalenin hasretle beklenildiği şu ifadelerle dile getirilmektedir:

Aylardan beri beklenen olay, nihayet gerçekleşme yoluna girmiştir...Silahlı kuvvetlerin ultiyatomu yalnız hükümetin çekilmesini emretmekle kalmamakta, aynı zamanda ‘mevcut anarşik durumu giderecek ve Anayasa'nın öngördüğü reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve inkılap kanunlarını uygulayacak kuvvetli ve inandırıcı bir hükümetin demokratik kuralları içinde işbaşına getirilmesini zaruri görmektedir. (Cumhuriyet, 1971)

İlhan Selçuk ise “*12 Mart Muhtırası*” başlıklı yazısında, muhtıranın neden yapılması gerektiğini ve harekete verdiği desteği ise şu satılarıyla dile getirmektedir: “Türk Silahlı Kuvvetleri temsilcilerinin 12 Mart muhtırası incelendiği zaman görülür ki:

1. Yozlaşmış parlamentoculuğa.2. Lekeli siyasi iktidara. 3. İktidarın şaibeli başına, verilmiş ultimatoma niteliğindedir. Her ultimatoda bir takım sebepler vardır. Silahlı kuvvetlerin isteği de kısaca: a) Atatürk'ün inkılap kanunlarının uygulanması. b) Anayasa'nın öngördüğü kanunların yapılması. Şu halde, muhtıra siyasi görüntüleri bir yana bırakırsak, Anayasa'nın öngördüğü reformları yapamayan ve inkılap kanunlarını uygulayamayan toplumsal güçlere karşıdır. (Cumhuriyet, 1971)

Cumhuriyet'ten Oktay Akbal ise, köşesinde muhtıranın yetersiz gelebileceğinden şikâyet etmekte, bunun yerine Meclis'in dağıtılmamasından TSK'nın pişmanlık duyabileceğini salık vermektedir:

Türk ulusu ne zaman bir adım atmak istemişse, bu adımın daima önünde daima öncü olarak, ulusal amacı gerçekleştiren kendi kahraman çocuklarından kurulu, ordusunu görmüştür. Atatürk, 22 Şubat 1931'de böyle demiş. 27 Mayıs 1960'da, 12 Mart 1971'de bu sözün doğruluğu bir kez daha ortaya çıktı. İleri atılan bütün adımların öncüsü, her zaman Türk ordusu olmuştur. Öncüsü, izleyicisi, bekçisi...Avcıoğlu'nun 'Devrim üzerine' adlı çok ilginç kitabında belirttiği gibi 'Atatürk ne yaptıysa, yukarıda tanımladığı devrimci ordu gücüne dayanarak yaptı'...12 Mart atılımını da devrimci ordumuza borçluyuz. (Cumhuriyet, 1971)

Muhtırayı destekleyen bir diğer gazete ise, Akşam'dır. Akşam'ın köşe yazarı Çetin Altan, darbeden bir gün önce kaleme aldığı, "*Rejim Buymuş. Rejim Kepazeliktir bu...*" başlıklı makalesinde askeri göreve çağırır:

Gazeteleri okudukça her sabah deliye dönüyorum. Bu siyasetçiler ellerine geçirmişler siyasi iktidarı, otuz altı buçuk milyon insanla alay edip duruyorlar. Ve sonra da: -Rejim budur, buna karşı çıkanlar şöyle böyle olur, diyorlar. Deli olmak işten değil. Bu böyle gitmez, gitmez ama nereye kadardan gitmez. Falcı değilim ki kestireyim. Göğsüm yanıyor, kolum uyuşuyor, nabız çıkıyor yüz otuza...Yani birader sizin de, sizin rejiminizin de...Ne diyeyim artık bilemiyoruz ki...Yazarlığı çizerliği geçti bu iş... (Akşam, 1971)

Akşam gazetesinin bir diğer yazarı İlhami Soysal ise verilen muhtırayı köşesinde desteklemekle kalmamış, partilerin başkanlarına alaycı bir üslupla seslenmiştir:

Nerelerdeydiniz? Nasreddin Hoca'nın, kar helvasına benzer cici demokrasi mucidi İsmet Paşaya sormak lazım: Nasılsınız? Eyi misiniz? Eyisiniz eyi...Ya Türkiye'ye her yıl yeni bir Türkiye katma peşindeki Süleyman Bey, sen nasılsın? Eyi misin? Eyisin eyi. Başbuğ Türkeş, senden ne haber? Necmeddin Molla, şehadet parmağın hava da mı gene? Şerbetçi profesör, bakalım şimdi hangi nabızlara şerbet vereceksin? Ordu bildirisi, hiçbirinizin, bir ötekisinden becerikli olduğunu söylemiyor "Parlamento ve hükümet" diyor. Bu sınıflamanın içinde tümünüz varsınız. Ne yapacaksınız şimdi? (Akşam, 1971)

Türkiye'de bütün gazeteler destek vermedi, muhtıraya. Karşı duranlarda vardı. Dünya Gazetesi bunlardan biriydi. Gazetenin başyazarı Bedii Faik, "*Oyun Bellidir*" yazısında, TSK'dan yükselen sesleri kast ederek, "Akıllarımızdan hasetlerle, kıskançlık krizleriyle başlarımızdan fırladığı yeter!...Vakit varken onları hemen yerine oturtalım. Zira sonra çok geç olacaktır!..." uyarısında bulunmaktadır. (Dünya, 1971).

Faik'in, darbeye karşı tutumunu "*Yorgan yakılırken*" başlıklı yazısında görmek daha mümkündür:

...Türkiye'nin daha çok iki şehrine yapışmış olan sokak hareketleri ile sol densizlikler, emsal ülkelerin taşıdıkları yanında devede kulak gibidir. Ama ne hazindir ki, Türkiye'de parmağına diken batanlar, işinde kazık yiyene ve midesi ekşimiş akşamcıdan, yüreği bozulmuş fikir sapıtkanına kadar, herkes başına gelen her şeyden önce hükümet, sonra da rejimi sorumlu tutmakta ve pire için yorgan yakanlara has bir öfke nöbetine kolayca tutulmaktadır!... Son komutanlar bildirisi, işte bu öfkeli yorgancılığın en dehşetli örneğidir!...Ve hiç fütursuz söyleyelim binlerce, on binlerce sol azgının, İtalya'da İtalyan ordusuna, Hindistan'da Hindistan ordusuna yaptıramadıklarını, bir avuç solcu piç Türkiye'de dört komutana yaptıрмаğa muvaffak olmuşlardır. Hazin olan budur. Yirmi beş yıllık demokrasi tecrübesi taşıyan bir millete ağır gelecek olan da elbette bu!...Bir anayasayı çiğneme hakkı kimseye verilmemiştir. Hele Anayasa uygulanmıyor, feryadıyla bir anayasa çiğneme hakkının doğması mümkün değildir!...(Dünya, 1971).

Tercüman Gazetesi'nde ise siyasal olayların seyrine ilişkin, Ahmet Kabaklı ve Tarık Buğra köşe yazılarında ağırlıklı olarak yer veriyorlar. 12 Mart yaklaşırken "*Orduya Sağduyu, Berikiye Cınnet*" başlıklı yazısında, "Ey muhalefet ve iktidar! Bir şey yapamazsanız bari oturup bir teşhis koyun. 'Dert şudur' diye birleşin. Kim

halledecekse onu söyleyin, işi ehline devredin., bıktık usandık.” derken; Tarık Buğra da “Başkenti Kurtarmak” yazısında, “anayasal kuruluşların, partilerin, sendikaların, vatandaşların birleşerek ülkeyi kurtarmalarını, sloganların Türkiye’ye yaramayacağını..” ifade etmiştir (Tercüman, 1971).

Sonuç olarak, 12 Mart 1971 Muhtırası karşısında Türk basını çeşitli gerekçelerle farklı tavırlar sergilemiştir.

Milliyet, Cumhuriyet ve Akşam Gazeteleri açık ve net olarak muhtırayı desteklemişlerdir, hatta hazırladıkları darbenin yönlendiricisi olmayı telakki etmişlerdir. Özellikle Cumhuriyet ve Akşam Gazeteleri’ nin tavırları son derece önemlidir. Bu gazeteler, muhtırayla da yetinmemekte, tıpkı 27 Mayıs da olduğu gibi parlamentonun feshedilmesini talep etmektedirler (Tek, 2003: 303). Darbeye en net şekilde karşı çıkan gazete ise Dünya’dır. Başyazarı Bedii Faik darbeye karşı olan tavrından taviz vermemiştir.

2.2.2.3. 12 Eylül Darbesi ve Basın

12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrasında Türkiye’nin toplumsal, siyasal, ekonomi ve kültürel hayatı derinden etkilenmiştir. Terör ortamı nedeniyle ordu, yönetime el koymuş, 1980 öncesi ülkenin içinde bulunduğu kargaşa ortamının sorumlusu olarak ise siyasi partiler görülmüştür. 1980 müdahalesini gerçekleştiren askeri yönetim, özellikle 1977 ile 1980 yılları arasında yaşanan Şiddet ve terör olaylarını 1961 Anayasası’nın sağladığı demokratik hakların ve özgürlüklerin yanlış kullanılmasına bağlamış, toplum içerisinde politik kutuplaşmalara yol açtığı ileri sürülen partilerin faaliyetleriyle ülkedeki huzursuzluğa neden olduğu ileri sürülmüştür (Akgün, 2011: 209). Ordu, “...ülke bütünlüğünü korumak, milli birlik ve beraberliği sağlamak, muhtemel bir iç savaşı, kardeş kavgasını önlemek devlet otoritesinin varlığını yeniden tesis etmek ve demokratik düzenin işlemesine mani olan sebepleri ortadan kaldırmak.” için parlamento ve hükümeti feshetmiştir. Parlamento üyelerinin dokunulmazlığı ortadan kaldırılmış ve bütün yurtta

sıkıyönetim ilan etmiştir (Neziroğlu, 2003: 174). Siyasi partilerin, sendikalar, vakıflar ve meslek kuruluşları ile işbirliği yasaklanmış, özgürlüklerin kolektif kullanımını sınırlandırılmış; siyasi partiler dışındaki kuruluşlara politik faaliyet yasağı getirilmiştir (Özçelik, 2011).

Darbe ile birlikte gelen baskıcı dönem etkilerini en çok basın üzerinde göstermiştir. Bu dönemde gazeteler birbiri ardına süreli veya süresiz olarak kapatılmış, gazeteciler gözaltına alınmış, tutuklanmış, darbe ile birlikte Sıkıyönetim Komutanlığı'nın kapatmadığı gazete neredeyse kalmamıştır. Bu kapatılmalar basın kuruluşlarını ekonomik anlamda da zora sokmuştur (Akgün, 2011: 209). Arayış Dergisi ile Demokrat, Hergün ve Aydınlık gazeteleri kapatılmıştır. Milli Gazete dört kez toplam 72 gün, Cumhuriyet dört kez toplam 41 gün, Tercüman iki kez 29 gün, Günaydın iki kez 17 gün, Güneş ve Milliyet birer kez toplam 10'ar gün, Tan bir kez 9 gün, Hürriyet iki kez toplam yedi gün kapatılmıştır. Gazeteciler, gözaltına alındı, haklarında dava açıldı ve mahkûm olmuşlardır (Katurman, 2007).

Türkiye'yi 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine süreç tam olarak anlayamamıştır. Darbe üzerine yapılan tartışma ve değerlendirmeler hala devam etmektedir. Darbe gerçekleşikten sonra, gündeme gelen bu meselenin tartışılması genellikle basını TSK kullandığı ekseninde şekillenmiştir. TSK'nın darbeyi yapmak için “*şartların olgunlaşmasını*” beklerken, medyayı kullandığı yönünde bir algı söz konusudur. Buna göre, medya yurt genelinde meydana gelen asayiş olaylarının halka ulaştırılıp insanlarda korku, endişe algısının hakim olmasını sağlamak yönünde, darbeyi gerçekleştiren askerlerine amacına hizmet ettiği yönünde iddialar vardır.

Darbe süreçlerinde medyanın askerlerin amacına hizmet verdiği yönünde yaygın bir kanı söz konusudur. Bu kapsamda 1980'li yıllarda sıkıyönetim hükümetlerinin gölgesinde yayın hayatına devam eden Türk basını, aynı zamanda hükümetler tarafından darbenin meşrulaştırılması için bir araç olmuştur. Basının imaj yaratma etkisi de göz önünde bulundurularak dönemin komutanlarının ve Genelkurmay Başkanı Kenan Evren'in fotoğrafları gazetelerde yayınlanmıştır. Cumhuriyet Gazetesi, Hürriyet Gazetesi ve Milliyet Gazetesi'nde yer alan haberlerde

Evren'in ve dönemin diğer komutanların halkla iç içe bulunduğu halkın sorunlarını dinlediği haberlerde yer almış, haber metni kullanılan fotoğraflarla desteklenmiştir (Akgün, 2011: 84).

13 Eylül 1983 tarihli Cumhuriyet'in 1. sayfasında yer alan haberde Evren'in 12 Eylül harekâtının 3. yıldönümü nedeniyle radyo ve TV'den yaptığı konuşmada "*Dünyanın hiçbir ülkesinde bizdeki gibi yumuşak bir askeri idarenin sürdürüldüğü görülmemiştir*" ifadesi haberin giriş kısmında yer almış, haber başlığı olarak "Evren: En yumuşak askeri idare bizde" cümlesi kullanılmıştır. Aynı Şekilde 23 Ekim 1983 tarihli haberde ise Evren'in Manisa'nın Salihli ilçesinde yaptığı "*Bana diktatör diyorlar, ben bu memlekette 12 Eylül'den evvelki anarşiyi ve terörü getirenlerin karşısında diktatörüm ama sizlere karşı değilim*" şeklindeki konuşma ile halka sempatik gösterilmeye çalışmıştır.

Gazetenin yazarlarına bakıldığında Uğur Mumcu, 14 Eylül 1980 tarihli başyazısında, silahlı kuvvetlerin yönetime el koymasını "*...yağmurun yağması gibi doğal bir olay*" şeklinde açıklamıştır. Yazar, 1950 yılından bu güne kadar yapılan müdahaleleri sıraladıktan sonra, bunun çok partili yaşamı, özgürlükçü demokrasiyi, anayasal düzeni yaşatamadığımız anlamına geldiğini ifade etmiştir. Mumcu, 15 tarihli yazısında ise 27 Mayıs sonrasındaki idamların toplumda derin yaralar açtığını belirtirken, sonra Devlet, Genelkurmay ve MGK Başkanı Evren'in parlamento üyelerinin siyasi faaliyetlerinden dolayı, suçlanmayacağı açıklamasının çok gerçekçi olduğunu belirtmiştir. Mumcu, TSK'nın ne 27 Mayıs'ta ne de 12 Mart'ta kalıcı bir askeri yönetim istemediğini, yeni yönetimin de "*özgürlükçü, demokratik. laik ve sosyal*" bir "*sivil yönetim*" kurma amacı taşıdığını ilan ettiğini belirtmiştir. (Neziroğlu, 2003: 175).

Diğer yazarlardan, Oktay Akbal ise "*Yeni Bir Tarih Yaprağı*" başlıklı yazısında, darbeyi şöyle değerlendirmektedir:

...Altı aydır Cumhurbaşkanı seçemeyen bir parlamento. Çıkmazlarda bocalayan bir azınlık iktidarı, kaç kez denenmiş, yararsız başarısız olduğu anlaşılmış siyasal lider.. kendi içinde bir

takım çekişmelerin depremine tutulmuş bir ana muhalefet bütünüyle yozlaşmış bir devlet çarkı. Kaç kez uyardık... Azınlık iktidarının bir kez daha devlet gemisini karaya oturtacağı, görünen bilinen bir gerçektir... Şimdi yeni bir yaprak açılmıştır. Bu yeni yaprağın, Atatürk'ün özlediği devrimci demokrasi çizgisinde ileri aşamalar yapması beklenir...(Cumhuriyet, 1980)

İlhan Selçuk, 14 Haziran'daki yazısında ise, ülkenin kanlı bir tımarhaneye döndüğünü, belirtmiştir. "Kurtarılmış bölgeler, iç savaş söylentileri, memur kıyımı, insan kıyımı, işsizlik, ... her şeyin iç içe geçtiğini, bununda sorumlusunun iktidar olduğunu" yazısında dile getirmiştir. (Cumhuriyet, 1980).

Milliyet gazetesi ise darbe yapıldıktan bir gün sonra Kenan Evren'in "*Yeni yönetime herkes yardımcı olmalı*" tavsiyesini manşete taşımıştır. Gazete, birinci sayfanın alt kısmında ise "*Ordunun yönetime gelmesi dışta olumlu karşılandı*" haberine yer vermiştir (Milliyet, 1980).

Bir sonraki gün ise, "*Hayat normale dönüyor.*" manşeti ile çıkan Milliyet, birinci sayfasında, ABD ve Almanya'nın yardımlarını sürdüreceğini bildiriyor. Gene aynı sayfada, "*Samsun Cezaevi'nde sağ ve sol tutuklular barıştı.*" haberi ile de gazete darbenin sağ ve solcular arasında barışa sağladığı katkıları topluma anlatmaya çalışılıyor (Milliyet, 1980).

Gazetenin 15 Eylül 1980'de birinci sayfasında Milliyet adına yazılan yazıda ise, darbenin haklılığı üzerinde durulmuştur.

"MGK'nın yüklü gündemi" başlığı altında yayınlanan baş yazıda ise Konseyin hem parlamento hem de hükümet yerine geçtiğine belirtilirken, askeri yönetime destek, açık bir şekilde dile getirilmiştir. Yazıda, siyasilere telkinlere yer verilirken, darbe yönetimini eleştiren herhangi bir bulguya rastlanmamıştır: "Gönül ister ki, sağlıklı biçimde yeniden çalışabilmeleri için 12 Eylül Harekatı yapılan siyasi partilerimiz, Silahlı Kuvvetler' in katlandığı fedakarlığa karşılık, bir feragat içine girsinler... Süresini kestiremediğimiz, 'geçiş dönemi' çabuk ve engelsiz bir şekilde aşabilmemiz için, şu anda zorunlu tatil yapan politikacılarımızın tümü, İnönüsel davranabilsinler. Yani demokrasiyi rayına oturtmayı amaçlayan 12 Eylül sistemine, devletin yarınını düşünerek destek ve yardımcı

olsunlar...Umarız ki olumlu davranışlar Milli Güvenlik Konseyi tarafından da aynı biçimde değerlendirilecektir (Milliyet, 1980).

Milliyet Gazetesi'nin haberlerinden ve yazarlarının bakışından anlaşıldığı üzere, gazete 12 Eylül'de yapılan müdahaleye destek vermiştir. Kenan Evren başta olmak üzere, darbeciler sempatik gösterilmeye çalışılmıştır.

Tercüman gazetesi ise 1980 yılı izlediği basın politikası, sağ bir zihniyete dayalı olarak yapılmıştır. Gazete kendini bir taraf konumu içerisinde sağa dayalı bir yol benimsemiştir. Sağ zihniyeti temsil eden AP'yi MHP'yi destekler bir tavır içerisinde görünmüş, buna karşı muhalefete ve bilhassa CHP'ye aleni bir karşıtlık duymuştur.

12 Eylül ile birlikte gazete, müdahaleye destek veren bir politika izlemiştir. Yeni yönetime güvenen bir yayın takip etmiş, 22 Eylül de ise yayınladığı “Eskiden İstiklal Marşı bile söylenemiyordu, Kurtarılmış bölgelerde bayrak satışları arttı” haberleriyle de bu yönetime desteğini daha da artırmıştır.

Gazetenin dönem içerisindeki haberlerinden bazıları şu şekilde:

2 Temmuz'daki manşet haberinde “Komünist sendikaları bizi aldattı” başlığıyla çıkan yazıda DİSK'li işçilerin feryatlarını dile getirmiştir. Böyle bir haber yapmalarına gerekçede işçilerin kendilerini telefonla aramasını baz almıştır

11 Temmuz'daki haber ise “Genç CHP Eriyor” şeklindedir. Haberin altında Fatsa belediye başkanının “Halk komiteleri devrimci hareketin gereği olarak kuruldu” sözleri manşete yansımıştır.

12 Temmuz'daki manşet şöyleydi; “FATSA'YA DEVLET GİRDİ”. Bu haberde de Fatsa'nın devlet tarafından idare edilmediği anlamı verilmek istenmektedir.

16 Temmuz'da "Terörün namlusu şimdi de parlamentoya yöneldi. CHP milletvekili Köksaloğlu öldürüldü" haberi yer almıştır. Haberin hemen altında ki haberde sola yöneliktir. "Sol teröristleri Halk Tüketim Kooperatifleri besliyor" haberi yer almıştır.

25 Ağustos'ta "35 kişinin katili 4 komünist militan Sağmalcılar' dan kaçtı haberi yer almıştır." (Enternasyonelform, 2008)

2.2.2.4. 28 Şubat Post Modern Darbesi ve Medya

28 Şubat Post Modern darbesi çeşit tanımlar yapılmıştır. Yapılan bir tanıma göre; "28 Şubat ülkeyi yönetmekte olan koalisyon hükümetinin psikolojik savaş yöntemleri kullanılarak Genelkurmay tarafından istifaya zorlanmasıdır." Yapılan bu müdahale ile toplum mühendisliği yöntemi ile benzer hükümetlerin aynı göreve gelmemesi çabası sarf edilmiştir. Psikolojik harekâtın fazlası ile yürütüldüğü süreçte medya etkin bir şekilde kullanılmıştır (Berkan, 2012).

1997 yılının 28 Şubat'ında gerçekleştirilen siyasi müdahalenin kendisine ait özellikleri bulunduğu anlatılmaktadır. Darbeler silah zoru ile yapılırken 28 Şubat döneminde silah kullanılmayarak siyasete müdahale edilmiştir.

27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül darbe ve muhtıralarında görüldüğü üzere, olası müdahalelerin planları askerler tarafından yapılmıştır. Kamuoyu oluşturmak için aracı olarak kullanılan medya ile insanların algıları şekillendirilmiştir. Bu yönü ile 28 Şubat post modern darbesini diğer darbelerden ayıran özellik, diğer darbelerde olduğu gibi silahı olmaması, direk basını kullanılarak gerçekleştirilmiş olunmasıdır. Klasik darbeden ziyade basın bu dönemde daha ön plana çıkarılmış, sivil siyasetin önü bu defa medya aracılığı ile kesintiye uğratılmaya çalışılmıştır.

Bu bağlamda, Refah Yol hükümetine meclisteki diğer partilere bakış açısında medyanın aldığı pozisyon dönemin anlaşılması açısından önem arz etmektedir.

Dönem içerisinde etkin olan yayın organları iki grubun tekelindedir. Bunlar, Aydın Doğan ve Dinç Bilgin'in sahip olduğu yayın organlarıdır.

Haberlere etki eden bir unsurlara bakıldığında ise askerlerin bu dönemde, medyayı etkileyen bir rolde olduğu gözlenmiştir. “*Adının açıklanmasını istemeyen bir askeri yetkili*” flaşı ile yapılan haberlerle, siyasilere gözdağı verilmiştir. Özellikle, haberlerde kullanılan “*asker şapkalı gölge*”, “askeri yetkili”, “*asker rahatsız*” üst başlıklar fotoğraflarla sunulmuştur. Bu dönem içerisinde haberlere etki eden en önemli unsur asker olmuştur.

Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri 54. Hükümet'e karşı psikolojik olarak yürütülen harekate destek olmuşlardır. Özellikle işlenen “irtica”, “laiklik” ve “şeriat” temaları, manşetlere, gazetelerin birinci sayfalarına çekilerek kamuoyu yönlendirilmiştir. Gazeteler, DYP lideri Tansu Çiller'i koalisyondan çekilmeye zorlarken “irtica ve şeriat tehdidi” senaryoları ile de Başbakan Erbakan'ı istifa ettirilmek istenmiştir (Çetin, 2013: 1).

Toplum ve siyaseti dizayn etmede kullanılan medyanın dönem içinde oynadığı rol, daha sonra haberleri ve fikirleri ile demokrasi dışı unsurlara destek veren gazeteciler tarafından da açıklığa kavuşturulmuştur.

Bu gazetecilerden İsmet Berkan, “*28 Şubat' da en büyük rolü, medyanın üstlendiğini*” itiraf etmiştir. Bu konuda, merkez medyanın neredeyse gönüllü olduğunun altını çizen Berkan, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Güven Erkaya'nın 22 Aralık 1996'da verdiği bir röportajda söylediği; “*Bu kez sivil kuvvetler halletsin*” cümlesinin “*kilit cümle*” olduğunu belirtmiştir. Berkan'ın açıklamaları şöyle devam etmiştir:

Bu cümle Genelkurmay Psikolojik Hareket Dairesi'nde planlanan darbe girişiminin bir parçası idi. Bu açıklamadan kendine vazife çıkaran başta bazı STK'lar ve sendikalar oldu. Yargı, düzenlenen brifinglere katıldı. 28 Şubat'ın ana aktörlerinden biri de medyaydı ve

medya olmasaydı 28 Şubat başarılı olamazdı. Medya neredeyse gönüllü olarak psikolojik harekâtın parçası oldu. Hepimiz kullanıldık. (Berkan, 2012)

28 Şubat sürecine götüren süreçte atılan manşetlerin ve başlıklarının bazıları şöyledir (Darbeleri Araştırma Komisyonu, 2012) :

“TAHRİKLER BİTMİYOR” HÜRRİYET

“Kudüs gecesinden Hoca haberdar, DGM’de Kudüs Gecesi krizi, Refah Partisi türban, karayolu ile hac, kurban derileri, Taksime cami krizlerini yeni krizler yaratarak daha da tırmandırıyor.”

“TEHLİKELİ TIRMANIŞ” SABAH

“İpler geriliyor, Dün gece televizyon kanallarında, bir kadın gazetecinin uğradığı şeriatçı saldırıya ait görüntüler toplumda büyük tedirginlik yarattı.”

“YARGITAY: KAPATIRIM” CUMHURİYET

“RP Kayseri il örgütünün üniformalı grup oluşturması yasaya aykırı, Hükümete karşı birlik çağrısı, Aydınlık için karanlık, Laiklik güvencesi”

“FADİME NELER ANLATTI NELER” / HÜRRİYET – 4 Ocak 1997

“Asparagas Hükümeti, RP’li Elkatmış: DYP’ye diyet borcumuz yok Arapsız Müslümanlar”

“REFAH BUNALIMI” MİLLİYET – 1 Mart 1997

“MGK kararlarını Erbakan imzalamayınca, kriz doruğa çıktı. Ceylan Çarşafa Sarıldı, Batı’dan Kötü haber / Türkiye AB tam üyeliği aday bir ülke değil. Türkiye iç savaşın eşiğine doğru gidiyor. Kur’an Kursunda ürküten yemin”

“LAİKLİK UYARISI” MİLLİYET – 17 Ekim 1996

“Hoca hem oğlunun okulunda hem de gensoru görüşmesinde Atatürkçülük dersi aldı! Açılıştta soğuk duş! Erbakan’dan Gizli temas / Çilleri by-pass edip sürpriz Afganlı ile görüştü. Denk Bütçe güldürdü. Gürün istifa etti! Meclisten kaçtılar”

“PAKET DEPREMİ” MİLLİYET – 21 Eylül 1996

“İş ve siyaset dünyası Refah-yol’un kaynaklarını eleştiri yağmuruna tuttu. Sabancı: Yandım anam, Nasreddin Erbakan, Çiller cezası tartışılıyor, CIA: Saddamı Hoca kurtardı, Şeriatçı Öğretmenler”

“REFAH’IN İKİ YÜZÜ” MİLLİYET – 14 Ekim 1996

“İktidardaki ilk büyük kongrede Erbakan ılımlı göründü, sertlik ise Tayyib’e kaldı Hoca’nın Atatürkçülüğü, İki ayrı Refah, Hoca gidici değil, Kaddafi’ye RP Daveti / Fikret Bila, İktidarda Terbiye”

“ÇANKAYA DEVREDE” / MİLLİYET

“K. Irak savaşı karşısında zirvenin sahipsiz görüntü vermesi Cumhurbaşkanı’ni rahatsız etti. Demirel yarın zirve topluyor. Erbakan’a PKK bandı, Çiller rahatsızlığı Enflasyonda Erbakan rekoru”

“KARADAYI’DAN HUMEYİNİ DERSİ” SABAH – 1 Eylül 1996

“Genelkurmay Başkanı İlk kez Sabah’a konuştu: /Fatih Çekirge özel haber, İran’da generaller Humeyni hareketinin irticanın kendisi olduğunu fark ettiklerinde iş isten geçmişti. Humeyni Nasıl iktidara geldi? Ordu’nun 3 hassas konusu. Genelkurmay Refah Partisini bağlamaz / RP genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal’ın açıklaması.”

“BU NE REZALET” SABAH – 2 Şubat 1997

“İran da böyle kaybedilmişti, İran: RP’nin hedefi İslami düzen kurmak Erbakan: Orduyla aramızı kimse bozamaz, Yılmaz’dan yeni hükümet şartları Çiller moralinizi sakın bozmayın”

“İŞTE FADİME’NİN SUÇLADIĞI ADAM” SABAH – 5 Ocak 1997

“Fadime Şahin’in genç kızları seks tuzağına düşüren tarikat şeyhi olarak tanıttığı Ali Kalkancı, 8 şirket sahibi bir işadamı çıktı. Nefesi kuvvetli Ali Hoca, Fadime rating rekoru kırdı, Bildiri sorun oldu (D-8 Bildirisi”

“ERBAKAN DEVRE DIŞI” SABAH – 4 Eylül 1996

“Amerikan yönetimi, dünkü Irak operasyonuyla ilgili görüşmelerini Başbakan Necmeddin Erbakan’ı atlayıp Başbakan Yardımcısı Tansu Çiller’ ile yaptı. Clinton Çiller’e mesaj gönderdi, Erbakan’dan cevap yok, Refah tepkisi”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

27 NİSAN E- MUHTIRASI

3.2. AK Parti

AK Parti Genel Başkanı Tayyip Erdoğan, gençlik yıllarından itibaren Milli Görüş hareketinin içinde yer almıştır. Erdoğan, yetiştiği ortam itibariyle merkez siyasetin uzağında hatta karşısındadır. Yetiştigi kadroların tamamı rejim karşıtlığı ve irtica ile sürekli suçlanmıştır. Resmi ideolojiyi kabul etmeyen Erdoğan, partisinin görünümünden de rahatsız olmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu bir dönemde okuduğu bir şiir sebebiyle hapse giren Erdoğan, mahkumiyetinin ardından yetiştiği kadrolardan ayrılır (Bingöl ve Akgün 2005).

Fazilet Partisi içerisinde, Kayseri Milletvekili Abdullah Gül liderliğinde başlatılan “yenilikçi hareket” olarak bilinen milletvekili grubu, FP’nin kapatılmasının ardından Recep Tayyip Erdoğan’ın başkanlığında şekillenen partileşme çalışmalarına farklı partilerden gelen milletvekilleriyle birlikte katıldı. 1 Ağustos 2001’de Afyon’da yapılan toplantılar partileşme sürecinin ana çatısını oluşturdu. Adalet ve Kalkınma Partisi, 14 Ağustos 2001 tarihinde 39. parti olarak Türk siyasi yaşamındaki yerini aldı. (Akdoğan, 2004: 10). Erdoğan’ın böylelikle siyaset sahnesine dönüş yapmasının yolu da açılmış olur.

Erdoğan, partisini kurduğunda siyasetin farklı kesimlerinden birçok kişiyle birlikteliği söz konusudur. Erdoğan’ın ve Refah Partililerin oluşturduğu çatı altında toplananların ortak özellikleri, demokrasi yanlısı olmaları ve Kemalist rejim tarafından mağdur edilmeleriydi. Kurulan yeni partinin karşıtları ise devlet içinde yıllardan beri bürokrasiyi ele geçirmiş bir kesimden oluşmaktaydı. Bu kesim elde

ettiği avantaj ile siyasete doğrudan ve dolaylı olarak müdahale etme yeteneğine sahipti. AK Parti'nin karşıtları arasındaki yüksek yargı organları, bürokrasi, TSK uyumlu çalışmaktaydı. Dolayısıyla iktidar olan AK Parti'nin rakipleri ile mücadelesi ilk günlerde kendisini göstermişti ve AK Parti bu kaleleri ele geçirinceye kadar da mücadelesi devam edecekti (Koç, 2011).

Erdoğan, siyasi yasaklı olmasından dolayı Kasım 2002'de yapılan seçimlere katılamamıştır. Ak Parti'nin seçimlerdeki galibiyetinin ardından 27 Aralık 2002'de kurulan 58. hükümetin başbakanı Gül olmuştur. Erdoğan'ın önü daha 4777 sayılı kanunla Anayasa'nın 76. ve 78. maddelerinde yapılan değişiklikle açılmıştır. Böylelikle Erdoğan, 9 Mart 2003'de Siirt'te yapılan "yenileme seçimi" ile milletvekili olmuştur.

AK Parti'nin seçimlerdeki söylemleri incelendiğinde ilk seçimlerde "muhafazakâr demokrasi" söyleminden yararlanmıştır. Parti, "muhafazakâr demokrasiden" ne anladığını açıklarken. "katılımcılık", "çok kültürlülük" ve "müzakere" kavramlarını kullanmıştır (Doğanay, 2007). Muhafazakâr, demokrasi söylemi birçok parti tarafından kullanırken, ilk kez muhafazakar bir parti bu söylemi sol politikadan ödünç almıştır.

3.2.1. AK Parti'nin Karşılaştığı Sorunlar

AK Parti, iktidara geldiğinde karşılaştığı ilk sorun yıllardır tartışması devam eden "türban-laiklik-kamusal alan" tartışmaları oldu. Gündemin en sıcak maddelerinden olan bu tartışma, devletin üst makamlarının düzenlediği resepsiyonlarda yaşanan gerilim alanı olarak zuhur etmiştir. Resepsiyonlara eşleriyle davet edilen Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer başta olmak üzere CHP milletvekilleri, TSK'nın komutanları, yüksek yargı üyeleri iştirak etmemişlerdir. (Darbeleri Araştırma Komisyonu, 2012). Diyanet'in öğrenci yurt ve pansiyonlarına ilişkin düzenlemesi, YÖK kanununun değiştirilmek istenmesi Dışişleri Bakanlığı'nın "Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri görevlilerinin, kendi görev alanlarındaki Türk dernek

ve Türk vakıfları ile Türk kültürünü yayan özel okullarla ilişkilerini güçlendirmeleri” konulu genelge, AK Parti’ye yöneltilen eleştiri olmuştur. YÖK kanunu ile ilgili yapılacak değişiklik hükümete yönelik ağır muhalefetin yapıldığı alan olmuştur (Atakan, 2003).

YÖK kanunundaki değişikliğe tepki olarak 25 Ekim 2003 tarihinde Ankara’da “Cumhuriyete Saygı Yürüyüşü” düzenlenmiştir. Sivil toplum kuruluşları Atatürkçü Düşünce Derneği’nin öncülüğünde bir araya gelen rektörler, akademisyenler ile yapılan yürüyüşte “Ordu Göreve” yazılı pankartı ile ordunun siyasete müdahale etmesinin istendiği açıkça dile getirilmiştir (Hürriyet, 2003).

AK Parti hükümetleri döneminde dış politikadaki eylem alanı olarak AB’ye tam üyelik hedef olarak seçilmiştir. AB Devlet ve Hükümet Başkanları, 3 Ekim 2005’te Türkiye ile katılım müzakerelerinin başlamasını kararlaştıran “Müzakere Çerçeve Belgesi” ne son hal verilmiştir (Darbeleri Araştırma Komisyonu, 2012). AB’ye üyelik sürecinde kaleme alınan ilerleme raporları, askeri darbeler ile oluşturulan sisteminin sona erdirilmesinde bir eşik olmuştur. Bu sürecin sonunda TSK’nın siyaset üzerindeki ağırlığı azalmıştır.

Raporlarda, “Türkiye’de demokratik bir sistemin temel özellikleri mevcuttur, ancak, sivillerin ordu üzerindeki denetimi gibi bazı temel konular üzerinde durulmalıdır.” (Avrupa Birliği İlerleme Raporu, 2002) tavsiyesinde bulunulmuştur. Askerin siyasetteki ağırlığının eleştirisi ise raporlarda şöyle dile getirilmiştir:

Milli Güvenlik Kurulu, 30 Mayıs 2002 tarihinde, Güneydoğudaki iki ilde olağanüstü halin kaldırılmasını tavsiye etmiştir. TBMM bu tavsiyeye uymuş ve 30 Temmuz 2002 tarihinde, söz konusu iki ilde olağanüstü hal uygulaması sona erdirilmiştir. Milli Güvenlik Kurulu, geri kalan iki ildeki olağanüstü halin yılsonu itibarıyla kaldırılmasını da tavsiye etmiştir. (Avrupa Birliği İlerleme Raporu, 2002).

MGK dışında, Silahlı Kuvvetler Türkiye’de resmi olmayan bazı mekanizmalar aracılığıyla da etkili olmaktadır. MGK’nın askeri üyeleri, çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalarda ve

medyaya verdikleri demeçlerde, siyasi, sosyal ve dış politika konularında görüş beyan etmişlerdir. (AB İlerlememe Raporu,2003)

Türkiye’de Silahlı Kuvvetler gayri-resmi mekanizmalar vasıtasıyla etkili olmaya devam etmektedir. MGK’nin askeri üyeleri, çeşitli vesilelerle, siyasi, sosyal ve dış politika konularında görüşlerini ifade etmişlerdir. (AB İlerleme Raporu, 2004)

Silahlı Kuvvetler kayda değer siyasi nüfuz kullanmaya devam etmektedir. MGK’nin askeri üyeleri, münferiden, ayrıca diğer kıdemli silahlı kuvvetler personeli, iç ve dış politika konularındaki görüşlerini kamuoyuna yaptıkları konuşmalar ve basın toplantıları vesilesiyle düzenli olarak ifade etmeye devam etmişlerdir. (AB İlerleme Raporu, 2005)

TSK ise AB’nin eleştirileri karşısında ikircikli bir tutum sergilemeyi yeğlemiştir. Bu kapsamda, AB’ye üyelik sürecinin bir takım laiklik karşıtı odaklar tarafından kullanılacağı şeklinde değerlendirilmiştir. Nitekim dönemin Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt’ın yaptığı konuşma da, AB’ye müzakere sürecinin bir takım laiklik karşıtı gruplar tarafından kullanılacağı saptaması yapılmıştır:

Avrupa Birliğine tam üye olan bir Türkiye’nin, Birliğin kültürel olarak daha da zenginleşmesine ve jeostratejik derinlik kazanmasına katkıda bulunacağı bir gerçektir. Bu süreçte, Avrupa Birliği ülkelerinin de Türkiye’nin üyeliğine ön yargısız yaklaşımları ve kendi sorumluluklarını yerine getirmeleri gerektiğini huzurlarınızda bir kez daha vurgulamak istiyorum. Bu konuda bir hususu daha vurgulamam gerekiyor. Avrupa Birliği konusunda, TSK, haksız bir saldırının hedefi durumuna gelmiştir. Ülke içi ve ülke dışı çevrelerde, hiçbir haklı nedene dayanmadan, TSK’nin Avrupa Birliğine karşı olduğu konusunda yaygın kanaatler oluşturulmuştur. Açıkça ifade ediyorum, bu tür iddialar doğru değildir. Bu konudaki Silahlı Kuvvetlerin görüşlerini büyük harflerle tekrar ifade ediyorum: TSK, Avrupa Birliği karşıtı olamaz çünkü, Avrupa Birliği Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk toplumuna gösterdiği çağdaşlaşma hedefinin jeopolitik ve jeostratejik açıdan zorunluluğudur. Bu zorunluluk, aynı zamanda; Türkiye’nin sosyal, politik, ekonomik ve güvenlik hedefleri ile de tam olarak örtüşmektedir. AB hedefi, ülkenin üniter yapısı ve lâik rejimi konusunda farklı düşüncelere sahip kesimlerin çağ dışı ve bölücü hedefleri ile uyuşamaz. Avrupa Birliğinin de bu tür amaçlara sahip düşüncelerle uyum içinde olması düşünülemez. (Hürriyet, 2003)

TSK’nın hükümeti siyaset üzerinde etki uyandıran açıklamalar ve tavrı, bazı sivil toplum kuruluşları ve basın organları tarafından da desteklenmiştir. Askerin

muhalif bir çizgide olduğunu belirleyen bir yazı da gazetenin Ankara temsilcisi, daha sonra Ergenekon soruşturması kapsamında tutuklanacak olan Mustafa Balbay tarafından kaleme alınan “Genç Subaylar Tedirgin” haberidir (Cumhuriyet, 2003). Haberde, Tayyip Erdoğan ve dönemin Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök arasındaki görüşmede, TSK’nın rahatsızlıklarını hükümete iletiildiği, genç subaylar tarafından gelişmelerin endişeyle takip edildiği ifade edilmiştir. Bu haber üzerine Özkök, akredite gazetecilerine düzenlediği basın toplantısında şunları kaydetmiştir:

Bu haberin kaynağının kerameti kendinden menkul. Bu yalanlı ve maksatlı bir haber. Bunun bir haber kaynağına istinat ettiği aşikâr. Bu haber kaynağı, besbelli ki, kerameti kendinden menkul bir kaynak. İki kişi arasında baş başa yapılmış bir konuşmayı her nasılsa sanki dinlemiş gibi bu haberi almış ve değerli gazetecimize ulaştırmış. Bu yazarımızın önem ve konumunu da dikkate aldığımız zaman bu kaynağın önemli bir kaynak olduğunu da değerlendiriyorum. Haber, yanlış olmaktan öteye, maksatlıdır. Dolayısıyla, bu konudaki bütün yorumlar da mesnetsiz kalıyor. Bunu hayret ve üzüntüyle karşıladım. Haberin çağrıştırdığı husus ve ayırım yaratıcı özelliği TSK'yı kırmıştır ve yıpratmıştır... (Hürriyet, 2003).

AB’ye üyelik sürecinin yanında, Kıbrıs sorunu tartışma konularından biri olmuştur.

Bunun karşılığında hükümet, geçmişte yaşadığı acı 28 Şubat deneyiminin ardından askerin siyaset üzerindeki hakimiyetini geriletmek için bazı düzenlemelerde bulunmuştur. Bu değişikliklerden ilki MGK Genel Sekreterliği’nin yapısı değiştirilerek yapılmıştır. Değişiklikle MGK Genel sekreterliğinde sivilleşme alanında büyük bir ilerleme sağlanmıştır.

Yapılan bu değişiklik askerin sert tepkisi ile karşılanmıştır. Dönemin, MGK Genel Sekreteri Orgeneral Tuncer Kılıç açıklamasında, “Genel Sekreterliğin hukuken varlığını koruduğunu, işlevsiz bir hale geldiğini” söylemiştir (Milliyet, 2003).

3.2.2. 27 Nisan E Muhtırası Öncesi Yaşanan Olaylar

27 Nisan E-Muhtırası öncesinde Türkiye’de bir takım önemli olaylar gelişmiştir. Kamuoyunu etkileyen bu önemli olaylar, siyasi iktidarı ve muhtıra sürecini nasıl etkilediği bu başlık altında incelenecektir.

3.2.2.1. Danıştay Saldırısı

11. Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde, Türkiye’de işlenen saldırılarda artış gözlenmekteydi. Bu sırada, Danıştay 2. Dairesi de başörtüsüyle 8 Şubat 2006’da ilginç bir karara imza attı. Danıştay, Ankara’da bir anaokulunda görev yapan öğretmeni okul dışında başörtüsü taktığından dolayı mesleğinden menetti. Bu kararın ardından Avukat Alparslan Aslan Danıştay’da bu kararı alan mahkeme üyelerine karşı silahlı bir saldırı gerçekleştirdi. Saldırı sonucu, hakim Mustafa Yücel hayatını kaybetti. Olay kısa sürede toplumda infial etkisi oluşturdu. Belli bir kesime göre bu olay cumhuriyeti, laikliği rejimi hedef alan bir girişimdi (Zaman, 2006).

3.2.2.2. Cumhuriyet Mitingleri

Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde Atatürkçü Düşünce Derneği ve Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği ile bazı sivil toplum kuruluşlarının önderliğinde Türkiye genelinde bir takım mitingler düzenlenmiştir. “Cumhuriyetine sahip çık” mesajı ile yola çıkan mitingler zamanla iktidar karşıtlığına dönüşmüştür. “Laik değilsen layık değilsin”, “Çankaya’da imam istemiyoruz”, “Çankaya yolları şeriata kapalı”, “Tayyip baksana kaç kişiyiz saysana” sloganların atıldığı mitinglerde, Türkiye ve dünyada büyük yankı uyandırmıştır (Darbeleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2012). Bu kapsamda düzenlenen mitinglerin ilki, 24 Mart 2007’de Mersin’de yapılmıştır. Ardından 31 Mart’ta Antalya’da, 14 Nisan’da Ankara’da, 29 Nisan’da İstanbul’da, 5 Mayıs Manisa-Çanakkale’de, 13 Mayıs’ta İzmir’de, 20 Mayıs’ta Samsun’da, 26 Mayıs’ta Denizli’de ve 9 Haziran’da ise Diyarbakır’da mitingler düzenlenmiştir (Darbeleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2012).

Mitinglerin dikkat çeken bir özelliği söz konusu darbe iddialarıyla gündeme gelen kişilerce düzenlenmesidir. Özellikle, ADD' nin Genel Başkanı Emekli Orgeneral Şener Eruygur, Emekli Oramiral Özden Örnek'in mitinglerde oynadığı etkin rol dikkatlerden kaçmamıştır. Darbe ile adları anılan emekli paşaların sivil toplum kuruluşları kapsamında yaptığı eylemlere de kuşku ile yaklaşmış, söylenegelen darbelerin bir de sivil toplum kuruluşlarının desteği ile yapıldığı iddiaları gündeme gelmiştir.

14 Nisan 2007'de Ankara'da başlayan, ardından 29 Nisan'da İstanbul'da, 13 Mayıs'ta İzmir'de yapılan ve diğer birçok ilde de gerçekleştirilen bu mitinglere merkez sol partiler de destek verdi. Mitingleri düzenleyenlerin amacı, laiklik önünde engel saydıkları AKP iktidarını Cumhurbaşkanı adayının belirlenmesinde uzlaşmaya zorlamak, bu suretle Devletin en üst noktasına laikliğinden kuşku duyulan bir adayın gelmesini önleyebilmektir. Bu mitinglerden çıkan bir diğer önemli mesaj da merkez sol partilerin seçimde işbirliği yapmaları yolundaki güçlü istek olmuştur. Bu istek, CHP ile DSP arasındaki seçim işbirliğinin gerçekleşmesinde en önemli etken olmuştur (Tuncer, 2007).

3.2.2.2. Tartışmalı Cumhurbaşkanlığı Seçimleri

2007 yılında yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimleri, dönemin bir numaralı tartışmalı konusu olmuştur. Bu dönemde, AK Partiye yoğun muhalefet yapılmış; seçim ise genel itibariyle “irtica, laiklik” tartışmaları arasında geçmiştir. AK Parti'nin köşk adayının Recep Tayyip Erdoğan olduğu üzerinde duran muhalefet, Erdoğan'ın Türkiye için uygun bir Cumhurbaşkanı adayı olmadığını vurgulamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin de bu dönemde seçime müdahale etmesi için özel bir çaba sarf edildiği gözlenmiştir. Bunun karşılığında TSK'nın önde gelenlerinin seçimlere ilişkin görüş belirtmekten kaçınmıştır; ama asker zaman içerisinde seçimlere kayıtsız kalamamıştır. CHP Genel Başkanı Deniz Baykal yaptığı bir konuşma da, “Erdoğan cumhurbaşkanı olmamalı. Silahlı kuvvetler buna kayıtsız

kalmayacaktır diye düşünüyorum.”(*Aktif Haber, 2007*) ve “Başbakan Başkomutan olamaz. TSK ile uyumsuz birinin başkomutanlık yetkisini de kuşanan cumhurbaşkanlığına oturması engellenmelidir.” açıklamaları ile orduyu seçimlere müdahil etmeye çalışmıştır (*Hürriyet, 2007*). Bunun üzerine Genel Kurmay Başkanı Org. Yaşar Büyükanıt’a bir işadammın Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin görüşlerini sorması üzerine Büyükanıt, "C'sini bile konuşmak istemiyorum." diyerek tartışmalara girmekten kaçınmıştır. Ama seçimler yaklaştıkça Org. Büyükanıt'ın seçimlere müdahale sinyalinin verdiğini anlaşılmaktadır. Büyükanıt, 12 Nisan 2007’de yaptığı basın bilgilendirme toplantısında yaptığı konuşmada, şu konuşmayı yaparak tartışmalara müdahil olmuştur:

Şimdiye kadar bu konuda hiçbir şekilde, hiçbir zeminde, hiç kimseyle konuşmadım. Bir hususu belirtmek istiyorum: Türk Silahlı Kuvvetleri’ni yalnız basın mensupları değil Türk milleti de yakından tanıyor. Bizim temel düşünce yapımızı, inandığımız temel değerleri, cumhuriyet ilkelerine, laiklik ilkesine bağlılığımızı bilmeyen kimse yoktur herhalde. Olamaz... Bu konulardaki hassasiyetimizi Türk milleti biliyor. Onun için bunları tek tek saymaya gerek yok. Bu değerler manzumesine sahibiz. Bir diğer önemli husus, seçilecek cumhurbaşkanı aynı zamanda TSK’nın başkomutanıdır. Bu yönüyle TSK’yı yakından ilgilendirmektedir. Biz hem cumhurbaşkanımızın hem de aynı zamanda başkomutanımızın Silahlı Kuvvetler ve Türk milletinin sahip olduğu cumhuriyetin temel değerlerine, anayasamızda ifadesini bulan laik, demokratik ve sosyal hukuk devleti idealine, devletin üniter yapısına bağlı ama sözde değil özde, bunu davranışlarına yansıtacak şekilde bir cumhurbaşkanının oraya seçileceğine olan inancımı belirtmek istiyorum. Tabii ki yasal mevzuatı, anayasayı, hukuku, cumhurbaşkanı nasıl seçiliyor, bunların hepsini biliyoruz. Hem vatandaş hem TSK’nın bir personeli olarak cumhuriyetin temel değerlerine sözde değil özde sahip olan bir kişinin cumhurbaşkanı seçilecek olmasını umut ediyoruz. Bunu biz bilemeyiz. Karar Meclis’in kararıdır. Cumhurbaşkanlığı konusunda zaten bundan başka da bir şey söyleme durumunda değilim. Hukuken de hakka sahip değilim. (ntvmsnbc, 2007)

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer’de 13 Nisan 2007 tarihinde katıldığı Harp Akademileri toplantısında yaptığı konuşmada ise tartışmalara farklı boyut kazandırarak, Cumhurbaşkanının seçiminde hassas olunması gerektiğini vurgulayarak; aksi durumda ‘rejim sorunu’ yaşanacağını savunmuştur. Sezer’in dikkat çeken konuşması ise şöyledir:

Türkiye'yi çağdışı rejime sürüklemek isteyenlerin demokrasiden söz etmelerinin bir oyun olduğu görülmelidir. Türkiye'de siyasal rejim, cumhuriyet kurulduğundan beri, hiçbir dönemde günümüzde olduğu kadar tehlikeyle karşı karşıya kalmamıştır. Laik cumhuriyetin temel değerleri ilk kez açıkça tartışma konusu yapılmaktadır. İç ve dış güçler, bu konuda aynı amaç doğrultusunda çıkar birliği içinde hareket etmektedir. Dış güçler, Türkiye'nin İslam ülkelerine model olabilmesi için öncelikle siyasal rejiminin 'laik Cumhuriyet'ten, 'demokratik cumhuriyet' adı altında, 'ılımlı İslam cumhuriyetine' dönüştürülmesini öngörmektedir. İlimli İslam, devletin sosyal, ekonomik, siyasal ve hukuksal düzeninin din kurallarından belli ölçüde etkilenmesi anlamına gelmektedir. Bu niteliğiyle ılımlı İslam modeli, İslam'ı kabul eden diğer ülkeler için bir ilerleme sayılsa da, Türkiye Cumhuriyeti yönünden büyük bir geriye gidiş, daha açık söylemiyle, 'irticai' bir modeldir. Türkiye bölge için, ancak laik, demokratik hukuk devleti niteliğiyle örnek oluşturabilir, bu yöndeki deneyimlerini paylaşmaya hazırdır. Kimi ülkelerin düşün önderlerinin son yıllarda Atatürk'e ve Atatürkçü düşünce sistemine yönelttikleri yoğun eleştirilerin anlamı ve amacı açıktır. İşin dikkat çekici yanı, Türkiye Cumhuriyeti rejimini ılımlı İslam'a dönüştürmek için, dış ve kimi iç odakların çıkar birliği yapmaları ve bunu demokratikleştirme adı altında gerçekleştirmeye çalışmalarıdır. Oysa bu odakların bilmesi gereken üç önemli gerçek vardır: Birincisi, ister 'ılımlı', ister 'köktenci' olsun, din devletiyle demokrasinin yan yana getirilmesi, tarihe ve bilime ters düşen bir yaklaşımdır. İkincisi, ılımlı İslam'ın çok kısa sürede radikal İslam'a dönüşmesi kaçınılmazdır. Üçüncüsü de, Türkiye Devleti, rejim seçimini cumhuriyetin kuruluşuyla birlikte 84 yıl önce yapmıştır. Bu rejim, Atatürk ilke ve devrimleriyle ulusçuluğuna bağlı, laik, demokratik, sosyal bir hukuk devleti temelinde biçimlenen aydınlanmacı ve çağdaş bir rejimdir. (Milliyet, 2007)

3.2.2.3. 367 Krizi

Cumhurbaşkanlığı seçimlerine muhalefetin yapıldığı bir başka alan ise yargı kanadından gelmiştir. Yargıtay Onursal Başsavcısı Sabih Kanadoğlu, ODTÜ Mezunları Derneği'nin toplantısında yaptığı konuşmada, Cumhurbaşkanlığı seçimleri için Anayasa'nın 102. maddesinde öngörülen üye tam sayısının üçte iki çoğunluğu ile toplanması gerektiğini söylemiştir. Kanadoğlu, konu ile ilgili olarak "Cumhurbaşkanlığı seçiminde toplantı yeter sayısı olan 367 milletvekili oy kullanmazsa, seçimin diğer turları yapılamaz." derken; Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'la ilgili olarak yaptığı 'partiye üye bile olamayacağına' ilişkin başvurusunu Anayasa Mahkemesi'nin 1,5 yılda karara bağladığını anımsatmış ve "Bugünkü siyasi

tablonun sorumlusu yüksek yargıdır. Önceki aymazlığı şimdi göstermeyeceğini umuyorum." diyerek yaşananlardan yüksek yargıyı sorumlu tutmuştur (Milliyet, 2007).

Cumhurbaşkanlığı üzerine tartışmalar devam ederken, 24 Nisan 2007'de AK Parti grup toplantısında aday olarak Abdullah Gül'ün ismi kamuoyuna duyurulmuştur. Gül'ün isminin açıklanması TSK, CHP ve yüksek yargı üyelerinin bazılarının gösterdiği tepkiyi azaltmamıştır. Erdoğan'ın adaylığı için yapılan tartışmalar, Gül üzerinden de sürmüştür. Bu tartışmaların devamı ile 27 Nisan 2007'de sonuçlanan Cumhurbaşkanlığı seçimin ilk turunda oy kullanan 361 milletvekilinden 357'si Gül'e oy vermiştir. 3 oy geçersiz sayılmış 1 oy ise boş kullanılmıştır. İlk tur oylamanın sonunda CHP, Anayasa'nın 96. ve 102. maddelerine aykırılığı gerekçesiyle seçimlerin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunmuştur (TBMM Tutanak Dergisi, 2007).

Oylamada, üçte iki çoğunluk sağlanamadığından ikinci oylama 2 Mayıs 2007'de yapılmıştır. TBMM'de yapılan ikinci seçimlerde de CHP'nin yanı sıra ANAP, DYP de oylamaya katılmamışlardır. Ancak CHP, ANAP ve DYP'nin bazı milletvekillerini oylamaya katılmıştır. Bunlar; "Esat Canan (CHP), Ümmet Kandoğan (DYP), Mehmet Eraslan (DYP), Miraç Akdoğan (ANAP), Hasan Özyer (ANAP), bağımsızlar Hamza Albayrak, Süleyman Bölünmez, Ülkü Güney, Fuat Geçen, Göksal Küçükali'dir" (TBMM Tutanak Dergisi, 2007). İkinci oylama sonucunda da seçimler için istenen çoğunluk sağlanamamıştır. Bunun üzerine, Cumhurbaşkanı seçilememiştir.

3.2.3. 27 Nisan E Muhtırası

Cumhurbaşkanlığı seçimleri ilk tur oylamasının ardından 27 Nisan 2007' de, Genelkurmay Başkanlığı'nın internet sitesinden yapılan açıklama yapılmıştır. 'Laiklik ilkesinin aşıldığı' gerekçesiyle 23. 17'de yayınlanan bildiride laikliğin ihlal edildiğine dair çeşitli programlardan örnekler verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı

seçimleri sürecinde laikliğin tartışılmaya açılmasından duyulan rahatsızlık da dile getirilen açıklama şöyle:

Türkiye Cumhuriyeti devletinin, başta laiklik olmak üzere, temel değerlerini aşındırmak için bitmez tükenmez bir çaba içinde olan bir kısım çevrelerin, bu gayretlerini son dönemde artırdıkları müşahede edilmektedir. Uygun ortamlarda ilgili makamların, sürekli dikkatine sunulmakta olan bu faaliyetler; temel değerlerin sorgulanarak yeniden tanımlanması isteklerinden, devletimizin bağımsızlığı ile ulusumuzun birlik ve beraberliğinin simgesi olan milli bayramlarımıza alternatif kutlamalar tertip etmeye kadar değişen geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu faaliyetlere girişenler, halkımızın kutsal dini duygularını istismar etmekten çekinmemekte, devlete açık bir meydan okumaya dönüşen bu çabaları din kisvesi arkasına saklayarak, asıl amaçlarını gizlemeye çalışmaktadırlar. Özellikle kadınların ve küçük çocukların bu tür faaliyetlerde ön plana çıkarılması, ülkemizin birlik ve bütünlüğüne karşı yürütülen yıkıcı ve bölücü eylemlerle şaşırtıcı bir benzerlik taşımaktadır. Bu bağlamda; Ankara’da 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları ile aynı günde Kur’an okuma yarışması tertiplenmiş, ancak duyarlı medya ve kamuoyu baskıları sonucu bu faaliyet iptal edilmiştir. 22 Nisan 2007 tarihinde Şanlıurfa’da; Mardin, Gaziantep ve Diyarbakır illerinden gelen bazı grupların da katılımı ile, o saatte yataklarında olması gereken ve yaşları ile uygun olmayan çağ dışı kıyafetler giydirilmiş küçük kız çocuklarından oluşan bir koroya ilahiler okutulmuş, bu sırada Atatürk resimleri ve Türk bayraklarının indirilmesine teşebbüs edilerek geceyi tertipleyenlerin gerçek amaç ve niyetleri açıkça ortaya konulmuştur. Ayrıca, Ankara’nın Altındağ ilçesinde “Kutlu Doğum Şöleni” için ilçede bulunan tüm okul müdürlerine katılım emri verildiği, Denizli’de İl Müftülüğü ile bir siyasi partinin ortaklaşa düzenlediği etkinlikte ilköğretim okulu öğrencilerinin başları kapalı olarak ilahiler söylediği, Denizli’nin Tavas ilçesine bağlı Nikfer beldesinde dört cami bulunmasına rağmen, Atatürk İlköğretim Okulunda kadınlara yönelik vaaz ve dini söyleşi yapıldığı yolunda haberler de kaygıyla izlenmiştir. Okullarda kutlanacak etkinlikler, Milli Eğitim Bakanlığı’nın ilgili yönergelerinde belirtilmiştir. Ancak, bu tür kutlamaların yönerge dışı talimatlarla yerine getirildiği tespit edilmiş ve Genelkurmay Başkanlığınca yetkili kurumlar bilgilendirilmesine rağmen herhangi bir önleyici tedbir alınmadığı gözlenmiştir. Anılan faaliyetlerin önemli bir kısmının bu tür olaylara müdahale etmesi ve engel olması gereken mülki makamların müsaadesi ile ve bilgisi dahilinde yapılmış olması meseleyi daha da vahim hale getirmektedir. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Cumhuriyet karşıtı olan ve devletimizin temel niteliklerini aşındırmaktan başka amaç taşımayan bu irticai anlayış, son günlerdeki bazı gelişmeler ve söylemlerden de cesaret almakta ve faaliyetlerinin kapsamını genişletmektedir. Bölgemizdeki gelişmeler, din ile oynamanın ve inancın siyasi bir söyleme ve amaca alet edilmesinin yol açabileceği felaketlerin ibret alınması gereken örnekleri ile doludur. Kutsal bir inancın üzerine

yüklenmeye çalışılan siyasi bir söylem veya ideolojinin inancı ortadan kaldırarak, başka bir şeye dönüştüğü, ülkemizde ve ülke dışında görülebilmektedir. Malatya’da ortaya çıkan olayın bunun çarpıcı bir örneği olduğu ifade edilebilir. Türkiye Cumhuriyeti devletinin çağdaş bir demokrasi olarak, huzur ve istikrar içinde yaşamasının tek şartının, devletin Anayasamızda belirlenmiş olan temel niteliklerine sahip çıkmaktan geçtiği şüphesizdir. Bu tür davranış ve uygulamaların, Sn. Genelkurmay Başkanı’nın 12 Nisan 2007 tarihinde yaptığı basın toplantısında ifade ettiği ‘Cumhuriyet rejimine sözde değil özde bağlı olmak ve bunu davranışlarına yansıtma’ ilkesi ile tamamen çeliştiği ve Anayasanın temel nitelikleri ile hükümlerini ihlal ettiği açık bir gerçektir. Son günlerde, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorun, laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, Türk Silahlı Kuvvetleri bu tartışmalarda taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur. Ayrıca, Türk Silahlı Kuvvetleri yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşısındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir. Özetle, Cumhuriyetimizin kurucusu Ulu Önder Atatürk’ün, ‘Ne mutlu Türküm diyene!’ anlayışına karşı çıkan herkes Türkiye Cumhuriyeti’nin düşmanıdır ve öyle kalacaktır. Türk Silahlı Kuvvetleri, bu niteliklerin korunması için kendisine kanunlarla verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusundaki sarsılmaz kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu kararlılığa olan bağlılığı ile inancı kesindir. Kamuoyuna saygı ile duyurulur. (savaşkarşıtları ,2007)

3.2.3.1. Hükümetin Bildiriye Cevabı

Hükümet, ertesi gün Genelkurmay Başkanlığı tarafından siyasete müdahale niteliği taşıyan bildiriye sert karşılık vermiştir. Adalet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek, hükümet adına yaptığı açıklamada, Genelkurmay’ın bildirisini eleştirilmiştir. Çiçek, açıklamasında bildirinin, hükümete karşı tutum olarak algılandığını belirtmiş, bu tür açıklamalara demokrasilerde yer verilemeyeceğini vurgulamıştır. Çiçek, Genelkurmay Başkanlığı’nın bağlılık ve sorumluluğunun olduğunun altı çizilmiş, Türkiye’deki her türlü sorunun hukuk kuralları ve demokrasi içinde çözülmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Cemil Çiçek açıklamasında şunları söylemiştir:

Dün Genelkurmay başkanlığı tarafından çeşitli konulardaki görüşlerini ifade eden bir açıklama basın yayın organlarına gece yarısı verilmiş ve Genelkurmay başkanlığının internet sitesinde yayınlanmıştır. Bu açıklama Hükümete karşı bir tutum olarak algılanmıştır. Kuşkusuz, demokratik bir düzende bunun düşünülmesi dahi yadırgatıcıdır. Öncelikle söylemek isteriz ki, Başbakana bağlı bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir konuda Hükümete karşı bir ifade kullanması demokratik bir hukuk devletinde düşünülemez. Genelkurmay Başkanlığı, Hükümetin emrinde, görevleri Anayasa ve ilgili yasalarla tayin edilmiş bir kurumdur. Anayasamıza göre, Genelkurmay Başkanı görev ve yetkilerinden dolayı Başbakana karşı sorumludur. Bu metnin basın yayın organlarına verilmesi ve Genelkurmay'ın internet sitesinde yayınlanmasındaki zamanlama manidardır. Öncelikle, devletimizin yüce makamı olan Cumhurbaşkanlığına 11. Cumhurbaşkanını seçme sürecinde böyle bir metnin, hem de gece yarısı ortaya çıkması son derece dikkat çekicidir. Bunun, bu hassas dönemde, Anayasa Mahkemesi eksenli tartışmalar yapılırken ortaya çıkması, yüce yargıyı etkilemeye yönelik bir girişim olarak algılanacaktır. Herkes şunu açıkça bilmelidir ki, Hükümetimiz, devletimizin Anayasa'nın 1,2 ve 3. maddelerindeki temel ve vazgeçilmez ortak değerleri, ülkemizin birlik ve bütünlüğü, milletimizin saygınlığı, Türkiye'nin laik, demokratik ve sosyal bir hukuk devleti olma niteliği konusunda herkesten daha fazla taraftır ve hassastır. Türkiye'nin milli birlik ve bütünlüğü ve Türk Milletinin esenliği bu değerlerin korunması ile mümkündür. Cumhuriyetimizin temel niteliklerine, Anayasa ve yasalara aykırı, gerçek ve tüzel kişiler tarafından zaman zaman ortaya konan hiçbir tutum ve davranışı tasvip etmek mümkün değildir. Bu durumlarda zaten başta Cumhuriyet Savcıları olmak üzere, soruşturma makamları hiç kimseden izin almadan gerekli soruşturmaları yapma yetkisine sahiptirler. Bu konularda gereğini yapmak vazifeleridir. Ayrıca Hükümetimizin ve bağlı birimlerin gerek basın yoluyla duyulan, gerekse çeşitli ortamlarda dile getirilen, devletimizin temel değerleri ile çelişen uygulamalar konusunda duyarsız kalması söz konusu olamaz. Bu nedenle ilgili metinde Genel Kurmay Başkanlığı'nın Hükümetle ilişkileri bakımından son derece yanlış ifadelerin yer alması üzücü olmuştur. Devletimizin tüm temel kurumlarının bu konularda daha özenli ve dikkatli olması gerektiği, Türkiye'nin güçlenme, modernleşme ve demokratik standartlarını yükseltme sürecinin sağlıklı yürümesi bakımından zorunludur. Aksi halde devletimizin güçlenmesine, ülkemizin huzur ve refahına telafi edilemez zararlar verilmiş olacaktır. Devletimizin temel değerlerini koruma konusunda birincil görev Hükümetindir, Hükümet bu konuda tavizsiz bir şekilde taraf olduğu için, Hükümete bağlı tüm kurumların da bu doğrultuda taraf olmaları zaten eşyanın tabiatı gereğidir. Türkiye'nin her sorunu hukuk kuralları ve demokrasi içinde çözülecektir. Aksi bir düşünce ve tutum asla kabul edilemez. Herkese ve her kuruma düşen görev, bu sürecin işlemlerini kolaylaştırmaktır. Bunun dışındaki arayışların ülkemize ve milletimize ne kadar zarar verdiği geçmişte yeteri kadar, acı biçimde tecrübe edilmiştir. Hükümetimiz, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan cumhuriyetimizi daha da güçlendirmek ve demokrasimizi zedeletmemek konusunda tam bir

kararlılık içindedir. Cumhuriyetimiz ve Demokrasimiz vazgeçilmez, geri döndürülemez bir kazanımdır. Bugün devletimizin temel niteliklerini korumak konusunda hepimiz el ve gönül birliği içinde geleceğe nasıl daha güçlü yürürüz onun mücadelesini vermeliyiz. Enerjimizi iç tartışmalarla tüketmek yerine ülkemizi küresel rekabette daha güçlü hale getirmeye ve milletimizin refah ve mutluluğunu arttırmaya sarfetmeliyiz. Bu bağlamda, bazı iyi niyetli olmayanların hükümetimizle Türk Silahlı Kuvvetlerimizi karşı karşıya getirme çabalarını boşa çıkarmalıyız. Türkiye'nin uluslararası toplumda itibarını zedeleyen, çağdaş dünyadaki konumumuza zarar veren, Türk ekonomisinin istikrarını tehdit eden, demokrasiye aykırı ve Türk Milletinin vicdanında yara açan davranışlardan tüm sorumluluk sahiplerinin kaçınması gereklidir. Güven ve istikrarı zedeleyenler, ülkemizin ve milletimizin ali menfaatleri bakımından doğuracağı olumsuz sonuçların sorumluluğunu da yükleneceklerini bilmelidirler. (Hürriyet, 2007)

3.2.3.2. E-Muhtıraya Kamuoyunda Yükselen Tepkiler

Askerin açıklamasına aynı sertlikte yanıt veren iktidar, muhalefet liderleri ile telefonla görüşerek ortak tavır belirlemeye çalışmıştır. Ancak, ana muhalefet lideri Deniz Baykal, iktidarla ortak hareket etmemiş, askerden yana tavrını ortaya koşmuştur. Konu ile alakalı konuşan CHP Genel Başkanı Deniz Baykal, gelinen durumdan hükümeti sorumlu tutmuştur. Baykal, “Cumhuriyet ve demokrasi Türkiye'nin gücüdür. Eğer demokratik rejim yozlaşır Cumhuriyet'e zarar verirse sadece Cumhuriyet'e değil, Türkiye'nin birlik ve bütünlüğüne de zarar vermiş olur. Türkiye'nin demokrasi ile Cumhuriyet'i bir arada uyum içinde çalıştırmaması için bir neden bulunmamaktadır. Türkiye'de bunu yapabilecek anlayış, birikim ve siyasi kadrolar vardır. Siyaset işlemektedir. Siyaset danışmadır, istişaredir, uzlaşmadır, akıl akıldan üstündüre inanmaktır. Dediğim dedik, ben bilirim yaklaşımı ile ne siyaset ne demokrasi ne Cumhuriyet yarar görür. İçinde bulunduğumuz bu tabloyu bu şekilde değerlendirmemiz gerekir.” ifadeleri ile cumhurbaşkanlığı seçimlerinde uzlaşmanın yapılmasına gerektiğini vurgulamıştır (Radikal, 2007).

Askerin E-Bildirisine, parti liderleri, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası camiadan da tepki gelmiştir.

Anavatan Genel Başkanı Erkan Mumcu ise, hükümete ikazda bulunmayı tercih etmiştir. Çankaya için önerilen adayın gösterilmemesi telkininde bulunan Mumcu, hükümete “vazgeç” çağrısında bulunmuştur. Mumcu, “Hükümete tavsiyemiz, cumhurbaşkanı adayına adaylıktan çekilmesi konusunda bir telkinde bulunması ve seçim sürecinin önünün açılmasıdır. Ne siyasetin ne hükümetin zaafı Türkiye'yi mağdur etmemelidir. Derhal seçim, hemen seçim... Bu krizden çıkmanın yegâne yolu seçimdir. Hükümet adına yapılan açıklama aymazlığın devam ettiğini göstermektedir. Ve bu haliyle endişe vericidir.” diyerek erken seçim talebini dile getirmiştir. (Radikal, 2007).

DYP Genel Başkanı Mehmet Ağar da ise, yaşananları ‘kriz’ olarak tarif etmiştir. Ağar da sorunun çözümü için erken seçimi önermiştir. Yeni seçilecek hükümetin sorunlara çözüm bulacağını vurgulayan Ağar, açıklamasında demokrasi vurgusu yapmıştır: “Demokrasinin büyük gücü ve milletin sarsılmaz ve değişmez iradesidir. Türkiye'nin demokrasi dışında bir yolu ve çözümü olamaz, her şey demokrasi içinde çözülecektir. Türkiye, sorunlarını anayasal kurallar, demokratik gelenekler ve sivil siyaset içinde çözebilme kabiliyetine sahiptir. Türkiye'nin bölünerek, didişerek, kutuplaşarak mesafe alması mümkün değildir.” (Radikal, 2007).

Dışişleri Bakanı Abdullah Gül ise, yaptığı açıklamada cumhurbaşkanlığı sürecinin devam ettiğini, bu nedenle Anayasa Mahkemesi kararının beklenmesi gerektiğini kaydetmiştir. Gül, “Seçim süreci devam ediyor. Bu süreç başladıktan sonra ana muhalefet partisi CHP, bugün karşılaştığımız bir durum ortaya çıkarsa Anayasa Mahkemesi'ne götüreceğini söylemişti. Benim adaylığım söz konusu olduktan sonra kendilerini kamuoyuyla da zaten bağladıkları için Anayasa Mahkemesi'ne götürdüler konuyu. Bu konu ile ilgili herhangi bir yorum yapmanın, herhangi bir görüş ifade etmenin doğru olmadığı kanaatindeyim.” diyerek adaylıktan çekilemeyeceğinin sinyalini vermiş, sürecin devam ettiğini belirtmiştir (Milliyet, 2007).

3.2.3.3. Anayasa Mahkemesi'nin 367 Kararı

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasının yapıldığı 27 Nisan 2007 tarihinden sonra, CHP Anayasa Mahkemesi'ne başvuruda bulunarak TBMM'de yapılan oylamanın "iptali" ve "iptal kararı yürürlüğe girinceye kadar, bu uygulama ile oluşan içtüzük hükmünün yürürlüğünü durdurmaya" istemişti. (Darbeleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2012). CHP'nin başvurusunu gündemine alan Anayasa Mahkemesi 7'ye karşı 2 oy ile başvurunun kabulüne karar vermiştir (Milliyet, 2007). Yüksek Mahkeme'nin kararı şöyledir:

Cumhurbaşkanının seçimi sürecinde ilk iki oylamada uzlaşmanın sağlanması, 102. maddenin birinci fıkrasındaki 'Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile seçilir.' kuralının toplantı yeter sayısını da kapsamıyla olanaklıdır. Aksi halde, üçüncü fıkradaki birinci ve ikinci oylamalar anlamsız hale gelecek, üçüncü ve dördüncü oylamalarda üye tamsayısının salt çoğunluğu ile Cumhurbaşkanı seçilebileceği için, bir uzlaşmaya da gerek kalmayacaktır. Üçüncü fıkrada öngörülen üçüncü ve dördüncü oylamalarda, TBMM'nin, adaylardan birini üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyuyla seçebilme olanağı karşısında, Meclis'te salt çoğunluğa sahip parti ya da partiler, birinci ve ikinci oylamada üçte iki çoğunlukla aranan uzlaşmaya sıcak bakmayabileceklerdir. Bu durum Anayasa'nın, Cumhurbaşkanı seçiminin uzlaşmaya dayanması amacıyla bağdaşmamaktadır. Anayasa'nın 102. maddesinin ilk fıkrasında Cumhurbaşkanı'nın seçimi için öngörülen üçte iki çoğunluk, dava konusu Meclis kararına ilişkin birinci oylama yönünden hem toplantı hem de karar yetersayısını kapsamaktadır. Bu nedenle, İçtüzüğün 121. maddesinde de yapılan gönderme doğrultusunda aynı yetersayının benimsenmiş olduğunun kabulü gerekmektedir. Oysa TBMM'nin 27.4.2007 günlü, 96. Birleşiminde 11. Cumhurbaşkanı seçimiyle ilgili birinci oylamaya geçilmeden önce Cumhurbaşkanı seçiminde uygulanması gereken toplantı yetersayısının Anayasa'nın 96. maddesinde öngörülen toplantı yetersayısı olduğu Meclis kararıyla saptanmıştır. Böylece, Anayasa'nın 102. maddesine yapılan gönderme nedeniyle, Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin toplantı ve karar yetersayısının ilk oylamada TBMM üye tamsayısının üçte ikisini oluşturan 367 olduğunu öngördüğü sonucuna varılan İçtüzüğün 121. maddesi dava konusu Meclis kararına ilişkin birinci oylama yönünden değiştirilerek toplantı yetersayısı konusunda, Anayasa'nın 96. maddesindeki genel kural doğrultusunda TBMM üye tamsayısının en az üçte birini oluşturan 184 oyun yeterli olduğu kabul edilmiştir. Toplantı ve karar yetersayısının ilk oylamada TBMM üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu, bu bağlamda 367 olduğunu öngördüğü sonucuna varılan Anayasa'nın 102. maddesinin ilk fıkrası karşısında, bu çoğunluğun 184 olarak uygulanması sonucunu doğuran eylemli İçtüzük

değişikliği niteliğindeki dava konusu TBMM Kararı Anayasa'nın 102. maddesine aykırıdır. İptali gerekir. (Milliyet, 2007)

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk tur oylamasının iptalinin ardından toplanan Bakanlar Kurulu ve AK Parti Merkez Yürütme Kurulu toplantılarında, erken seçime gidilme kararı alınmıştır. Alınan kararın ardından toplanan TBMM 3 Mayıs 2007'de genel seçimlerinin yenilenmesi ve seçimin 22 Temmuz 2007 tarihinde yapılmasına oybirliği ile karar vermiştir (Sabah, 2007).

Erken seçim kararının ardından Abdullah Gül, Cumhurbaşkanlığı adaylığından vazgeçmiştir. Gül, çekilmesinin ardından yaptığı açıklamada, “Artık, bundan sonra söz milletindir. Kendimizi de millete emanet ediyorum. Doğrusu neyse millet buna, günü geldiğinde karar verecektir.” demiştir (Sabah, 2007).

3.2.3.4. Anayasa Değişikliği

Abdullah Gül'ün adaylıktan çekilmesinin ardından 10 Mayıs 2007'de TBMM'de kabul edilen 5660 Sayılı “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunu” cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesinin önü ilk kez açılmıştır. Değişiklik kapsamında genel seçimlerin dört yılda bir yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca toplantı yeter sayısının üye sayısının en az üçte biri olması kabul edilmiştir (TBMM Tutanak Dergisi, 2007). Değişikliği Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer veto etmiştir, TBMM 31 Mayıs 2007'de kanunu aynen kabul etmiştir. Cumhurbaşkanı Sezer'in onayladığı kanun, Resmi gazetede yayınlanarak halk oylamasına sunulmuştur. 21 Ekim 2007'de yapılan referandum sonrasında oy kullananların yüzde 68,95'i “evet” oyu kullanmış; böylelikle anayasa değişikliği halkın desteği ile gerçekleştirilmiştir. (Darbeleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2012).

Cumhurbaşkanlığı seçiminin ilk turunun yapıldığı 27 Nisan 2007 tarihinde Genelkurmay Başkanlığının internet sitesinde, TSK'nın cumhurbaşkanının

niteliklerine ilişkin görüşlerin yer aldığı e-muhtıranın kamuoyunda oluşturduğu olumsuz etki içinde seçimlere girilmiştir (Tuncer, 2007).

22'nci döneme 2 partili olarak başlayan TBMM, seçime gidilirken 7 partili hale gelmiştir. 3 Kasım 2002 seçimi sonucunda yalnızca AKP ile CHP'nin girdiği TBMM'de, zaman içerisinde 5 parti daha yerini almıştır. AKP ve CHP'den ayrılan milletvekilleri ile bağımsız olarak seçilmiş olan bazı milletvekillerinin katılmasıyla DP, ANAP, HYP, GP ve SHP de Mecliste temsil edilme olanağına kavuşmuştur. YSK tarafından seçime katılma koşullarını yerine getiren siyasi partilerin sayısı 21 olarak belirlenmiş, ancak bunlardan 7'si YSK'ya başvurarak seçime katılmayacaklarını bildirmiştir. Seçime katılmayacağını bildiren partilerden ANAP – DP ile birleşme görüşmelerinin tıkanması üzerine aday listelerinin YSK'ya tesliminin son gününde adaylık başvurularının son gününde seçime girmekten vazgeçmiştir. DSP merkez solda CHP ile yapılan güç birliği dolayısıyla, SHP, merkez solda gerçekleşen güç birliğini desteklemek amacıyla, BBP ve DTP ise bağımsız adaylar yoluyla TBMM'ye girmeyi amaçladıkları için, seçime girmemiştir (Tuncer, 2007).

2007 seçiminde, AKP 79, CHP 21, MHP 21 ilde Genel Merkezlerince düzenlenen mitingler yaptılar. Yaz aylarında yapılacak bir seçimde, tatile giden çok sayıda seçmenin oy kullanamayacağı düşüncesiyle, seçime katılma oranının önemli ölçüde düşeceğinden kaygı duyuluyordu. Ancak bu konudaki kaygılar boşa çıktı ve 2002 seçiminde yüzde 79.1 olan katılma oranı bu seçimde yüzde 84.3'e yükselmiştir (Tuncer, 2007). Seçimin galibi oylarını yüzde 46,58'e çıkaran AK Parti olmuştur. DSP ve CHP yüzde 20,88 ile ikinci, yüzde 14,27 oy alan MHP üçüncü parti olarak Meclis'e girmiştir (Darbeleri Araştırma Komisyonu Raporu, 2012).

3.2.3.5. Cumhurbaşkanlığı Seçimi

22 Temmuz seçimlerinin ardından, gündem cumhurbaşkanlığı seçimlerine yeniden kilitlenmiştir. AKP, önüne çıkarılan engelleri erken seçim kararı ile millete taşımış; nitekim aldığı yüzde 46, 58 oy oranı ile de bu engelleri aşmayı başlamıştır. AKP, Çankaya'ya 367 krizi ile adaylıktan çekilen Abdullah Gül'ü yeniden aday göstermiştir. Salt çoğunluğun sağlanması noktasında da, seçimin ardından MHP AKP'ye destek vereceğini açıklamıştır. MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli, "Seçim yapılmış ve AKP milletin iradesiyle yeniden iktidar olmuştur. Cumhurbaşkanlığına da istediği kişiyi seçebilir, bu konudaki karar tamamen AKP'nindir. Kimi isterlerse seçerler. Ancak tabii seçilecek cumhurbaşkanının millet ve devletin birliğini temsil eden, üzerinde tartışılmayacak bir isim olması, Türkiye'ye yakışan bir cumhurbaşkanı olması ülke yararına olacaktır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapıldığı gün AKP'nin Meclis'te toplantı yeter sayısı sorunu yaşamaması gerekiyor. Zaten 340 milletvekilleri var. 24 de DTP'li bağımsız milletvekili var. Cumhurbaşkanlığı seçimi için Genel Kurul toplantı yeter sayısı 367'dir. İlk iki turda 367 oy gerekmektedir. Genel Kurul'a biz MHP olarak katılacağız. Dolayısıyla AKP toplantı yeter sayısı sorunu yaşamaz. Biz oylamaya katılırız; ancak aday gösterilen kişiye oy veririz vermeyiz, o bize kalmış." diyerek, mecliste salt çoğunluk olarak belirlenen 367 milletvekili bulundurulması konusunda AKP'ye destek olacağını ifade etmiştir (Hürriyet, 2007) Nitekim, TBMM'de yapılan oylamada, Türkiye Cumhuriyeti'nin 11. Cumhurbaşkanı 339 oy alan Abdullah Gül oldu. Cumhurbaşkanlığı oylamasında MHP'nin adayı Sebahattin Çakmakoğlu'na 70, DSP'nin adayı Tayfun İçli'ye 13 oy çıkmıştır (Yenişafak, 2007).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

E MUHTIRA’NIN BASINDA SUNULUŞUNUN ALGI KAPSAMINDA ANALİZİ

Tarihe “E-Muhtıra” olarak geçen askerın 27 Nisan 2007’de internet sitesinde yayınladığı bildiriye gelinceye dek tartışmalı cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde yaşanan olaylar, Türk medyasında farklı bir şekilde topluma yansıtılmıştır. E-Muhtıraya konu olacak bu olaylar silsilesinin bazı gazeteler tarafından özellikle haberleştirilmesi geçmişte darbe süreçlerinde yaşandığı gibi basının darbe öncesinde amaç için araç olarak kullanıldığını akla getirmektedir. Bu tür yayınları anlayabilmek için 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, yayınları ile TSK’nın ileri sürdüğü iddialara destek verdiği anlaşılan Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri ile hükümete dönem itibarı ile yakınlığı ile bilinen Zaman ve Yeni Şafak’ın yayınları söylem analizi çerçevesinde analiz edilecektir. Politik görüşleri birbirinden farklı olan bu 4 gazetenin seçilmesinde, Türkiye’deki toplumsal grupları yansıtması etkili oldu.

4.1. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, AMACI, KONUSU VE ARAŞTIRMA SORULARI

4.1.1. Araştırmanın Önemi

Yapılan araştırmalar sonucunda Türkiye’de algı yönetimi kavramı ile ilgili yapılan tez fazla bulunmadığı anlaşılmıştır. Bu çalışmanın ana amaçlarından biri de Türkiye’de algı yönetiminin medya aracılığı ile nasıl gerçekleştiğine katkı sağlamaktır. Çalışmada, 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, medyanın algı yönetimini nasıl gerçekleştirdiği incelenecektir.

Medyanın ana işlevlerinden biri, kamu yararına toplumu bilgilendirmektir. Ancak, siyasi otoriteye, sermayeye, bir zümrenin çıkarlarına yakınlık medyayı objektif yayın yapmaktan alıkoyduğu gibi, olayların ve gelişmelerin sunumunda, manipülasyona, algı yönetimine başvurmasına da neden olmaktadır. Medyanın bu yayınları propagandasına maruz kalan insanlar, konumunu belirlemekte, düşüncelerini ona göre şekillendirmektedir. Bu araştırmada ile 27 Nisan E Muhtırası örneklemeden yola çıkarak, insanların nasıl yönlendirildiği sorusuna cevap aramak, teknolojinin geliştiği dünyanın bilgi teknolojileri ile küresel bir köy haline geldiği günümüzde büyük önem arz etmektedir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı

Basın organlarının kamuoyu oluşturma gücü ve kamuoyunu yönlendirme gücü bilinen bir gerçektir. Medya haberlerin söyleminde, ideolojik üretim yapmakta olup, ideolojik üretim yönünü ise medya kurumlarının sahip oldukları ideolojik çizgiye paralellik göstermektedir (Özer: 2008: 3777-379). Bu gerekçelerden dolayı, gazetelerin okuyucuları ve televizyonların izleyicileri farklı farklıdır. Her birey, kendi ideolojik görüşüne göre, medyayı takip eder. Medya organları da, ideolojik söylemle hedef kitesini gelişen olaylar karşısında sürekli yönlendirme eğilimi içerisindedir. Gazetelerde, köşe yazılarından, üretilen bütün kategorilerdeki tüm haberler bu amaca hizmet eder. Bülent Çaplı'ya (2002) göre; medyanın neyi haber yapacağını ve konunun nasıl yorumlanacağı ve anlatılacağı tamamen değer yargılarıyla ilgilidir. Haberler, kişisel önyargılar, çıkarlar ve siyasal tercihlerle yapılır. Bu da gerçeklerin doğru şekilde anlatılmamasına ve çarpıtılmasına neden olmaktadır (Toruk ve Sine, 2012).

Bu çalışmada da, seçilen gazetelerin, örnek olay ile ilgili olarak, haberlerin sunuşları ile hedef kitle ve toplum üzerinde nasıl bir algı oluşturmaya çalıştığı, hedef kitle yönlendirilirken nasıl bir sunuş yöntemi sergilediklerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Çalışmada, farklı gazetelerin aynı olayı nasıl ve hangi ideolojik söylem ile sunduğu eleştirel açıdan analiz edilecektir. Örnek olayın seçilen gazeteler tarafından daha doğru sunulduğu araştırmanın amacı arasında yer almamaktadır. Araştırma esnasında da, seçilen gazetelerin hiç birinin seçilen olayı yalan veya yanlış olarak okuyucusuna sunduğu varsayılmamıştır. Başlangıçta, tüm haberler gerçek kabul edilmiştir. Amaç, haberlerin doğru olup olmadığını araştırmak değildir. Amaç, haberlerin hangi ideolojik saiklerle nasıl sunulduğunu ve olayın nasıl manipülasyona maruz kaldığını saptamaktır. Haberler analiz edilirken ideolojik anlam ifade eden kelimeler, manipülatif etkiye açık anlatımlar dikkate alınmaya çalışılmıştır.

4.1.3. Araştırmanın Konusu

Bu çalışmanın konusu, 27 Nisan E Muhtırası örneğinin, birbirinden farklı Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Şafak, Zaman gazetelerinde nasıl sunulduğunu, algı yönetimi kapsamında analiz etmektir.

Söz konusu olay, 27 Nisan 2007 tarihinde gerçekleşmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri adına Genelkurmay Başkanlığı'nın Cumhurbaşkanlığı seçimi için 27 Nisan 2007 23: 20'de kurumun sitesinden yaptığı açıklama siyasete müdahale olarak değerlendirilmiştir. Kamuoyunda, açıklamanın "muhtıra" olduğu yönündedir. TSK'nın internet sitesi aracılığıyla yapıldığı için bildiri "e-muhtıra" olarak adlandırılmıştır. Gazeteci ve yazarlar tarafından da bildirin sıradan bir açıklama olmadığı üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmanın konusu da, yaşanan bu olayı örneklem metodu ile seçilen gazetelerde nasıl sunulduğunu, gazetelerin olayları sunarken topluma hangi mesajlar verdiğini, haberlerin manipülasyona uğrayıp uğramadığının tespitidir. Ayrıca, örnekleme konu olan gazetelerin toplumu ikna etmek için nasıl yayın yaptığını belirlemek de bu çalışmanın konuları arasındadır. Araştırma kapsamında, zıt kutuplar arasından seçilen söz konusu gazetelerin manşetleri, haberler başlıkları röportajlar, köşe yazıları incelenecektir.

4.1.4. Araştırma Soruları

Bu çalışmada, cevap aranacak araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır:

Araştırmanın temel soru cümlesi: 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, Cumhuriyet, Milliyet, Zaman ve Yeni Şafak gazeteleri nasıl bir kamuoyu algısı oluşturmaya çalışmıştır?

Araştırmanın alt soru cümleleri:

- 1) Seçilen gazeteler, 27 Nisan E Muhtırası olayını sunarken hangi temalar ön plana çıkarılmıştır.
- 2) Seçilen gazeteler, sunduğu temalar ile toplumu ikna etmek için hangi unsurlarını kullanmıştır.
- 3) E- Muhtıra Öncesi medya kullanılarak, toplum bir sürece hazırlanmış mıdır?

4.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Kitle iletişimine kuramsal bakış açısıyla yaklaşan araştırmacılar, haberin nesnel ve tarafsız olduğu varsaymaktadırlar. Uygulamada ise basın, kamuoyu oluştururken, haber metinlerinin inşa edilme sürecinde nesnel ve tarafsız olmadığı Türkiye'deki hemen hemen önemli olaylarda kendisini göstermektedir. Bu bakımdan çalışmada örneklem olarak seçilen basın organlarının kamuoyu oluşturma sürecinde nasıl bir tavır takındıkları, haberleri nasıl sundukları, doğruluk, nesnellik gibi unsurları nasıl uyguladıkları sorgulanacağından niteliksel bir çalışmanın yapılması uygun görülmüştür.

Gazetelerin, 27 Nisan E Muhtırası sürecinde nasıl bir kamuoyu algısı oluşturmaya çalıştığını saptamayı amaçlayan bu çalışmada, haberleri çözümleme yöntemi olarak da eleştirel bir söylemin tercih edilmesi gerekliliğini ortaya

koymuştur. Eleştirel yaklaşımda, hiçbir unsur bağlamdan (olguda ilgiler ilişkiler bağlantısı) ayrı incelenemez. Bu bakımdan haberlerde de konuların değerlendirilmesi toplum, mekân ve tarih bağlamından ayrıştırılarak çözümlene yapılmamasını gerektirmektedir. Haber çözümlemesinde, anlatılanın neyi kast ettiğinin anlaşılması da salt sözcüklerin çözümlenmesi ile yapılmamaktadır. Haber, içinde bulunduğu bağlamla birlikte değerlendirildiğinde bir anlam ifade edebilmektedir.

4.2.1. Evren ve Örneklem Seçimi

Araştırma, 27 Nisan E Muhtırası öncesinde ve sonrasında, basının kamuoyunun nasıl yönlendirmeye çalıştığını ve nasıl bir algısal süreç çıkarmaya çalıştığını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu nedenle araştırma konusuna yakın olan iki konuda, AK Parti ve politikalarına yakın duran Zaman ve Yeni Şafak ve ulusalcı ve sosyalist (sol) yayın görüşüne yakın duran, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin incelenmesini evren olarak seçmiştir. Haberleri incelenme amacı, gazetelerin okuyucuyu etkileme yönlendirmenin haberler üzerinden gerçekleştiriyor olmasıdır. Medya kuruluşları, ideolojik söylemle ürettiği haberleri, hedef kitle duygu ve düşünce ve tutumuna göre okumaktadır. Bu açıdan, haberler oluşturacakları algı ile okurda istenilen davranış değişikliğinin gerçekleşebilmesi sürecinde önemlidir.

Araştırmanın örnekleme, 16 Nisan 2007- 6 Mayıs 2007 tarihleri arasında yayınlanan Zaman, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin haberleridir. Araştırma, 27 Nisan E-Muhtırası öncesi ve sonrasında yaşanan tartışmalar ve önemli olayların olduğu dönemi kapsamaktadır. Gazetelerden haberler seçilirken, gündemin öne çıkan başlıklarının seçilmesine önem gösterilmiştir.

27 Nisan E –Muhtırası, cumhurbaşkanlığı seçimi sürecindeki tartışmalar ve olayların ardından verildi. Bunun için cumhurbaşkanlığı ile ilgili haberler de süreci ilgilendirdiğinden araştırma kapsamına alınmıştır. Kapsam dahilinde gazetelerin yaşanan ‘Malatya’daki misyoner cinayetleri, kutlu doğum haftası etkinlikleri, Cumhuriyet Mitingleri gibi olaylar hakkındaki duruşlarını saptamak için bu konular

da incelenmiştir. Ayrıca, haber sayılarına köşe yazarları ve yorum yazıları da dahil edilmiştir.

4.2.2. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmada kısımda nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

1900'lü yılların başından itibaren gazeteler üzerinde yapılan araştırmalarda içerik çözümlemesi kullanılmıştır. Max Weber, gazetelerin etkileri ile ilgili pek çok sorunun cevabının yine gazetelerde bulunacağına inanıyordu. Weber, içerik çözümlemesini kullanarak yaptığı araştırmalarda pergel ve makas ile ölçerek nicel verilere ulaşmıştır. Bu veriler kullanılarak nitel sonuçlar elde edilmiştir (Barnouw, 1989'dan aktaran: Tiryaki, 2009: 7).

İlerleyen yıllarda ise kurama tanımı getiren ilk isim Berelson olmuştur. Berelson'a göre; (1952'den aktaran Demirdelen, 2000: 84) içerik analizi, "iletişimin /yazılı açık içeriğinin objektif, sistematik (dizgeli) ve sayısal (kantitatif) tanımlarını yapan bir araştırma tekniğidir" şeklinde tanımlamıştır.

Merten (1983'ten aktaran Demirdelen, 2000: 86) ise içerik analizini "sosyal gerçeğin yazılı-açık içeriklerinin özelliklerinden içeriğinin yazılı-açık olmayan içerik özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştıran yöntem" olarak tanımlamıştır. Bu tanımda niteliksel boyutun yanı sıra niceliksel bir boyutun da incelenebileceği ifade edilmiştir. İçerik analizi yöntemi, "metodolojide genel kuramsal ve niceliksel yaklaşımlardan, ayrı ayrı nitelendirilen detaylı ve nitel yaklaşımlara geçiş için gerekli çabadır. Odağını anlamın değişkenliğine çeviren bir girişim olarak kabul edilmektedir" (Çelik ve Ekşi, 2008).

İçerik analizinin amacı, metinlerin içeriklerinden sosyal gerçeğin boyutlarına yönelik çıkarımlar yapmak olarak belirlenmiş, içerik analizi ile "Durum tespiti,

alıcı üzerindeki etki, konu analizi yapılabileceği ortaya konmuştur.” (Gökçe, 1995’ten aktaran Demirdelen, 2000: 87)

Yıldırım ve Şimşek göre de; (2000: 162) içerik analizinde amaç toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve içeriklere ulaşmaktır. Kavramlar temalara ulaştırır. Böylelikle temalar olguları daha iyi anlaşılır hale gelebilir. İçerik yoluyla veriler tanımlanır. Verilerini içindeki veya arka planındaki saklanmış olan gerçekler ortaya çıkar.

İçerik analizi için belirlenen kriterler doğrultusunda, çalışmanın konusu ve örneklemin özellikleri dikkate alınarak kodlama cetveli oluşturulmuştur. Konunun nitel olarak değerlendirilmesinin yapılmasını sağlayacak kodlar ve bunların yer aldığı tablolar başlığı altında listelenecektir.

Çalışmada, örnekleme konu olan haberlerdeki içeriğin çözümlenmesi ve algı yönetimi kapsamında analiz yapılmasına imkan sağladığından dolayı Dijk’in “eleştirel söylem analizi modeli” kullanılacaktır.

4.3. ANALİZ VE BULGULAR

4.3.1. Söylem Analizine İlişkin Çözümleme ve Bulgular

4.3.1.1. Makro Yapı

Söylem analizinde metinler, ikiye ayrılır. Bunlar: makro ve mikro yapılarıdır. Makro yapıları, “haber başlıkları, alt başlıklar, haber spotları, haber girişleri” oluşturur (Arık, 2009’dan aktaran Toruk ve Sine, 2012). Manşetler, başlıklar ve haber girişleri gazetenin ana olay ile ilgili verdiği temaları ve temayı anlamak açısından oldukça önemlidir (Hügül, 2011: 89).

4.3.1.2. Tematik Yapı

Temalar haberlerin ana fikirleridir. Okuyucu gazeteyi eline aldığı anda haberlerin detaylarına inmek yerine haberin manşetine, başlığına, spotuna sadece okuyarak yorumlar. Bu gün birçok gazetede koca metinde yer alan bilgileri özetleyerek manşet, başlık ve haberin giriş kısmında vermektedir. Bir haberin özeti olan temayı ahlamak bu açıdan önemlidir

4.3.1.2.1. Manşetler ve Başlıklar

Van Dijk'e (1991'den aktaran Yetkin, 2009) göre; "dil kullanıcıları makro yapıları, bir metni geniş çaplı olarak anlamak özetlemek için kullanırlar. Haber söyleminde bu makro yapının üst kısmı başlıkta giriş paragrafında ifade edilir. Makro yapının parçalarından biri olan başlıklar, haberin giriş ve sonuç kısımlarındaki gibi fikir verme işlevine sahiptir."

Bu bakımdan bu bölümde, gazetelerin başlıklarına söylem analizine göre incelenecektir.

4.3.1.2.1.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne İlişkin Çözümleme ve Bulgular

"Ulusal uyanış: Türkiye Cumhuriyetinin tarihi mitingi Ankara'da yapıldı.(Cumhuriyet, 15 Nisan, 2007 1'inci Sayfa Manşet)

"Tehditler halkı yıldırmadı" (Cumhuriyet, 15 Nisan, 2007 1'inci Sayfa Başlık),

Miting için "ULUSAL UYANIŞ" manşetini atan Cumhuriyet, başlık ile mitinge kattığı anlamı da ifade etmiştir. Miting Cumhuriyet için Ulusal bir uyanışı temsil etmektedir. Yurdun düşman işgalinden kurtulması sırasında halkın ayaklanmasını andırır bir şekilde atılan başlık, fazlası ile ideolojik karşıtlığı

yansıtmaktadır. Mitinge katılanları “uyanış”ı temsil ettiklerinden kahraman olarak nitelendiren bu başlık katılmayanları, destek vermeyenleri de karşı gruba, yani muhalifliğin ötesinde, “düşmanlık” kategorisine indirmekte, bu algıyı zihinlere işlemektedir. Aynı gün yapılan diğer bir habere atılan “TEHDİTLER HALKI YILDIRMADI” başlığı ise mitinglere katılan vatandaşların, tehditlere rağmen korkmadan, yılmak bilmeden mitinglere katıldığını belirtilmektedir. Bu anlamda, mitinge katılanları yüceltme vazifesi de gören başlık, aynı zamanda iktidar kanadından gelen baskı ve tehditlerin halkı (gazeteye göre) korkutmadığı algısı verilmektedir.

“Türkiye için milat” (Cumhuriyet, 16 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

“Dönüm Noktası” (Cumhuriyet, 16 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

16 Nisan da yapılan haberler hala mitingin kutsamakla ilgili olduğu göze çarpmaktadır. 16 Nisan da yapılan manşet haber mitingleri “TARİHİ BİR MİLAT” olarak değerlendirmektedir. Başlık mitinglerin yapılmasını tarihe mal olacak kadar önendiği izlenimini sunuyor, okurlarına. Diğer bir haber ile de mitingler, “DÖNÜM NOKTASI” olarak değerlendirilmektedir. Mitinglerin yüklenen anlam hem halkın ayaklanması gibi sunulurken hem de ideolojik olarak bir kesim için dönüm noktası olmaktadır. Hangi açıdan dönüm noktasının olduğunu anlamak için metne baktığımızda, laik, toplumsal ve ulusal bilinç için halkın eylem yaptığı ifade edilmektedir. Laikliğin tehdit altında olduğu algısına zemin hazırlayan haberde atılan bu başlık ile de artık dönüm noktası olduğunu algısı oluşturmaya çalışılmaktadır.

“367 Korkusu”, (Cumhuriyet, 17 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet):

“Eylemler Yayılıyor”, (Cumhuriyet, 17 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

Gazete, 17 Nisan da “367 KORKUSU” manşeti ile okurlarının karşısına çıkmıştır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Meclis’te 367 milletvekilinin katılması gerektiği iddiasını gündeme getiren gazete, başlık ile de hükümetin bu sayıyı tutturamayacağı korkusunu yaşadığı algısını oluşturmaya çalışmaktadır.

Cumhuriyet mitinglerinin yurt geneline yayıldığı algısını oluşturmaya çalışan gazetede, aynı gün “EYLEMLER YAYILIYOR” başlıklı bir haberi yayınlamıştır.

“Anayasa’ya aykırı”, (Cumhuriyet, 18 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

‘Erdoğan’a 367 desteği’ “Cumhuriyet, 18 Nisan, 2007 1’inci sayfa Başlık)

18 Nisan da ise gazete, “ANAYASA’YA AYKIRI” manşeti ile okurlarının karşısına çıkmıştır. Haberin spotundan, Eski Meclis Başkanı Hüsamettin Cindoruk’un Başbakan Erdoğan’ın cumhurbaşkanlığı adaylığı için “anayasa aykırı” ifadesini kullandığı anlaşılmaktadır. Gazete, Erdoğan’ın muhtemel adaylığının anayasaya aykırı olduğunu ileri sürmektedir. Bu algı, Eski Meclis Başkanı Cindoruk’un ifadeleri ile gündeme getirilirken, Erdoğan “aday olmamalı” tezi alt metinde işlenmektedir.

367 tartışmasını partilerin gündemine getiren gazete, hükümetin bu sayıyı Meclisteki milletvekilleri ile tutturamayacağını anlatırken, diğer partilerden gelen desteğe ise “ERDOĞAN’A 367 DESTEĞİ” olarak değerlendirilmiştir.

“Malatya’da dinci vahşet” .(Cumhuriyet, 19 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

“Katliamda Cezayir yöntemi” , .(Cumhuriyet, 19 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

“Köşk’e çıkma partide kal.” (Cumhuriyet, 19 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

“MALATYA’DA DİNCİ VAHŞET” haber başlığında, okuyucuya verilmek istenen tema, Malatya’da Zirve Yayınevi katliamını gerçekleştirenlerin “dinciler” tarafından gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Bu haber başlığına algı yönetimi açısından bakıldığında, her ne kadar başlıktan başlı başına bir şey anlaşılsa da, haberin devamında olayı dincilerin işlediğinin algısı oluşabileceği değerlendirilmektedir.

“KATLİAMDA CEZAYİR YÖNTEMİ” alt haber başlığındaki tema, Zirve cinayetlerini, Cezayir yöntemine benzetilmektedir. Burada okuyucunun yönlendirildiği düşünülmektedir. Algı yönetimi açısından bakıldığında ise; “CEZAYİR YÖNTEMİ” denilerek olayın Cezayir’de bir dönem balta ve bıçaklarla katliam yapan radikal dinci örgüt İslami Kurtuluş Cephesi’nin (FİS) yöntemi ile bu cinayetlerin işlenmesine benzetmiştir. Gazete, burada olayı dinci örgüt FİS’ in yöntemine benzetmekle, Türkiye’deki cinayetleri gerçekleştirenlerin de dinci olduğu algısını oluşturmaya çalışmaktadır. Gazete bu başlıkla olayı kendi bakışı, dünya görüşü (ideoloji) çerçevesinde yorumlamıştır.

“KÖŞK’E ÇIKMA PARTİDE KAL” başlığı ile de gazetenin vermek istediği tema, cumhurbaşkanı adayını belirleme sürecinde Recep Tayyip Erdoğan’a AK Parti Merkez Yüksek Kurul’unda 30 kişinin, “Gitme kal” diyerek onun aday olmasını istemediği şeklinde değerlendirilmektedir. Algı yönetimi açısından da başlık, Erdoğan’ın Köşk’e çıkmasının partililer tarafından da istenmediğini oluşturmaya çalıştığını düşündürmektedir.

“Sezer: Mesaj yerine ulaştı” (Cumhuriyet, 20 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık).

“Erdoğan’a baskı yoğunlaşıyor: Köşk Başka Bahara”, (Cumhuriyet, 20 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

“Katliamda tarikat izleri” (Cumhuriyet, 20 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

“MESAJ YERİNE ULAŞTI” başlıkla da tamamen egemen söyleme yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı Sezer, 14 Nisan Cumhuriyet Mitingi hakkında açıklamada bulunmuştur. “MESAJ YERİNE ULAŞTI” söylemi, düzenlenen mitinglerden ilgililerin gereken mesajı (uyarı da denebilir) aldığı anlamına gelmektedir. Başlık, uyarı mahiyetindedir de. Algı yönetimi açısından bakıldığında ise, bu söylemin ayrıştırıcı yani “Biz/Onlar” ayrımı yaptığı görülmektedir. Onlar, bizimle aynı görüşte olanların, mesajını aldılar algısı düşünülmektedir.

“ERDOĞAN’A BASKI YOĞUNLAŞIYOR: KÖŞK BAHARA” başlığı ile de verilen tema, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan üzerinde baskıların arttığı, Cumhurbaşkanlığı hayalinin başka bir zamana ertelendiği düşünülmektedir. Algı yönetimi açısından bakıldığında ise Erdoğan’ın baskılar neticesinde, cumhurbaşkanı olamayacağı anlatıldığı düşünceleri okuyucuda uyanmaktadır.

“KATLİAMDA TARİKAT İZLERİ” başlığı ile de verilen tema, bir katliamın vardır. Bu katliamı gerçekleştirenlerin tarikatla bağlantısı vardır. Algı yönetimi açısından bakıldığında ise, Malatya’daki rahip cinayetlerini gerçekleştirenlerin tarikatçı olduğu düşünülmektedir. Yani sonuca göre; cinayeti tarikatçılar gerçekleştirmiştir.

“AKP oyları ipotekli” (Cumhuriyet, 21 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

Cumhuriyet gazetesinde yer alan manşet, değerlendirildiğinde; yukarıdaki söylemlerden ile “İPOTEKLİ” kelimesi oyların ile bir alacağa karşılık güvence altında tutulduğu anlamında kullanılmıştır. Burada verilmek istenen tema, parti milletvekilleri henüz imi belli olmayan bir aday için güvence karşılığında el atında tutulduğudur. Burada, bir suçlama yapılmaktadır.

“Çankaya için derin pazarlık”, (Cumhuriyet, 22 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

Yukarıdaki başlıkta, Cumhurbaşkanlığı seçimi için bir kısım önemli şahısların bir araya geldiği belirtilmektedir. Pazarlıkla adayları kabul ettirmek için yapılan bir görüşme olduğu, görüşmede her kesimin kendi adayını kabul ettirilmeye çalışıldığı okuyucuya anlatılmaktadır.

“Cumhurbaşkanı Sezer, 23 Nisan mesajında TBMM’yi uyardı: Ata’ya layık olun” (Cumhuriyet, 23 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Manşet)

“Erdoğan, gergin; yine mitinge çattı” .(Cumhuriyet, 20 Nisan, 2007 1’inci Sayfa Başlık)

Yukarıdaki ilk örnekte egemen söyleme yer verilmiştir. Cumhurbaşkanı Sezer'in yapılacak seçimlere ilişkin görüşüne başvurulmuş haberde, "ATA'YA LAYIK OLUN" söylemi uyarı mahiyetindedir. Başlık birleştirici değil ayrıştırıcıdır. Layık olmak kelimesi ile de, yaraşır bir şekilde davranmak anlamı çıkmaktadır. Algılama yönetimi açısından incelendiğinde de, halkın seçtiği milletvekillerinin, ATA'nın belirlediği kriterlere uygun davranması gerektiği okuyucuya anlatılmaktadır. Egemen söylemin belirlediği "ATA'YA LAYIK OLUN" mesajı ile Meclis uyarılmaktadır. Cumhurbaşkanı'nın böyle bir uyarıda bulunması, Meclis'te belirlenen kriterlere göre davranmayacakların olduğu izlenimini de okuyucuda uyandırdığı düşünülmektedir.

"ERDOĞAN GERGİN YİNE MİTINGE ÇATTI" başlığı ile de verilen tema, 14 Nisan'da gerçekleştirilen Cumhuriyet mitinginin Başbakan Erdoğan'ı gerdiği. Algılama yönetimi açısından da değerlendirildiğinde ise; mitingin "ÇATMAK" kelimesi burada, "sözle sataşmak" anlamında kullanılmıştır. Erdoğan'ın sözle sataşmasından, gazetenin rahatsız olduğunu anlaşılmaktadır. Gerginliği ise olumsuz anlamda kullandığından mitingin Başbakan Erdoğan'ı "kızdırdığı, gerdiği" okuyucuya anlatılmaktadır.

"'Kutlu Doğum' şova dönüştü." (Cumhuriyet, 24 Nisan, 2007 1'inci Sayfa Başlık)

"Arınç adayı beğenmedi", (Cumhuriyet, 24 Nisan, 2007 1'inci Sayfa Başlık)

"KUTLU DOĞUM ŞOVA DÖNÜŞTÜ" başlığı ile anlatılan tema, "Kutlu Doğum Haftası" dolayısıyla Türkiye genelinde yapılan etkinliklerin şova dönüştüğü anlatılmaktadır. Algılama yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise; Müslümanların önem atfettiği bir haftaya "şov" yakıştırmasının yapılması, kutsal haftanın gösteriye dönüştüğünü ve amacından saptığını okuyucuya anlatılmaktadır. Ayrıca kullanılan şov kelimesi ile haftanın küçümsendiği ve değerinden uzaklaştırıldığı ifade edilmektedir.

“ARINÇ, ADAYI BEĞENMEDİ” başlığı ile de işlenen tema, Cumhurbaşkanı adayı konusunda önerilen bir ismin TBMM Başkanı Bülent Arınç tarafından beğenilmediği anlatılmaktadır. Adayın beğenilmemesinin belirtilmesi ile de Arınç ile öneriyi getirenler arasında bir fikir ayrılığının olduğu izlenimi verilmektedir.

“Erdoğan Gül’ü atadı” (Cumhuriyet, 25 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet)

“Devletle kavgalı aday” (Cumhuriyet, 25 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“Cumhurbaşkanı gerektiğinde yargılanabilir” , (Cumhuriyet, 25 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“Çankaya ve türban ikilemi” (Cumhuriyet, 25 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“ERDOĞAN GÜL’Ü ATADI” haberi ile verilmek istenen tema, bir kamu görevlisi gibi “ATAMA” yapılarak Gül’ün aday gösterildiğidir. “ATAMA” kelime anlamı olarak tayin etmek anlamına gelmektedir. Algı yönetimi açısından bakıldığında, Erdoğan’ın Gül’ü aday göstermekten ziyade, Gül’ün görev için atandığına dikkat çekildiği düşünülmektedir. Başbakanlık makamından daha üst bir makam olan Cumhurbaşkanlığına bir atama yapılması söz konusu olamaz. Gazete, olaya politik yaklaşarak, Gül’ün Çankaya’ya da çıksa Erdoğan’ın emri altında olacağını vurgulamaya çalışmıştır. “DEVLETLE KAVGALI ADAY” başlığı ile de gazete, Gül’ün devletle kavgalı bir yapısının olduğu temasını işlemektedir. Algı yönetimi açısından gazete okurlarına, devletle kavgalı bir adayın cumhurbaşkanı olamayacağı mesajını vermektedir. Gazete, bir önceki haberle devletle kavgalı olduğunu ileri sürdüğü Abdullah Gül’ün, yargılanabileceğini de hatırlatma amacı gütmüştür. Bu açıdan, “CUMHURBAŞKANI GEREKTİĞİNDE YARGILANABİR” vurgusu yaptığı haberinde, algı yönetimi açısından devletle kavgalı olan birinin cumhurbaşkanı da olsa gerektiğinde yargılanabileceği düşüncesini oluşturmaktadır. Gazete, “Eşinin başörtülü olduğuna dikkat çeken gazete, “ÇANKAYA’DA TÜR BAN İKİLEMİ” başlığı ile Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olması durumunda, eşinin başörtüsü probleminin ne olacağı sorusunu

dile getirmektedir. Algı yönetimi açısından bakıldığında da gazete, ne olacağı belirsiz bir durum karşısında, vatandaşlardan bir tercihte bulunması istemektedir.

“Yeni Meclis seçsin”, (Cumhuriyet, 26 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet)

“Milli Görüş devleti”, (Cumhuriyet, 26 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“Gül’ün adı Erdoğan”, (Cumhuriyet, 26 Nisan 2007, Sayfa 4 Yorum Ali Sirmen)

AK Parti’nin cumhurbaşkanı adayını belirledikten sonra gazete manşeti ile “YENİ MECLİS SEÇSİN” çağrısında bulunmuştur. Adayın belirlenmesi gazeteye göre oluşacak tehlike ideolojik açıdan yönetilmeye çalışılmıştır. Bu bakımdan 28 Şubat döneminde askerlerin iktidardan uzaklaştırdığı kesimin şu anda devleti ele geçirmeye çalıştığı izlenimini oluşturmaya çalışan gazete, AKP’nin adayının seçilmesi ile “MİLLİ GÖRÜŞ DEVLETİ” nin kurulacağı başlığını bir habere atmıştır. Gazete, yaklaşan tehdidin cumhurbaşkanının seçilmesi ile gerçekleşeceğini okurlarına anlatmaktadır. “GÜL’ÜN ADI ERDOĞAN” makale ile de Erdoğan tarafından ‘atanan’ cumhurbaşkanı adayının, aslında iradesi ile görevini yerine getirmeyeceği anlatılmaya çalışılmıştır. Erdoğan’ın Gül’ü yönetecek biri olduğu algısı oluşturmaya çalışılmaktadır.

“AKP Meclis’te ‘atamayı’ oyluyor”, “Gözler 367 sayısında” (Cumhuriyet, 27 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet).

“İktidar istifa ile sarsıldı. 367 Paniği” (Cumhuriyet, 27 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet).

“Tehlikenin Başladığı Nokta”, (Cumhuriyet, 27 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık Köşe Yazısı: Cüneyt Arcayürek)

“Çankaya yolları imamlara kapalı” , (Cumhuriyet, 27 Nisan 2007, 4. Sayfa Başlık)

Gazete, “AKP MECLİS’TE ATAMAYI ONAYLIYOR” başlığı ile aday için “ATAMA” vurgusunu yapmaya devam etmiştir. “İKTİDAR İSTİFA İLE

SARSILDI, 367 PANİĞİ” başlığı ile gazete bir milletvekilinin istifasının Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde kritik 367 sayısını tutturmaya çalışan hükümete paniğe neden olduğu algısını oluşturmaya çalışmıştır. “TEHLİKENİN BAŞLADIĞI NOKTA” başlıklı köşe yazısında Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı seçilmesi ile yaşanacak tehlikeye işaret edilmiştir. Gül için köşe yazarları da “TEHLİKELİ” algısı yaymaya çalışmıştır. “ÇANKAYA YOLLARI İMAMLARA KAPALI” başlığı ile de gazete, Gül’ün oluşturduğu tehdit nedeni ile Cumhurbaşkanı seçilemeyeceğini, Çankaya’nın Gül gibi insanlara “KAPALI” olduğunu vurgulamıştır.

“Genelkurmay: Asker taraftır ve laikliğin savunucusudur. Gerekliğinde tavrını açıkça ortaya koyacaktır.”

“Askerden açıklama: Kimsenin şüphesi olmasın” , “Görevimizi yapacağız” (Cumhuriyet, 28 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet)

“Seçim mahkemelik” (Cumhuriyet, 28 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“Baykal: Erken seçim gözüktü” (Cumhuriyet, 28 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Başlık)

“AKP uzatmalara oynuyor” (Cumhuriyet, 28 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Yorum: Mustafa Balbay)

27 Nisan E Bildirisi, gazetenin manşetinde, “ASKERDEN AÇIKLAMA” olarak yer almıştır. Gazete, sade bir başlık kullanmayı önemsemiştir, manşette. Haberin üst başlığında ise “GENELKURMAY: ASKER TARAFTIR VE LAİKLİĞİN SAVUNUCUSUDUR. GEREKTİĞİNDE TAVRINI AÇIKÇA ORTAYA KOYACAKTIR” söylemi yer almıştır. Manşeti tamamlayıcı bu ifadeler ile askerın laikliğin savunucusu olduğu belirtilmiştir. “TAVIR AÇIKÇA ORTAYA KONACAKTIR” ifadeleri ile de askerın tehdit ettiği açıkça anlaşılmaktadır. Haberin alt başlıklarında yer alan “KİMSENİN ŞÜPHESİ OLMASIN”, “GÖREVİMİZİ YAPACAĞIZ” söylemleri de askerın tehdidini destekler mahiyettedir. Bu bakımdan haberın teması, laikliğin korunması hususunda asker tavrını açıkça ortaya koyacağı belirtilmektedir. Bu tavrın konulacağından kimsenin şüphesinin olmaması da istenmektedir. Algı yönetimi açısından bakıldığında, ülkedeki laiklik hassasiyetinin

had safhada olduğu bir dönemde, askerın tavrı koymasının an meselesi olduğu algısı oluşturmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir.

“SEÇİM MAHKEMELİK” başlığı ile de, aylardır 367 uyarısı yapan gazete haklılığını kanıtlanmış gibi, mahkemeye taşınan Meclis’teki oylamanın mahkemeye taşındığını duyurmaktadır. Mahkemeye giden götürölen seğıim ile ilgili sonucun ne olacağı konusunda emin olan gazete, “BAYKAL: ERKEN SEÇİM GÖZÜKTÜ” başlığı ile de, erken seğıime gidildiği algısı oluşturmaya çalıştığı düşünölmektedir. “AKP UZATMALARA OYNUYOR” başlığı ile de hükümetin çabalamasının boşuna olduğu anlatılmaya çalışıldığı değerlendirilmektedir.

“Genelkurmay açıklaması hükümeti sıkıntıya soktu, muhalefet seğıim istedi.” (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Haber)

“Ankara gergin” (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Manşet)

“İpleri ‘Göl’ kopardı” (Cumhuriyeti, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Başlık)

“Dindar Üçgen’ e Muhtıra”, (Cumhuriyeti, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Yorum) Cüneyt Arcayürek,

“Gençler Anıtkabir’e yürüdü.” (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007 1’inci sayfa Başlık)

Askerin verdiği muhtıra bir gün sonra da, gazetenin manşetindeydi. Gazete, “ANKARA GERĞİN” başlığını atarak, yaşanan sürecin ortamı gerdiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte kullanılan “GENELKURMAY AÇIKMASI HÜKÜMETİ SIKINTIYA SOKTU, MUHALEFET ERKEN SEÇİM İSTEDİ” üst başlığı ile de, açıklama sonucunda hükümetin sıkıntıda olduğu okuyucunun algısında oluşturılmaya çalışılmaktadır. “İPLERİ GÖL KOPARDI” söylemi ile de, Göl’ün Cumhurbaşkanlığına aday gösterilmesinin asker için bardaktan taşan son damla olduğu, bunun üzerine açıklama yapılması gereği duyulduğunu algısı oluşturılmaya çalışıldığı düşünölmektedir.

Gazetenin önemli yazarlarından Cüneyt Arcayürek, askerın açıklamasını köşesinde “DİNDAR ÜÇGEN’E MUHTIRA” başlığı altında değerlendirmiştir.

Yazar, açıklamayı ‘muhtıra’ olarak değerlendirirken; bu muhtıranın dindar üçgene verildiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Türkiye’de bazı kesimler için simgesel bir anlamı yüksek olan Anıtkabir’e yapılan bir yürüyüşü “GENÇLER ANITKABİR’E YÜRÜDÜ” söylemi ile sayfasına taşıyan gazete, Atatürk’ün huzuruna çıkan gençlerin, şikayetlerini dile getirdiğini anlatmaya çalışmaktadır. Gazeteye göre; “DİNDAR’LARA VERİLEN MUHTIRA” İLE “GERGİN” geçen bir gün ve “HÜKÜMETİN SIKINTIDA” olduğu bir dönemde yapılan bu anlamlı yürüyüşün gerekçesi haberlerin detaylarında anlatıldığı üzere Abdullah Gül’ün aday gösterilmesidir. Gazetenin, başlık ile gençlerin cumhurbaşkanlığı adaylığına yakıştırmadığı laiklik karşıtı Abdullah Gül’ü Atatürk’e şikâyet ettiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“En büyük uyarı”, (Cumhuriyeti, 30 Nisan 2007, 1’inci sayfa Manşet)

“Halktan büyük uyarı”, (Cumhuriyeti, 30 Nisan 2007, 5’inci sayfa Başlık)

“Devrimin adı 29 Nisan” (Cumhuriyeti, 30 Nisan 2007, 6’inci sayfa Başlık)

“Bunun adı sivil bir muhtıra”, (Cumhuriyeti, 30 Nisan 2007, 8’inci sayfa Başlık)

“Laiklik için dev miting” (Cumhuriyeti, 30 Nisan 2007, 9’uncu sayfa Başlık)

29 Nisan tarihinde İstanbul Çağlayan Meydanı’nda yapılan Cumhuriyet mitingi gazetede büyük bir yankı uyandırmıştır. Gazete, mitingi sonraki gün “EN BÜYÜK UYARI” manşeti duyurmuştur. Uyarı söylemi ile artık hükümetin kast edildiği anlaşılmaktadır. Askerin yaptığı açıklama ile sert bir şekilde uyarılan hükümet, gazeteye göre bu defa ‘HALKTAN BÜYÜK UYARI’ ya maruz bırakılmıştır. Söylemler ile mitingin bir uyarı olarak algılanması gerektiği düşünülmektedir. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde, ‘LAİKLİK İÇİN DEV MİTING’ söylemi ile mitingin laiklik için yapıldığı, ‘DEVİRİMİN ADI 29 NİSAN’ söylemi ile mitingin bir ‘DEVİRİM’ niteliği taşıdığı, ‘BUNUN ADI SİVİL BİR MUHTIRADIR’ söylemi ile de TSK’nın yaptığı açıklamaya göndermede

bulunarak mitingin ‘SİVİL MUHTIRA’ olduğunu kabul ettirmeye çalıştığı anlaşılmaktadır.

“AKP bekleyişte” (Cumhuriyet, 2007 Mayıs 1, Manşet)

“Ankara’da gözler Anayasa Mahkemesi’ nin kararında, Muhalefet erken seçim istiyor.”

“İlköğretimde dinci faaliyetler: Okullarda kuşatma” (Cumhuriyet, 2007 1 Mayıs, Başlık)

“Öğretmen törende, Türbanı ile 23 Nisan’da”, (Cumhuriyet, 2007 1 Mayıs, Başlık)

“AKP BEKLEŞİYİŞTE” söylemi ile oluşturulan tema Cumhurbaşkanlığı oylamasında Meclis’te 367 çoğunluğunun yakalanamaması üzerine Anayasa Mahkemesi’ ne yapılan başvurunun hatırlatılmasıdır. “BEKLEYİŞ” söylemi ile başlıkta anlatılmak istenen ise haberin içeriğine bakıldığında ancak anlaşılmaktadır. Gazeteye göre; cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili AKP’nin strateji geliştirebilmesi için Anayasa Mahkemesi’nin kararını beklemektedir.

“İLKÖĞRETİMDE DİNCİ FALİYETLER: OKULLARDA KUŞATMA” söylemi ile de gazete okurlarında, TSK’nın 27 Nisan E-Muhtırası’ nda da eleştirdiği faaliyetlerin benzerlerinin ilköğretim okullarında da yapıldığı algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir. TSK’nın uyarıda bulunduğu bir konuda, gazetenin “KUŞATMA” söylemini kullanması dikkat çekicidir. Bu benzetme de kullanılan Kuşatma anlamının ifadesi TDK’ nın Büyük Sözlüğü’ ne göre; Bir ülkenin dışarı ile olan her tür ilişkisini kuşatarak ve zor kullanarak kesmedir (TDK, 2014). Gazete bu söylemi ile ilköğretim okullarının genelinde zorlama ile bir baskının kurulduğunu ve ilköğretim okullarının dışarı ile bağlantısının tamamen kesildiği izlenimini oluşturmaya çalışmaktadır.

“ÖĞRETMEN TÜRBANI İLE 23 NİSANDA” başlığı ile gazete, ben ve biz ayırımına gitmeyi tekrar ettirmiştir. Haberin temasına göre; başörtülü bir öğretmen

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na katılmıştır. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde; “TÜRBAN” kullanımını ideolojik olarak aykırı duran ve gericiğin simgesi olarak nitelendiren gazete, öğretmenin başörtüsü ile bayrama katılmasının suç olduğunu anlatmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“Baykal’dan tepki: Giderayak dayatma”, (Cumhuriyet, 2007 2 Mayıs, 1.Sayfa Başlık)

“Gül: Laikliği halk seçmedi” (Cumhuriyet, 2007 2 Mayıs, Sayfa 6 Başlık)

Yukarıda örnek olarak verilen başlıklarda, birinci başlıkta bir tespitin yapıldığı görülmektedir. Haber içeri incelendiğinde, Baykal’ın tepkisine neden olan ve “DAYATMA” diyerek açıklama yapmasını sağlayan unsurun, Başbakan Erdoğan’ın cumhurbaşkanını halkın seçmesine getirdiği teklif olduğu anlaşılmaktadır. Haber, başlığı ile cumhurbaşkanlığı seçimlerinde başarı elde edemeyen Başbakan Erdoğan’ın giderayak yeni önerileri halka dayattığı algı yönetimi kapsamında değerlendirilmektedir.

İkinci başlıkta ise cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül’ün bir açıklamasından yapılan alıntı okuyuculara hatırlatılmaktadır. Temada, Gül’ün “LAİKLİĞİ HALK SEÇMEDİ” ifadesini 1992 yılında katıldığı bir panelde söylediği hatırlatılmaktadır. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde; cumhurbaşkanlığına aday gösterildiği bir dönemde bu ifadenin hatırlatılması, Gül’ün laiklik karşıtı biri olduğunu, kimliğinde nasıl bir ideolojiye sahip olduğunu kendi sözleri ile göstermeye çalışıldığı değerlendirilmektedir.

“Erdoğan Ciddiyetsiz” (Cumhuriyet, 2007 3 Mayıs, 1. Sayfa Başlık)

“Çağlayan ezberleri bozdu”, (Cumhuriyet, 2007 3 Mayıs, 4. Sayfa, Başlık)

Yukarıdaki başlıklara bakıldığında ise, birinci haber başlığının teması, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Cumhurbaşkanlığı ile ilgili mahkeme kararını değerlendirirken kullandığı, “Bu demokrasiye sıkılmış bir kurşundur” ifadesi hakkında “sorumsuzluk” olarak değerlendirmesidir. “ERDOĞAN CİDDİYETSİZ” söylemi ile gazete, Başbakan

Erdoğan'ın yaptığı değerlendirmelerin ciddi olarak yapılan değerlendirme olmadığı anlatılmaya çalışılmaktadır. Erdoğan'ı hafife almak gerektiği de bu söylem ile algı yönetimi yapıldığı şeklinde değerlendirilmektedir.

“ÇAĞLAYAN EZBERİ BOZDU” Başbakan Erdoğan'ın Çağlayan mitinginin ardından yaptığı açıklamanın, ezberleri bozacak nitelikte olduğu temalarının işlendiği düşünülmektedir. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise Çağlayan mitinglerinin Başbakan Erdoğan'ı korkuttuğu ve bunun karşısında söylemlerini değiştirerek mitingi gerçekleştirenlerin hoşuna gidecek, kendisi ile çelişen ifadeler kullandığı düşünülmektedir.

“Hükümet sistemle oynuyor”, (Cumhuriyet, 2007 4 Mayıs, 1. Sayfa, Başlık)

“Nakşi iktidar ne alemde” (Cumhuriyet, 2007 4 Mayıs, 2. Sayfa, Köşe Yazısı)

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, birinci başlıkta, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilgili Meclis'e yapılan yasa değişikliğinin düzensizliği getireceği temasının işlendiği değerlendirilmektedir. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise, hükümetin mevcut sistemi değiştirdiği, okuyucu anlatılmaya çalışılmaktadır. “OYNAMAK” söylemi ile de ironi yapıldığı değerlendirilmektedir. Söylem, değişiklik ile ilgili teklifi hafife alırken, diğer taraftan sistemin bozulacağı mesajını okura verdiği düşünülmektedir.

Köşe yazısının başlığı da bir ironi olarak “NE ALEMDE” söyleminin yer aldığı değerlendirilmektedir. “NAKŞİ” söylemi ile de ötekileştirilen bir kitleden bahsedildiği, kendinden olmayanı dışlayan bir söylemin benimsendiği anlaşılmaktadır. Başlığın bu hali ile ne anlattığı tam olarak anlaşılammamaktadır. Yazının içeriği incelendiğinde, 27 Nisan E Bildirisi ile askerin Nakşi iktidara muhtıra verip vermediği sorgulanmaktadır.

“Merkez sağ tamam”, (Cumhuriyet, 2007 5 Mayıs, 1. Sayfa, Manşet)

“Gözler solda” (Cumhuriyet, 2007 5 Mayıs, 1. Sayfa, Başlık)

“Manisa’da Bayrak krizi”, (Cumhuriyet, 2007 5 Mayıs, 1. Sayfa, Başlık)

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde ise, ilkinde Meclisteki muhalefet partilerinden DYP ve ANAVATAN’ ın birleştiği teması işlenmektedir. Bu haberin devamında, “GÖZLER SOLDA” başlıklı haberdeki ile söylem kullanılarak soldaki partilerden CHP ve DSP’de de bir birleşmenin olabileceği işareti verilmektedir. Algı yönetimi açısından düşünüldüğünde ise gazete, okurlarına Meclis’teki sağ partiler arasındaki güç birleşimi ile solda beklenen birleşmenin AKP iktidarını zorda bırakacağı anlatılmaktadır. “Manisa’da bayrak krizi başlığı” ile bayrağa karşı saygısızlığın yapıldığı dile getirilmektedir.

4.3.1.2.1.2. Milliyet Gazetesine İlişkin Çözümleme ve Bulgular

“Başbakan Yardımcısı Şener’den miting yorumu: Bu mesajı düşünmeliyiz”, (Milliyet, 17 Mayıs 2007, 1. Sayfa, Manşet)

Yukarıda verilen başlıklar değerlendirildiğinde, manşette mesaj kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Haberin devamı okunduğunda, mesajın ne olduğu ve kimin tarafından verildiği, ancak anlaşılabilir. 14 Nisan’da gerçekleşen Cumhuriyet mitinglerine katılan geniş halk kitlesi tarafından verilen mesajın anlaşıldığı ima edildiği anlaşılmaktadır. Bu söylemlere algı yönetimi açısından bakıldığında ise hükümetten önemli bir isimce yapılan açıklamada gerekli mesajın alındığı ifade edilmektedir.

“Köşk seçimi öncesi tansiyon yükseliyor: Başbakan’ın miting öfkesi” , (Milliyet, 18 Nisan 2007, 1. Sayfa Manşet)

“TÜSİAD Başkanı Yalçındağ: Miting toplumsal hassasiyeti gösterdi” (Milliyet, 18 Nisan 2007, 1. Sayfa Manşet)

“Denizli’de türbanlı ilköğretim korosu”, (Milliyet, 18 Nisan 2007, 1. Sayfa Başlık)

Yukarıdaki örneklere bakıldığında ise ilk haberin temasında Cumhuriyet Mitingleri’ nin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ı öfkelen­dirdiğidir. Bununla birlikte cumhurbaşkanlığı öncesi tansiyon da yükselmiştir. Algı yönetimi açısından bakıldığında ise, cumhurbaşkanlığı seçimleri yaklaştıkça gerginliği artırdığı, böyle bir ortamda yapılan Cumhuriyet mitinglerinin ise Başbakan Erdoğan’ı kızdırdığı, hazmedemediği algısını oluşturmak olduğu değerlendirilmektedir.

“MİTİNG TOPLUMSAL HASSASİYETİ GÖSTERDİ” söylemi de, mitingleri gerçekleştiren kitlelere destek vermekle birlikte, mitinge katılan topluluğun da halkın tamamını temsil ettiği imajı oluşturmaya algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Burada ‘hassasiyet’ söylemi üzerinden iktidara uyarı anlamı verildiği de dikkatlerden kaçmamaktadır. Nihayetinde algı yönetimi açısından, önemli bir sivil toplum kuruluşu başkanının yaptığı açıklama ile gazete okurlarına, mitingin toplumsal hassasiyeti gösterdiğine dikkat çekerek, yönetenlerin bu hassasiyeti dikkate alması gerektiğini anlatmaya çalıştığı düşünülmektedir.

En son örnekte ise Denizli’de ‘Kutlu Doğum Haftası’ için düzenlenen etkinliklerde korodaki ilköğretim öğrencilerin ‘türbanlı’ olduğu teması işlenmiştir. Gazete, ‘türban’ söylemi ile başörtüsünü dini bir vecibenin yerine getirilmesinin gereği olarak görmekten ziyade, siyasal bir simge olarak sunmayı tercih etmiştir. Başörtüsü takanlar siyasallaştırılarak, ötekileştirilmiştir. Algı yönetimi açısından ise, ‘türbanın’ yaygınlaştığı artık, ilköğretim öğrencilerine bile takılabildiği algısı oluşturulmaya çalışılmıştır.

“Gündüz insan, gece kurt” (Milliyet, 19 Nisan, 17. Sayfa Köşe Yazısı)

“Çankaya’da yargılanır”, (Milliyet, 19 Nisan 2007, 23. Sayfa Başlık)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde ise, benzetme yoluna gidilmiştir. Köşe yazısının içeriği başlık ile anlaşılmamaktadır. Yazının içeriğine bakıldığında ise, Başbakan Erdoğan'ın üslubu eleştirilerek, Tandoğan mitingi ile ilgili önce 'demokratik hak' sonra 'bindirilmiş kıtalar' söylemleri arasındaki farklılıkların kişilik bölünmesi yaşadığına ilişkin bir tema işlenmektedir. Bu açıdan yazar, söylemlerde ideolojik olarak farklılık gördüğü için "ben" ve "onlar" ayırımına gitmiştir. Mitingler hakkında olumlu açıklama yapan başbakanı olumlu sunan yazar, "GÜNDÜZ İNSAN, GECE KURT" söylemi ile de benzetmeye gitmiştir. Yazarın, gündüz insan söylemi ile Başbakan'ın merhamet, hoşgörülü yönüne dikkat çektiği düşünülmektedir. 'Gündüz' , aydınlık olması hasebiyle insanların görebileceği, duyabileceği ortama; tersi 'gece' söylemi ile de insanların göremeyeceği bir ortama işaret ettiği sanılmaktadır. 'Kurt' söylemi ile başbakanın acımasızlığı merhametsizliği ön plana çıkarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca, Ülkücülüğün simgesi olması nedeniyle de ifadeye ideolojik manada başbakanın milliyetçiliğine gönderme yapıldığı da düşünülmektedir. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise, mitingler hakkındaki söylemleri tutmayan başbakanın, gizli bir kişilik taşıdığı ve kişilik bölünmesi yaşadığı okurlara mesajla verildiği düşünülmektedir.

"ÇANKAYA'DA YARGILANIR" başlığı ise CHP lideri Deniz Baykal'ın ifadelerinden yola çıkılarak gazetenin çıkardığı bir söylem. Gazetenin, Başbakan Erdoğan'ın cumhurbaşkanı seçilmesi durumunda, yargılanabileceği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

"Miting Başarılıydı", (Milliyet, 20 Nisan 2007, 18. Sayfa Başlık)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde işlenen tema, Tandoğan mitinginin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'ce başarılı bulunduğuudur. İşlenen tema ile de gazete okurlarına mitinglerin başarılı olduğunu anlatmaya ve algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

"Kutlu Doğum' a 621 etkinlik", (Milliyet, 21 Nisan 2007, 1. Sayfa Başlık).

Gazete, yukarıdaki örnek ile Kutlu Doğum haftasında 621 etkinliğin yapılacağı temasını işlemektedir. Gazete laiklik hassasiyetine sahip vatandaşları, etkinlerin fazlalığı konusunda uyardığı düşünülmektedir. Bu bakımdan Cumhurbaşkanlığı seçimleri arifesinde yapılan haber bu söylem ile birlikte değerlendirildiğinde etkinliklerin hükümet döneminde artış gösterdiğine dikkat çekildiğine işaret edilmiştir. Böylelikle, laiklik dünya görüşüne inanan vatandaşların da oy kullanırken tercihlerini buna göre yapmaları gerektiği algısının işlenmeye çalışıldığı düşünülmektedir.

“AKP’den tepki adaylığı”, (Milliyet, 22 Nisan 2007, 1. Sayfa Manşet)

“Köşk’e çıkmayın mesajları” (Milliyet, 22 Nisan 2007, 1. Sayfa Başlık)

“AKP’DE TEPKİ ADAYLIĞI” başlıklı haberin temasında, cumhurbaşkanı adayını belirleyemeyen AKP’yi eleştiren milletvekili Ersönmez Yarbay’ın tepki olarak aday olduğu işlenmektedir. Haberin gazetenin iç sayfadaki devamında ise ‘Tek adam tepkisi’ başlığı kullanılmıştır. Haber, alt başlık ile düşünüldüğünde ise bu söylemler ile cumhurbaşkanının kim olacağına AK Parti’ de tek kişinin yani Başbakan Erdoğan’ın belirlemesine tepkinin parti içinden geldiği algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“KÖŞK’E ÇIKMAYIN MESAJLARI” başlıklı haberin temasında ise, AK Partili milletvekillerinin Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın cumhurbaşkanı olmasını istemediği temasını işlemiştir. Algı yönetimi açısından yönetimi açısından değerlendirildiğinde de Başbakan Erdoğan’ın cumhurbaşkanı olmasını partisinin milletvekillerinin de istemediği algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Sezer’den Meclis’e çağrı: Meclis Ata’ya layık olduğunu kanıtlamalı”, (Milliyet, 23 Nisan 2007, 20. Sayfa, Başlık)

“MECLİS ATA’YA LAYIK OLDUĞUNU KANITLAMALI” başlığı ile de gazete Cumhurbaşkanı Sezer’in ifadelerini ön plana çıkararak, yaklaşan

cumhurbaşkanlığı seçimi için mecliste yapılacak oylamada milletvekillerinin Mustafa Kemal Atatürk'ün belirlediği değere sahip çıkması uyarısında bulunan bir temayı işlemiştir. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise gazete okurlarına, cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Meclis'in Ata'ya yaraşır şekilde davranması, laiklik ilkesine uygun seçilecek bir adayın desteklenmesi gerektiği anlatmaya çalışmıştır.

“Türbanlı küçüklerden ilahiler”, (Milliyet, 24 Nisan 2007 1. Sayfa Başlık)

“Demokrasıcılık oyunu”, (Milliyet, 24 Nisan 2007 17 Sayfa Köşe yazısı)

Gazete, birinci örnekle de Şanlıurfa'da yapılan bir 'Kutlu Doğum Konferansı'nda yaşları 5-12 arasında değişen türbanlı kız çocuklarının ilahi okuduğu temasını işlemiştir. Bu haberle daha önce olduğu gibi türban takan öğrenciler üzerinden bir algı oluşturmaya çalışan gazetenin okurlarına küçük yaştaki kız çocuklarının türban takmasını tehdit olarak algılatmaya çalıştığı düşünülmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesinde bu tür haberlerin yapılmasındaki maksadın laiklik hassasiyeti olan vatandaşları etkilemeye yönelik olduğu akla gelmektedir. Haberle, Laikliğin Türkiye'de tehlike altında olduğu algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

İkinci örnekteki birinci sayfada kullanılan başlık ise başlı başına bir anlam ifade etmekten uzaktır. Başlık bir ironi içermektedir. Yazının 17. sayfadaki devamında ise “SITMAYA RAZI OLMAK!” başlığı kullanılmıştır. Yazının içeriğinde, Cumhurbaşkanı adayının sadece başbakan tarafından belirlenecek olmasının yanlış olduğu teması işlenmektedir. Cumhurun başının seçilmesinde, cumhurun söz sahibinin olmadığını savunan yazara, Türkiye'de demokrasinin olmadığı algısını oluşturmaya çalışmaktadır. Ayrıca iç sayfadaki “SITMAYA RAZI OLMAK” başlığı ile de yazar, kendi adaylığını öne süren başbakanın, önerilecek başka bir isme, dünden razı olduğu algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“AKP uzlaştı, Gül Köşk'e”, (Milliyet, 25 Nisan 2007 1. Sayfa Manşet)

“İlk Türbanlı First Lady”, (Milliyet, 25 Nisan 2007 1. Sayfa Başlık)

“CHP liderinden, Abdullah Gül’e destek yok: AKP’nin değil Erdoğan’ın adayı”, (Milliyet, 25 Nisan 2007 1. Sayfa Manşet)

Cumhurbaşkanı adayının netleştiği gün gazete, “AKP UZLAŞTI, GÜL KÖŞK’E” manşeti ile okurlarının karşısına çıkmıştır. Gazetenin, adayın netleşmesinin “UZLAŞI” söylemi ile sunması AKP’nin aday belirleme sürecinde, kendi içinde problem yaşadığı, sonunda bir uzlaşının sağlandığı algısının oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“İLK TÜRBNANLI FİRST LADY” söylemi ile de gazete, Gül’ün Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından eşinin “türbanı” ile Köşk’e çıkacak ilk kişi olacağı temasını işlemiştir. Gazetenin okurlarına, Türban paranoyasının devam ettirdiği anlaşılmaktadır. Küçük yaştaki öğrencilerin başlarına taktığı başörtüsünü, bir tehdit unsuru olarak sunan gazete, örnekteki söylem ile de tehdidin Köşk’e çıkacağı algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

CHP lideri Deniz Baykal’ın Gül’ün Cumhurbaşkanı aday gösterilmesine ilişkin görüşlerine başvuran gazete, “AKP’NİN DEĞİL ERDOĞAN’IN ADAYI” söylemini başlığa çekerek, okurlara halkın değil, Erdoğan’ın aday belirlediği anlatılmaya çalışılmıştır. Haberin iç sayfadaki devamında ise “GÜL YENİ KİMLİK İLE ÇIKMALI” başlığı kullanılmıştır. Bu söylem ile de Gül’ün görüşlerinden memnun olunmadığı, Çankaya’ya çıkması için de geçmişindeki görüşlerinden vaz geçmesi, yeni bir kimlik ile gerektiği mesajı okurlara verilmeye çalışılmıştır.

“Gül’ün öteki adı”, (Milliyet, 26 Nisan, 2007, 16. sayfa Köşe Yazısı Melih Aşık)

“Dünya Basını: İslamcı geçmişi ile türbanlı eş öne çıktı” (Milliyet, 26 Nisan, 2007, 21. sayfa)

Yukarıdaki ilk örnekteki başlıkta yazarın ne söylediği anlaşılammaktadır. Yazının içeriğine bakıldığında ise, yazar Abdullah Gül isminin toplumda Recep Tayyip Erdoğan'a rağmen daha sempatik bulunduğunu ancak, ikisi arasında bir farkın olmadığı temasını işlemektedir. Böylelikle "GÜL'ÜN ÖTEKİ ADI" ile yazar, Abdullah Gül'ün öteki adının Erdoğan olduğunun ikisinin birbirinden ayırt edilemeyeceği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Gazete ikinci örnekte ise, dünya basınının adayı nasıl değerlendirdiğine yer vermiştir. Burada örnekte de gazete dünya basının Abdullah Gül'ün İslamcı geçmişi ve eşinin türbanının dikkate aldığı aktarılmaktadır. Haberin başlık ile sunulması algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise; gazete okurlarına İslamcı geçmişe sahip ve eşinin türbanı nedeni ile Abdullah Gül'ün Türkiye için 'iyi' ve 'istenilen' bir aday olmadığı gibi dünyaca da adaylığın sorgulandığını anlatmaya çalışmıştır.

"Cumhuriyet bitmiş", (Milliyet, 27 Nisan 2007 16. Sayfa, Köşe Yazısı)

Gazetenin köşe yazarı Melih Aşık, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin yapıldığı gün yazısına koyduğu başlık Abdullah Gül'ün sözleri. Yazının içeriğinde Gül'ün bu ifadeleri, 27 Kasım 1995'de The Guardian'a verdiği demeçte söylediği belirtilmiştir. Yazarın, Abdullah Gül'ün 1995'te gazeteye verdiği demeçte söylediği bu ifadeleri cumhurbaşkanlığı seçimlerinde yazısına başlık olarak seçmesi ile Gül'ün kim olduğuna dair bir hatırlatma yapmak istediği anlaşılmaktadır. Buna göre; yazar algı yönetimi açısından Cumhuriyet'in bittiğini ifade eden bir kişiye Cumhurbaşkanlığı adaylığı sırasında oy verilmemesi gerektiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

"Genelkurmay'dan sert açıklama", (Milliyet, 28 Nisan 2007 1. Sayfa Sürmanşet)

"Türkiye kilitlendi", (Milliyet, 28 Nisan 2007 1. Sayfa Manşet)

"Zirvede 3 Milli Görüşçü olmamalı", (Milliyet, 28 Nisan 1. Sayfa Başlık)

Gazete, Genelkurmay tarafından 27 Nisan günü verilen e-muhtırayı “SERT AÇIKLAMA” söylemi ile okuyucularına duyurmuştur. Askerin açıklamasını eleştirir nitelikte verilen bu söylem ile gazete açıklamayı eleştirmekten ziyade açıklamanın verdiği mesajları iletme vazifesini yerine getirmiştir. Gazetenin bu söylem ile askerin bu açıklamasının dikkate alınması gerektiği algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Haberin iç sayfalarındaki devamında ise “GEREKTİĞİNDE TAVIR KOYARIZ” söylemine yer verilmiştir. Gazete, bu söylem ile de cumhurbaşkanlığı seçimlerinde memnuniyetsizliğini dile getiren TSK’nın tavır koyacağı algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Seçimlerin oylandığı TBMM’de AKP’nin yeteri çoğunluğu sağlayamaması ile Türkiye’de cumhurbaşkanı seçilemedi. Bunun üzerine gazete yaşananları anlatmak için 28 Nisan’da “TÜRKİYE KİLİTLENDİ” manşetini atmıştır. Gazetenin manşetteki bu söylemi ile Meclis’in cumhurbaşkanını seçemediği bunun da Türkiye’yi kilitletiğini ifade etmektedir.

En son örnek ile de gazete CHP Genel Başkanı Deniz Baykal’dan aldığı görüşlerden “ZİRVEDE 3 MİLLİ GÖRÜŞÇÜ OLMAMALI” başlığını çıkarmıştır. Gazete, haberin iç sayfalardaki devamında ise “MİLLİ GÖRÜŞ’E İTİRAZ” başlığını kullanmıştır. Bu söylemler ile gazete, cumhurbaşkanlığı makamına üçüncü bir Milli Görüşçü’ nün çıkarılmaması gerektiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir. Gazete, devletin zirvesinin üçüncü bir Milli Görüşçü ile ele geçirilmesinin okur kitlesi açısından tehlike oluşturabileceği sinyalini vermektedir.

“Değneğin iki ucu”, (Milliyet, 29 Nisan 2007 19. Sayfa, Köşe Yazısı)

“Çağlayan’da büyük buluşma bugün”, (Milliyet, 29 Nisan 2007 19. Sayfa, Başlık)

İlk örnekte yazar Melih Aşık yazısına “DEĞNEĞİN İKİ UCU” söylemini başlık olarak kullanmayı tercih etmiştir. Yazıda, Türkiye’deki demokrasinin

eksikliğinden bahsedilerek, sadece askerin açıklamasının ‘demokrasi karşıtlığı’ olarak gösterilmesini eleştiren bir tema işlenmektedir. Bu bakımdan başlıktaki söylem ile yazar, Türkiye’de askerin siyasete müdahalesinin eleştirilmesinin yanlış bulduğu, Türkiye’de eleştirilmesi gereken bir demokrasi sorunu olduğunu da dile getirmektedir. Algılama yönetimi açısından değerlendirildiğinde yazar, TSK’nın e-bildirisinden eleştirilmesinden önce Türkiye’deki demokrasinin sorgulanması gerektiğini okurlarına anlatmaktadır.

İkinci örnekte ise gazete, cumhuriyet mitinglerinin devamı niteliğindeki buluşmanın Çağlayan’da düzenleyeceğini okurlarına “ÇAĞLAYAN’DA BÜYÜK BULUŞMA BUGÜN” söylemi ile okurlarına bildirmektedir. Gazetenin, büyük buluşma olarak nitelendirmesi, okurlarında mitingin önemli olduğu izlenimini uyandırmaya matuf olduğu düşünülmektedir.

“Çağlayan gibi”, (Milliyet, 30 Nisan 2007 Sayfa 1.Sürmanşet)

“Gündemi sarsan adam konuştu: 376 tezi reddedilse de ‘yorumum doğru’ derim” (Milliyet, 30 Nisan 2007 Sayfa 1.Başlık)

Gazete, 30 Nisan tarihinde ise, İstanbul Çağlayan’da yapılan miting için “ÇAĞLAYAN GİBİ” söylemini kullanmıştır. Gazete, olayı aktarırken “ÇAĞLAYAN” ifadesini benzetmesini kullanmıştır. ‘ÇAĞLAYAN’ ifadesi, TDK’ya (2014) göre; çok yüksek olmayan bir yerden dökülüp aktığı yer, küçük şeleledir. Ancak, gazete, bu söylem ile küçük bir kalabalığı kast etmemiştir. Gazetenin söyleme yüklediği anlam daha fazla kalabalık bir kitlenin mitinge katıldığı anlamına işaret etmektedir. Söylem ile okura on birlerce kişinin katıldığı anlatılmaktadır.

Gazete, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 367 tezini ortaya atan ve askerin emuhtıra vermesine kadar giden süreçteki tartışmayı oluşturan Yargıtay Onursal Başkanı Sabih Kanadoğlu’nun verdiği demeci, “367 TEZİ REDDEDİLSE DE ‘YORUMUM DOĞRU’ ” söylemi ile okurlarına duyurmuştur. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin oylandığı TBMM’de salt çoğunluğu oluşturulamaması üzerine Anayasa

Mahkemesi'ne taşınan durum hakkında verilecek karara ilişkin değerlendirmede bulunan Kandoğlu' nun açıklamasından yola çıkılarak oluşturulan bu söylem ile Anayasa Mahkemesi'nin başvuruyu reddetse de yorumun doğru olduğunu anlatılmaya çalışılmıştır. Burada mahkemenin vereceği kararın kamu vicdanında (kamunun belli bir kesimin, Kanadoğlu gibi düşününlerin) olumsuz bir tesir yapmaması, yorumun doğru olduğu algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Mitingler sürececek”, (Milliyet, 1 Mayıs 2007 Manşet)

“Silahsız kuvvetler”, (Milliyet, 1 Mayıs 2007 Sayfa: 19 Köşe Yazısı: Güneri Civaoglu)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde ise gazete, mitinglerin süreceğini manşetten duyurmuştur. Mitinglere önem gösterdiğini, bir kez daha manşetten haberi duyurarak gösteren gazete, okurlarına cumhurbaşkanlığının belirlenmesinde mitinglerin belirleyici olacağı mesajını vermektedir.

İkinci örnekte ise, yazar Güneri Civaoglu, mitinglerin tesirini silahsız kuvvetlere benzetmektedir. Yazar, bu söylemi ile mitingleri meşrulaştırırken, mitinglerin tesirini de askerden daha etkili bir kuvvete benzediği algısını oluşturduğu düşünülmektedir.

“Çeşmeler kurudu!”, (Milliyet, 5 Mayıs 2007, 19'uncu sayfa Köşe Yazısı Melih Aşık)

Yukarıdaki örnekte Yazar Melih Aşık'ın yazısında kullandığı başlık bir benzetme amacı taşımaktadır. Yazının içeriğine bakıldığında, Amasya ilinde yapılan yolsuzluklar temayı oluşturuyor. Yazıda “ÇEŞMELER KURUDU” söylemi ile devletin tüm kaynaklarının AK Partililerce yolsuzluğa kurban edildiği anlatılmaktadır. Yazar, AK Parti de yolsuzlukların olduğunu bu söylem ile oluşturmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

4.3.1.2.1.3. Yeni Şafak Gazetesine İlişkin Çözümleme ve Bulgular

“Sıra Tayyip Bey’de Çankaya’ya mutlaka çıkmalı”, (Yeni Şafak, 16 Nisan, 2007 Sayfa: 1, Manşet)

“Büyükanıt’ın konuşması ve medya”, (Yeni Şafak, 16 Nisan, 2007, Sayfa: 10, Yorum: Yılmaz Enseroğlu)

“Çankaya’ya çıkan arkasına bakmaz”, (Yeni Şafak, 16 Nisan, 2007, Sayfa: 12, Haber)

Yeni Şafak gazetesi ise, “SIRA TAYYİP BEY’DE MUTLAKA ÇIKMALI” manşeti ile egemen söyleme yer vermiştir. Eski Milli Eğitim Bakanı ve YÖK Başkanı Prof. Dr. Mehmet Sağlam’ın görüşüne başvurulmuş haberde, biz ve onlar ayırımına giderek, ‘eski zihniyet’ diye tanımladığı muhaliflerin görüşlerinin geçerli olmadığını, Çankaya sırasının Tayyip Erdoğan’da olduğunu savunan bir temayı işlemiştir. Gazete, haber ile okurlarında Tayyip Erdoğan’ın cumhurbaşkanı olması gerektiği algısı oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Yorum yazısında da, medya organlarının Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt’ın cumhurbaşkanı adayları hakkında yaptığı konuşmayı nasıl sunduğu, gazetecilik faaliyetleri sınırları içerisinde kalınıp kalınmadığı sorgulayan bir tema işlemiştir. Yazıya, içeriği anlatan bir başlık konulmamıştır. Yazının içeriği incelendiğinde ise, askerin alanlarının dışında yetkilerini aşarak konuşabilmelerinde medyanın önemli bir payının olduğu ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca, Büyükanıt’ın konuşmasının tartışılmadığı, satır aralarında hikmet arandığı vurgulanmıştır. Yorum ile gazete, okurunda askerlerin siyasete müdahale edecek konuşmalarında bazı basın organlarının payının olduğu algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

Son örnekte ise Başbakan Erdoğan’ın sözlerini başlığa çekmiştir. Gazete, bu başlık ile Çankaya’ya çıkan kişinin milletin cumhurbaşkanı olacağı mesajını okurlarına vermiştir.

“Milli irade baskı altına alınmaya çalışılıyor”. (Yeni Şafak, 17 Nisan 2007, Sayfa: 12, Başlık.)

Yukarıdaki örnekte ise gazete, sivil toplum örgütlerinin cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilişkin yaptığı bir toplantıda dile getirilen görüşlerin haberleştirmişti. STK’ların görüşlerinden “MİLLİ İRADE BASKI ALTINA ALINMAYA ÇALIŞILIYOR” söylemini başlık olarak kullanmayı tercih eden gazete, Meclis’te yapılacak seçimlerde cumhurbaşkanının belirlenmesinin anti demokratik yollarla engellenmeye çalışıldığı algısı oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“Rejim değil koltuk tehlikede”, (Yeni Şafak, 18 Nisan 2007, Sayfa: 13, Başlık.)

“367 fantezisinde CHP yalnızlaşıyor mu?”, (Yeni Şafak, 18 Nisan 2007, Sayfa: 13, Köşe Yazısı: Mehmet Ocaktan)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde ise, Başbakan Erdoğan’ın “Rejim Tehlikede”, iddialarına ilişkin verdiği cevap haberleştirilmiştir. Erdoğan’ın “REJİM DEĞİL KOLTUK TEHLİKEDE”, ifadelerini haberleştiren gazete, söylem ile okurlarına açık bir mesaj vermektedir. Muhaliflerin iddialarının yersiz olduğunu dile getiren gazete, onların esas endişelerinin Cumhurbaşkanlığı makamının elden çıkması olduğu algısı oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

İkinci örnekte ise Meclis’teki Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde 367 yeter sayısını gündeme getiren yazar, CHP’nin bu iddiasının yersiz olduğu savunurken, okurlarına da 367 tezinin CHP’yi yalnızlaştırdığına dikkat çeken bir mesajı okurlarına verdiği düşünülmektedir.

CHP’nin eylem çağrısına ‘Demokrasi tepkisi’, (Yeni Şafak 19 Nisan 2007: Sayfa 12 Başlık)

Yukarıdaki örnekte ise, CHP’nin meclisteki milletvekillerine Cumhurbaşkanlığı ile ilgili çağrısına verilen tepki tema olarak işlenmiştir. Haberin içeriğinden CHP’nin vekillere çağrısı: Meclis’i boykot ederek, erken seçime gitmeleri yönünde. Vekillerin, CHP’nin çağrısına verdiği ret cevabını gazete,

‘DEMOKRASİ TEPKİSİ’ olarak okurlarına lanse etmiştir. Gazete, bu söylem ile okurlarına, CHP’nin çağrısı ‘antidemokratik’ olarak nitelendirilerek, verilen tepki de ‘demokrasi tepkisi’ şeklinde anlatmıştır. Algı yönetimi açısından değerlendirildiğinde ise cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesi CHP’nin demokratik olmayan tekliflerle Meclis’teki milletvekillerini ikna etmek için çabaladığı anlatılmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Demokrasi’ye karşı Cumhuriyet Mitingi”, (Yeni Şafak, 20 Nisan 2007: Sayfa: 2 Köşe Yazısı: Hayrettin Karaman)

Yukarıdaki örnekte ise, Cumhuriyet Mitinglerinin hangi amaçla düzenlediğine cevap aranmaktadır. Yazıda, mitingleri düzenleyenlerin Müslümanların hayat haklarına saygı göstermedikleri gibi, kazanımlarını da boykot etmek amacı ile bir araya geldikleri teması işlenmektedir. Bu açıdan başlıktaki söylem ile de, mitinglerin demokrasiye karşı gerçekleştirildiği algısı oluşturulmaya amaç edildiği anlaşılmaktadır.

“Bunun adı ‘Ulusalci terör’ ”, (Yeni Şafak, 21 Nisan 2007, Sayfa:1, Manşet)

“Söylentileri bitiren cümle: Zerre kadar ihtilaf yok, ülkeyi düşünüyoruz”, (Yeni Şafak, 21 Nisan 2007, Sayfa:1, Sürmanşet)

Yeni Şafak, Malatya’da Rahip Santaro’nun da aralarında bulunduğu misyonerlerin öldürülmesine ilişkin ‘BUNUN ADI ‘ULUSALCI TERÖR’ manşetini atmıştır. Gazete, bu başlık ile cinayetlerin ulusalcılar tarafından gerçekleştirildiği algısı oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

İkinci örnekte ise, gazete Bülent Arınç ile yapılan bir röportaja yer vermiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ile belirlenecek aday konusunda aralarında ihtilaf olduğuna yönelik iddiaları cevaplayan Arınç’ın kullandığı ifadeler, “ZERRE KADAR İHTİLAF YOK, ÜLKEYİ DÜŞÜNÜYORUZ” söylemi ile başlığa çekilmiştir. Gazetenin bu söylem ile Arınç ve

Erdoğan arasında ihtilaf olmadığı algısını oluşturmayı amaç edindiği düşünülmektedir.

“İşte rejimi kurtaracak cin fikirliler”, (Yeni Şafak 23 Nisan 2007, Sayfa: 1 Manşet)

“Millet ile kavga etmeyin”, (Yeni Şafak 23 Nisan 2007, Sayfa: 12 Başlık)

Gazete, manşet ile ironi yapmıştır. “REJİMİ KURTARACAK CİN FİKİRLİLER” söylemini kullanması, İstanbul’da cumhuriyet mitinglerini düzenlemeye hazırlayanların hafife alındığına işaret etmektedir. Köşk seçimlerini engellemek isteyen kişilerin İstanbul’da miting düzenleyeceklerini duyuran gazete, “CİN FİKİRLİ” diye saptadığı isimlerin kurnazlık peşinde olduklarını, rejimi kurtarma derdi içerisinde olmadıkları, esas gayelerinin koltuklarını koruma olduklarını algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Gazete, yukarıdaki ikinci örneğinde ise, Başbakan Erdoğan’ın konuşmasını haberleştirmiştir. “MİLLETLE KAVGA ETMEYİN” mesajı ile CHP’ye ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini boykot etmeye çalışanlara seslenen Erdoğan’ın söylemini, gazete haberin başlığı olarak değerlendirmiştir. Söylem ile CHP ve cumhurbaşkanlığı seçimlerini sabote edenlerin milletin değerleri ile çatıştığı, milletin tercihlerini engelleyerek kavga ettiği algısını oluşturmaya çalıştıkları düşünülmektedir.

“Cumhurbaşkanı Abdullah Gül”, (Yeni Şafak, 25 Nisan 2007, Sayfa: 1 Sürmanşet)

“Tarihi Fedakarlık”, (Yeni Şafak, 25 Nisan 2007, Sayfa: 1 Manşet)

Gazete, yukarıdaki ilk örnekte ise cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün adaylığını duyururken, “CUMHURBAŞKANI ABDULLAH GÜL” söylemini kullanmıştır. Adaylığından bahsedilmeyen Abdullah Gül ismi haberdeki söylem ile

cumhurbaşkanı olarak takdim edilmiştir. Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanı olacağı algısı söylem ile işlenmeye çalışılmıştır.

İkinci başlıkta ise gazete söylemi ile Başbakan Erdoğan'ın kendi yerine Abdullah Gül'ü aday olarak göstermesinin "TARİHİ FEDAKARNLIK" olarak nitelendirmiştir. Gazete, fedakarlık algısını okurlarında oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

"Gül, güven verdi", (Yeni Şafak, 26 Nisan 2007, Sayfa: 1 Manşet)

"Gül'e sevgi seli", (Yeni Şafak, 26 Nisan 2007, Sayfa: 12 Başlık)

Yukarıdaki örneklerde ise gazete "GÜL GÜVEN VERDİ" söylemi ile suni gerilimlerin ortadan kalktığı anlatılmaktadır. Söylem ile her kesimin cumhurbaşkanı olabileceği algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir. İkinci örnekte ise, okurlara halkın cumhurbaşkanı adayını benimsediği, kabul ettiği anlatılmaya çalışılmıştır. "GÜL'E SEVGİ SELİ" söylemi ile de halkın Gül'ü sevdiği anlatılmaya çalışılmıştır.

"Ağar-Mumcu birlikte intiharda kararlı gibi", (Yeni Şafak, 27 Nisan 2007, Sayfa:10, Köşe Yazısı: Mehmet Ocaktan)

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin TBMM'de yapılacağı gün, köşe yazarının kullandığı söylem ile Anavatan ve DYP arasındaki ittifak eleştirilmiştir. Yazar, böyle bir söylem ile iki siyasi lider Mehmet Ağar ve Erkan Mumcu'nun birlikte hareket ederek, 367 çoğunluğunun aranacağı Meclis'te bulunmamalarının 'İNTİHAR' olarak değerlendirmiştir. Söylem ile iki liderin Meclis'e gelip oylamaya katılmamaları ile siyasi hayatlarının biteceği algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

"CHP'ye uydular", (28 Nisan, 2007, Sayfa: 1, Manşet)

"Baykal kariyerini felaket üzerine kurmuş" (28 Nisan, 2007, Sayfa: 1, Başlık)

“CHP hukuku siyasallaştırdı”, (28 Nisan, 2007, Sayfa: 1, Başlık)

“Bu iki isim bitmiştir artık”, (28 Nisan, 2007, Sayfa: 8, Köşe Yazısı)

“Yine mi kelle hesabı”, (28 Nisan, 2007, Sayfa:3 Köşe Yazısı)

Gazete askerin açıklamasına ilk gün sayfalarında yer vermemiştir. Ancak, cumhurbaşkanlığı seçimleri ile ilgili gelişmeler sayfaları doldurmuştur. TBMM’de yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde oy yeter sayısı olan 367’nin yakalanamaması üzerine “CHP’YE UYDULAR” başlığını atmıştır. Gazete, yeter sayının tutturulmamasının faturasını Erkan Mumcu ve Mehmet Ağar’a kesmiştir. Söylem ile CHP’ye uyan iki parti lideri nedeniyle cumhurbaşkanının seçilemediği algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir. Nitekim bir köşe yazısına atılan “BU İKİ İSİM BİTMİŞTİR ARTIK” başlığı ile geliştirilen söylemle de tehditkâr bir üslup ile Ağar ve Mumcu’nun siyaset sahnesinden silineceği mesajı ile okuyucusunda algısal yönetime gittiği düşünülmektedir.

“CHP HUKUKU SİYASALLAŞTIRDI” söylemi ile de, 367 kararının hukuka uygun olmadığı ve bu yönde adım atan Anayasa Mahkemesi’nin de kararın siyasi olduğu bu kararın çıkmasında CHP’nin etkisinin bulunduğu mesajı verilmeye çalışılmıştır.

“BAYKAL KARIYERİNİ FELAKET ÜZERİNE KURMUŞ” söylemi ile de, CHP lideri Deniz Baykal’ın kariyerinin siyasi felaketler üzerine kurduğu ifade edilerek de cumhurbaşkanlığından doğan felaketin Baykal’ın hanesine yazıldığı algısını insanların zihninde oluşturmayı amaç edindiği düşünülmektedir.

“Tek yol demokrasi”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1 Sürmanşet)

“Darbe çığırtkanlığına pirim vermeyin”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1 Sürmanşet)

“Bildiriye genç tepki”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1 Sürmanşet)

“Bayrak indirilmedi, poster yakılmadı”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1 Başlık)

“AB: Ordu siyaseti seçilmişlere bırakmalı” (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1, Başlık)

“Askere hayır, bildiriye hayır”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 3, Köşe Yazısı)

“Vesayete karşı demokrasi duruşu”, (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 17, Köşe Yazısı)

TSK'nın e-bildirisine 28 Nisan'da tek satır yer vermeyen gazete, hükümet sözcüsü Cemil Çiçek'in açıklamasını ise sürmanşetten duyurmuştur. Çiçek'in açıklamalarından “TEK YOL DEMOKRASİ” söylemini başlık olarak kullanan gazete, demokrasiden dönülmeyeceğini okuyucularına duyurmuştur. Açıklamanın içeriğinde ise, askerin hükümete bağlılığı olduğu vurgulanmıştır. Gazete, algı yönetimi açısından askere pirim verilmeyeceğini ve demokrasiden dönülmeyeceği mesajını vermiştir.

“DARBE ÇIĞIRTKANLIĞINA PRİM VERMEYİN” açıklaması ile de gazete sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine başvurmuştur. Haberde, gazete darbe çığırtnıklığı yapanlara pirim verilmemesi mesajını vermiştir.

Gazete, “27 Mayıs, 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat Bir Daha Asla” pankartını taşıyan bir genç kızın fotoğrafını “BİLDİRİYE GENÇ TEPKİ” başlığı okuruna duyurmuştur. Gazete, okuruna askerin bildirisine gençlerin de tepki gösterdiği mesajını vermiştir.

“BAYRAK İNDİRİLMEDİ, POSTER YAKILMADI” ifadelerini haber başlığındaki söylem olarak kullanan gazete, haberin temasında ise Şanlıurfa valisinin Kutlu doğum haftası programı etkinliklerinde bayrak indirilmediği ve Atatürk

posterinin yakılmadığı ifadelerini kullanmıştır. Haberdeki söylem ile Genelkurmay'ın e-bildirisinde yer alan ifadelerin gerçeği yansıtmadığı algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

Gazete, yurt dışından gelen tepkileri de sayfalarına taşımıştır. Bu nokta da AB'den bildiriye gelen tepki "ORDU SİYASETİ SEÇİLMİŞLERE BIRAKMALI" söylemi ile haberleştirilmiştir. Söylem ile TSK siyasete müdahale etmemeli ve siyaseti seçilmişlere (meclisteki vekillere) bırakmalı algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

"ASKERE HAYIR B İLDİRİYE HAYIR" söylemi ile köşe yazısında askeri bildirin kabul edilemeyeceği okuyucuya anlatılırken, "VESAYETE KARŞI DEMOKRASİ DURUŞU" söylemi ile askerın vesayet oluşturmak istediğini, ancak demokratik bir duruşla askerın vesayet isteminin karşısında durulabileceği algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

"Darbe kültürü ve e-muhtıra", (Yeni Şafak, 30 Nisan 2007, Sayfa: 9 Köşe Yazısı Yasin Aktay)

Yukarıdaki örnekte ise kullanılan darbe kültürü ve e-muhtıra arasında ilişki tema edinmiştir. Söylem ile e-muhtıra ile TSK'nın vesayet kurmaya çalıştığı / dayatıldığı algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

"Tahrik, tehdit Baykal" (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007 Sayfa: 1 Sürmanşet)

"Seçmen köşke gül çıksın, diyor", (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007 Sayfa: 1 Manşet)

"Demokrasi seçilmiş hükümete bırakılmalı", (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde ise, Anayasa Mahkemesi'nde görüşülen 367 davası ile ilgili gelişmeler hakkında konuşan Baykal, kararın istedikleri yönde

çıkması halinde önemli uyarı niteliğinde konuşmalarda bulunmuştur. Baykal'ın ifadeleri ise TAHRİK TAHDİK VE DARBE” başlığı ile gazetelerde yer bulmuştur.

“Çalışarak kazandığımızı gerilimle kaybetmeyelim”, (Yeni Şafak, 2 Mayıs 2007, Sayfa 1 Sürmanşet)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde ise gazete egemen söyleme yer vermiştir. Ekonomiden sorumlu Başbakan Yardımcısı Ali Babacan değerlendirmelerini haberleştiren gazete, “ÇALIŞARAK KAZANDIĞIMIZI GERİLİMLE KAYBETMEYELİM” başlığını söylem olarak seçmiştir. Buna göre; gazete cumhurbaşkanlığı seçimlerinden doğan gerginliğin ekonomiye zarar verdiği, bundan da tüm vatandaşların olumsuz etkileneceği mesajını vermiştir.

“Karar asker yüzünden şaibeli”, (Yeni Şafak, 3 Mayıs 2007, Sayfa: 8 Başlık)

“Cumhurbaşkanını halk seçemez”, (Yeni Şafak, 2 Mayıs 2007, Sayfa 12 Başlık)

“KARAR ASKER YÜZÜNDEN ŞAİBELİ” söylemi ile gazete, cumhurbaşkanının seçilmesi için “367 şart” diyen Anayasa Mahkemesi kararının TSK'nın 27 Nisan'da yayınladığı e-bildiriden dolayı şaibeli olduğu algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

CHP lideri Deniz Baykal'ın “CUMHURBAŞKANINI HALK SEÇEMEZ” ifadelerini haberleştiren gazete, söylem ile sözü söylenin halkın karşısında olduğu imajını vermeye çalıştığı düşünülmektedir.

“Temmuz Baykal'a sıcak geldi” (Yeni Şafak, 5 Mayıs 2007, Sayfa 1 Manşet)

Yukarıdaki örnekte de geliştirilen söylem ile de Deniz Baykal'ın Temmuz'da yapılacak seçimlere sıcak bakmadığı, gözünün korktuğu algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Sivil toplum ‘demokrasi’ dedi” (Yeni Şafak, 6 Mayıs 2007, Sayfa 1 Manşet)

“Muhtıra utandırdı.” (Yeni Şafak, 6 Mayıs 2007, Sayfa 10 Başlık)

Yukarıdaki örnekte ise gazete, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine yer verdiği haberinde, “SİVİL TOPLUM ‘DEMOKRASİ’ DEDİ” söylemini başlık olarak kullanmayı tercih etmiştir. Gazete, haber ile sivil toplum kuruluşlarının demokrasiden yara tavar aldıklarını askerin açıklamalarına destek vermediği okurlarına anlatmaya çalıştığı düşünülmektedir.

İkinci örnekte ise gazete, Genç Siviller’ in düzenlediği eylemi haberleştirirken “MUHTIRA UTANDIRDI” başlığını kullanmıştır. Algı yönetimi açısından düşünüldüğünde, gazeteye muhtıra Türk gençliğini utandırmıştır. Bu açıdan okurda, muhtıranın halkı, gençleri utandırdığı algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Cumhurbaşkanlığı gasp edildi”, (Yeni Şafak, 7 Mayıs 2007 Sayfa: 1 Manşet)

Yukarıdaki örnekte ise, cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün görüşlerine yer veren gazete, egemen söylemi kullanmıştır. Haberin temasında gazete, Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı seçilememesindeki nedenleri incelemektedir. Buna göre Gül’ün ifadelerinden “CUMHURBAŞKANLIĞI GASP EDİLDİ” söylemini çıkaran gazete, “GASP EDİLDİ” ifadesi ile cumhurbaşkanlığının Abdullah Gül’ün elinden gayri hukuki bir şekilde alındığı algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

4.3.1.2.1.4. Zaman Gazetesi'ne İlişkin Çözümleme ve Bulgular

“Demokratik süreç engellenemez”, (Zaman, 17 Nisan 2007, Sayfa: 4 Başlık)

Yukarıdaki örnekte ise Zaman gazetesi, Türkiye Sivil Toplum Platformu'nun cumhurbaşkanlığı öncesinde oluşturulmaya çalışılan anti demokratik havaya gösterdiği tepkiyi haberleştirmiştir. Gazete, haberde “DEMOKRATİK SÜRECİN ENGELLENEMEYECEĞİ” söylemini başlık olarak kullanarak cumhurbaşkanlığı seçimlerinin engellenemeyeceği mesajını okurlarına vermiştir.

“Bu ülke ne çekti ise kamplaşmadan çekti”, (Zaman, 18 Nisan 2007, Sayfa: 6 Başlık)

“Tandoğan'da bindirilmiş kıtalar vardı”, (Zaman 18 Nisan 2007, Sayfa: 6 Başlık)

Yukarıdaki örneklerde ise gazete, Başbakan Erdoğan'ın MKYK toplantısının ardından yaptığı açıklamada söylediği ifadeleri haberleştirmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden dolayı artan kamplaşmayı tema edinen haberde, Erdoğan'ın “ÜLKE NE ÇEKTİ İSE KAMPLAŞMADAN ÇEKTİ” söylemine yer verilmiştir. Gazete, söylem ile kamplaşmanın ülkeye zarar vereceği algısı okurlarında oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir. İkinci örnekte ise Erdoğan'ın mitingler hakkında söylediği “TANDOĞAN' DA BİNDİRİLMİŞ KITALAR VARDI” ifadesi söyle olarak tercih edilmiştir. 14 Aralık da yapılan miting için kullanılan bu ifadenin haber başlığında söylem dili olarak seçilmesi ile cumhuriyet mitinglerinin suni kalabalıklar olduğu algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

“Malatya'da vahşi provokasyon”, (Zaman, 19 Nisan 2007, Sayfa:1 Manşet)

“Geliyorum diyen provokasyon”, (Zaman, 19 Nisan 2007, Sayfa: 21 Köşe Yazısı: Ali Bulaç)

Malatya’da gerçekleştirilen misyoner cinayeti olayı hakkında ise gazete, ‘provokasyon’ temasını işlemiştir. Provokasyon “Birini, bir topluluğu suç sayılacak bir eyleme, harekete itmek için tahrik etme; kışkırtı, tahrik.” (TDK, 2014) anlamlarını taşımaktadır. Gazetenin kullandığı söylem ile yaklaşan cumhurbaşkanlığı öncesinde yaşanan acı olayın kışkırtma amacı taşıdığını, seçimlerin böylelikle sabote edileceği algısını oluşturulmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“Dinle alakalı değil, kötülüğün cinayeti”, (Zaman, 20 Nisan 2007, Sayfa: 16, Başlık)

“Türkiye’ye radikal-terörist İslam imajı”, (Zaman 20 Nisan 2007, Sayfa: 26, Yorum: Gültekin Avcı)

Yukarıdaki örneklerde ise Zaman, Malatya’daki misyoner cinayetlerinin din ile alakalı olmadığı temasını işlemiştir. “DİN İLE ALAKALI DEĞİL, KÖTÜLÜĞÜN CİNAYETİ” , “TÜRKİYE’YE RADİKAL-TERÖRİST İSLAM İMAJI” söylemleri ile gazete, cinayetlerin dinden kaynaklanmadığını mesajını vererek, saldırıların amacının Türkiye’ye ‘Radikal-Terörist’ devlet imajı vermek amacıyla işlendiği algısı oluşturmaya çalışmıştır.

“Erkan Mumcu: Cumhurbaşkanı cenaze namazı kılırsa laiklik elden gitmez”, (Zaman, 23 Nisan 2007, Sayfa: 4, Başlık)

Yukarıdaki örnekte ise Zaman, egemen söyleme yer vermiştir. Cumhurbaşkanı ‘laik biri olmalı’ tartışmasının yaşandığı bir ortamda, ANAP lideri Erkan Mumcu’nun ifadelerini haberleştiren Zaman, Mumcu’nun tespitleri ile muhafazakar cumhurbaşkanı ile laikliğin elden gitmeyeceği mesajını vermiştir okurlarına.

“Avrupa Gül’ün adaylığına sevindi”, (Zaman, 25 Nisan 2007, Sayfa: 5, Başlık)

“Gül, Çankaya Köşkü’nü halka açacak”, (Zaman, 25 Nisan 2007, Sayfa: 6)

Yukarıdaki örneklerin ilkinde Zaman, AB’nin Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı adaylığına sevindiğini okuyucularına anlatmaktadır. İkinci örnekte ise gazete, Çankaya’nın halka kapalı olan kapısının Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olması durumunda açılacağı mesajı okura verilmeye çalışıldığı düşünülmektedir.

“Dünya basınından Abdullah Gül’ün Köşk adaylığına destek”(Zaman, 26 Nisan 2007, Sayfa: 1, Manşet)

“DÜNYA BASININDAN ABDULLAH GÜL’ÜN KÖŞK ADAYLIĞINA DESTEK” söylemi ile de Zaman, AK Parti’nin Gül’ün ismini cumhurbaşkanı adaylığı için açıklamasının ardından dünyadan gelen olumlu görüşleri haberin temasında işlemiştir. Gazete, okurlarına dünyanın Abdullah Gül ismine sıcak baktığı, destek verdiği mesajını vermiştir.

“367 fanteziden başka bir şey değil”, (Zaman, 27 Nisan 2007, Sayfa: 28, Yorum: Prof. Mustafa Erdoğan)

“367 FANTAZİDEN BAŞKA BİR ŞEY DEĞİL”, söylemi ile yazar, , cumhurbaşkanlığı seçimi için Meclis’te aranan 367 çoğunluğunun hukuki geçerliliğinin olmadığını savunmaktadır. Söylem ile de Zaman, 367 tezinin bir hayal ürünü, hayal mahsulü olmaktan öte bir anlamı bulunmadığını okurlarına anlatmaya çalıştığı düşünülmektedir.

“368’e rağmen mahkemelik”, (Zaman, 28 Nisan 2007: Sayfa:1, Manşet)

“Seçimin iptali, Anayasa Mahkemesi’ni tartışmalı hale getirir”, (Zaman, 28 Nisan 2007, Sayfa: 22, Röportaj)

“367 zorlaması hukukçuları isyan ettirdi”, (Zaman, 28 Nisan 2007: Sayfa 1, Başlık)

Yukarıdaki örneklerde ise gazete, cumhurbaşkanlığı seçimi için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki oylamada 367 milletvekili sayısının yakalandığını fakat, buna rağmen seçimin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne götürüldüğü temasını haberde işlemiştir. Bunun için "368'E RAĞMEN MAKEMELİK" söylemini kullanan gazete, seçimin iptali için haksız bir biçimde Anayasa Mahkemesi'ne gidildiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir. Bu noktada, Anayasa Mahkemesi'nin seçimi iptali ile doğacak hukuki durumu da değerlendiren gazete Hukukçu Kazım Berzeg ile yapılan bir röportajı ise, "SEÇİMİN İPTALİ ANAYASA MAHKEMESİ'Nİ TARTIŞMALI HALE GETİRİR" söylemini başlık olarak kullanmıştır. Gazete, seçimin iptali ile birlikte Anayasa Mahkemesi'nin tartışmalı hale geleceği mesajını okurlarına vermiştir. "367 ZORLAMASI HUKUKÇULARI İSYAN ETTİRDİ" söylemi ile de gazete okurlarına 367 hukuksuzluğunun hukukçuları bile isyan ettirdiğini anlatmıştır.

"Demokrasi için sorumluluk zamanı" (Zaman, 29 Nisan 2007, Sayfa: 1, Manşet)

"AB ve ABD'den net tavır: Asker demokrasiye saygı göstermeli", (Zaman, 29 Nisan 2007, Sayfa 1, Başlık)

"Kutlu doğum programlarını biz yapmadık" (Zaman, 29 Nisan 2007, Sayfa 1, Başlık)

Genelkurmay Başkanlığı'nın gece yarısı bildirisi gazete iki sonra sayfalarına ancak taşımıştır. Genelkurmay'ın açıklamasına sayfalarında yer vermeyen Zaman hükümetin açıklamasını ise manşetten görmüş ve "DEMOKRASİYE SAHİP ÇIKMA ZAMANI" söylemi ile okuyucusuna duyurmuştur. Askerin açıklamasının kınandığı haberde, demokratik hukuk devletinde asker müdahalesinin kabul edilemeyeceği teması işlenmiştir. Gazetenin, askerın bildirisine karşı olarak, okurlarından hükümete arka çıkmaları konusunda algı oluşturduğu düşünülmektedir.

İkinci örnekte ise gazete, TSK'nın bildirisine AB ve ABD'nin de destek vermediği tepki gösterdiği temasını işlemektedir. Gazete, dünyanın da bildiriye tepki gösterdiğini okurlarına anlatmaktadır.

Üçüncü örnekte ise gazete, TSK'nın e-bildirisinde cumhuriyet karşıtlığı olarak nitelendirdiği kutlu doğum haftası ile ilgili etkinliklerin okullarda yapıldığı iddialarına ilişkin açıklama yapan Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in "BİZ YAPMADIK" söylemini haberde kullanmıştır. Gazete, söylem ile okurlarına ve kamuoyuna Kutlu Doğum haftası ile etkinlikleri Milli Eğitim Bakanlığı'nın düzenlemediği mesajını vermiştir.

"Dünya basını: Türk hükümeti nadir görülen bir cevap verdi", (Zaman, 30 Nisan, 2007, Sayfa: 1, Başlık)

"Medyadan gece yarısı bildirisine destek yok", (Zaman, 30 Nisan 2007, Sayfa: 4 Başlık)

Yukarıdaki örneklerde ise Zaman, basının darbeye destek vermediği teması işlenmiştir. Medyanın destek vermediği okurlara anlatılmıştır. İkinci örnekte ise gazete, dünya basınının askerin gece yarısı bildirisine destek verdiği, hükümetin tutumunun dünya tarafından destekle karşılandığı algısı oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

"Blair de uyardı: Demokrasi ve anayasa ilkelerine uyulmalı", (Zaman, 2 Mayıs 2007, Sayfa: 4, Başlık)

"Gerilim sürerse istikrar bozulur", (Zaman, 2 Mayıs 2007, Sayfa: 1, Başlık)

Dünya devletlerinin e- muhtıraya verdiği tepkileri sayfalarına taşıyan Zaman, İngiltere başbakanının "DEMOKRASİ VE ANAYASA İLKELERİNE UYULMALI" söylemini de sayfalarına taşımıştır. Gazete, dünyanın da askerin eylemine tepki gösterdiği, demokrasi ve anayasa ilkelerine uyulması gerektiği algısını oluşturmaya çalıştığı düşünülmektedir.

Askerin verdiği tepkinin ardından gerilimin devam etmemesi algısını okurlarında oluşturmaya çalışan gazete, bunun için “GERİLİM SÜNERSE İSTİKRAR BOZULUR” söylemini haberde kullanmıştır.

“ABD’den sert uyarı: Ordu sürece müdahale etmesin”, (Zaman, 4 Mayıs 2007, Sayfa: 17)

Yukarıda ise gazete, yurt dışından gelen tepkilere bir örnek vermiştir. Buna göre; Zaman ABD’nin de ordunun siyasete müdahalede bulunmaması gerektiğini okurlarına anlatmıştır.

4.3.1.2.2. Şematik Yapı

Şematik yapı, ise metnin nasıl sunulduğunu anlatır. Durum ve yorumdan oluşmaktadır. Haber metninin incelenmesinin temel ölçütleri, arka plan bilgisi, bağlamsal bilgi, sonuçlar ve haber kaynaklarıdır (Durna ve Kubilay, 2010). Durum bölümünde, öykü örgüsü içinde ana olayların sunumu, sonuçlar ve arka plana ait bilgiler incelenmektedir.

4.3.1.2.2.1. Ana Olay ve Sunuş Biçimi

Bu kısımda gazeteler tarafından ana olayın nasıl sunulduğu hususları incelenecektir.

Genelkurmay, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinde öne çıkan sorunun laikliğin tartışılması konusuna odaklandığını belirterek “Bu durum, TSK tarafından endişe ile izlenmektedir. Unutulmamalıdır ki, TSK bu tartışmada taraftır ve laikliğin kesin savunucusudur. Ayrıca TSK yapılmakta olan tartışmaların ve olumsuz yöndeki yorumların kesin olarak karşısındadır, gerektiğinde tavrını ve davranışlarını açık ve net bir şekilde ortaya koyacaktır. Bundan kimsenin şüphesinin olmaması gerekir.” açıklamasını yaptı. (Cumhuriyet, 28 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet)

Genelkurmay açıklaması Ankara’da hareketli saatlerin yaşanmasına neden oldu. Başbakan Erdoğan, Abdullah Gül ve diğer bakanlarla bir araya gelerek durum değerlendirmesi yaptı. Hükümetin görüşlerini açıklayan Çiçek, uyarıların anayasa Mahkemesi’nin kararını etkilemeye yönelik çalışmalar olduğunu savunarak, “Genelkurmay Başkanı Başbakana karşı sorumludur.” dedi. TBMM Başkanı Arıncı ise “Laiklik konusunda TSK hassasiyetini tekrar ifade ediyor.” açıklamasını yaptı.

Genelkurmay Başkanlığının daha ılımlı bir kişinin Cumhurbaşkanı olmasını beklediği ancak Gül’ün açıklanması ile birlikte gelişmeleri izlemeye başladığını açıklama yapılmasını uygun bulduğu değerlendirildi (Cumhuriyeti, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Başlık)

Gazetelerin Genelkurmay’dan ‘sert ya da gece yarısı açıklaması’ başlıkları ile verdikleri ayrıntılı haber aslında –çoğu gazetecinin söylediği gibi- bir muhtıra. ‘Türkiye Cumhuriyeti devletini, başta laiklik olmak üzere temel değerlerini aşındırmak için bitmez tükenmez bir çabaya’ bir muhtıra. Üstelik zamanı ve zemini dikkatle seçilmiş, laiklik rejimini korumaya ve kollamaya kararlı olan TSK’dan bir muhtıra. (Cumhuriyeti, 29 Nisan 2007, 1’inci sayfa Yorum)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü üzere Cumhuriyet ana olayı sunarken, E-Muhtıra’ nın verilmesine Abdullah Gül’ün isminin açıklanmasının sebep olduğu belirtmiştir. Ana olayı sansasyonel bir şekilde gazetenin sürmanşetinden “ASKERDEN AÇIKLAMA” başlığı ile duyuran gazete, ılımlı bir ismin cumhurbaşkanı adayı gösterilmesi gerektiği mesajını okurlarına vermektedir. Yorumlarda ise hükümetin laiklik başta olmak üzere temel değerleri aşındırdığından, cumhuriyetin temel değerlerini koruyacak askerin verdiği muhtıranın haklı olduğu savunulmuştur.

Genelkurmay Başkanlığı dün gece geç saatlerde internet sitesinden çok sert bir açıklama yaptı. İşte satır başları: İrticai anlayış, son günlerdeki bazı gelişmeler ve söylemlerden cesaret almakta, faaliyetlerini kapsamını genişletmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri laikliğin tartışılması konusuna odaklanmış durumdadır. Bu durum, TSK tarafından endişe ile izlenmektedir. TSK bu tartışmalara taraftar ve laikliğin savunucusudur. (Milliyet, 28 Nisan 2007 1. Sayfa Sürmanşet)

Demokrasilerde kendi içinde demokratik olmayan... Yönetimi her nasılsa ele geçirmiş bir çekirdek kadronun tek söz ve karar sahibi olduğu Demokrasilerde yüzde 10 gibi yüksek bir seçim barajı...Seçmenin üçte bir oyuyla Meclis'in üçte ikisini ele geçirme imkanı veren bir seçim sistemi düşünülebilir mi?...Bir ülkede bütün bunlar olacak, yaşanacak Ama o ülkede yine de demokrasiden söz edilecek. Sadece asker konuştuğunda 'demokrasi elden gidiyor' çığlıkları yükselecek. Kim inanır böyle bir rejimin demokrasi olduğuna. Bir demokrasiden önce sivilin demokrat olması beklenir. Sivil ayakları kırık bir demokrasi kendiliğinden ayakta durmaz. Duramaz. (Milliyet, 29 Nisan 2007 19. Sayfa, Köşe Yazısı)

Genelkurmay Başkanlığı'nın yaptığı açıklamanın bütünü okunduğunda Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili, ancak onunla sınırlı olmadığı söylenebilir. Dikkat çeken bir yanı da ileriye dönük mesajlarda taşıyan "ucu açık" nitelikte olduğudur. (Milliyet, 29 Nisan 2007, 20. Sayfa Köşe Yazısı)

Genelkurmay Başkanlığı'nın sert açıklamasında TBMM Başkanı Arıncı'nın son dönemde yaptığı bazı değerlendirmelerin de etkili olduğu belirtiliyor. (Milliyet, 29 Nisan 2007 21. Sayfa, Haber)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, haber metinlerine göre ana olay, irticai anlayış, laikliğin tartışılmasından dolayı vuku bulmuştur. Askeri E-Muhtıra vermeye götüren ana nedenleri olarak başında laiklik anlayışının tartışılması ve irtica tehdidinin artması gösterilmiştir. Bunun yanında Meclis Başkanı Bülent Arıncı'ın bazı değerlendirmelerin de etkili olduğu söylenmiştir. Yapılan yorumlarda ise muhtıranın ucunun açık olduğu ve hükümetin ilerideki faaliyetlerini de kapsadığı anlatılırken, ülkede tam anlamı ile demokrasinin olmamasının da muhtıranın verilmesinde etkili olduğuna dikkat çekilmiştir. Milliyet haberi, çarpıcı ve "SERT AÇIKLAMA" şeklinde okurlarına sunmuştur.

"Genelkurmay sitesinde yapılan şaşırtıcı açıklama siyasi partiler, sivil toplum örgütleri ve kamuoyundan tepki gördü. Bütün kesimler, 'demokrasi' de birleşirken hükümet de 'Genelkurmay Başbakan'a bağlıdır, hükümete karşı konuşamaz...Laik, demokratik, sosyal hukuk devletine biz daha fazla tarafız.' dedi." (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa, Başlık).

"AB'nin genişlemeden sorumlu üyesi Olli Rehn, "Ordu siyaseti seçilmiş kişilere bırakmalıdır." dedi (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa, Başlık).

Genelkurmay sitesindeki bildiriye dayanak yapılan ‘‘Kutlu doğum etkinliklerine katılma emri’’ haberinin yalan olduğu anlaşılıncaya, bu kez haberin ‘belgesi’ yayınlandı. Ancak, o da sahte çıktı. (Yeni şafak, 30 Nisan 2007, 1. Sayfa, Manşet)

Genelkurmay Başkanlığı’nın Cuma günü gündeme bomba gibi dufen sert ağıklamasına AB’den tepkiler sürüyor. Avrupa Komisyonu Geniřleme Komiseri Olli Rehn’in cumartesi sabah erken saatlerde yaptığı TSK’ye yönelik jet eleştirisinin ardından AB çevrelerinden AK Parti hükümetine destek mesajları geldi. AB Komisyonu, Türkiye’de demokrasinin demokratik yollarla sečilmiř hükümete bırakılması gerektiğini bildirdi. (Yeni şafak, 1 Mayıs 2007, 10. Sayfa, Başlık)

Almanya Federal hükümet Sözcü Yardımcısı Thomas Steg, Türkiye’deki gelişmeleri dikkat ve endişeyle izlediklerini söyledi. Steg, Almanya’nın AB dönem başkanı olarak AB Konseyi ile aynı görüşü paylaştığını belirtti. (Yeni şafak, 1 Mayıs 2007, 10. Sayfa, Başlık)

Yukarıdaki örneklerde ise Yeni şafak, ana olayı ‘‘şaşırtıcı’’ olarak nitelendirilmiştir. Askerin ağıklamasını haberleştirmeyen gazete, ikin gün sonra hükümetin bildiriye verdiği karşılığı okuyucusuna duyurmuştur. Gazetenin ana olaya ilişkin yaptığı haber metinlerine göre; ağıklamaya sivil toplum kuruluşlarının ve kamuoyunun yoğun bir tepki verildiği anlatılmaya çalışılmıştır. Askerin hükümete bağlı olduğu algısını okuyucularında oluşturmaya çalışan gazete, ayrıca AB yetkililerinin askeri eleştiren görüşlerine yer vermiştir. Askerin vazifesini yapması uyarılarının yer aldığı haberlerde, siyasetin de sečilmiř kişilerce yürütülmesi gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye Genelkurmay’ın gece yarısı yaptığı açıklamaya kilitlendi. Bunu kendisine karşı bir tutum olarak değerlendiren hükümet, görüşlerini Cemil Çiçek aracılığı ile açıkladı: Genelkurmay’ın hükümete karşı bir ifade kullanması demokratik hukuk devletlerinde dufünülemez. (Zaman, 29 Nisan 2007, 1.Sayfa Manşet)

AB ve ABD’den Net Tavır: Asker Demokrasiye Sayđı Göstermeli. AB genelde ihtiyatlı yaklaştığı asker sivil ilişkilerinde dün kuralı bozarak sert açıklama yaptı. Genelkurmay Başkanlığı’nın önceki gece yaptığı açıklamasına sert tepki gösteren AB komiseri Olli Rehn, askerın demokrasiye sayđı göstermesi gerektiğini söyledi. Joost Lagendijk da AB’nin asker açıklamasından son derece rahatsız olduğunu vurgulayarak, ‘‘Müdahale tamamen

yakışksızdır” dedi. ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Dan Fried ise Türk demokrasisinin son yıllarda inanılmaz gelişme kaydettiğini ve ülkenin 1970 ve 1980'lere geri dönmeyeceğini söyledi. (Zaman, 29 Nisan 2007, 1.Sayfa Başlık)

Genelkurmay açıklamasına aydınlardan da sert tepki geldi. Gazeteci yazar Hasan Cemal, hükümetin cevabını demokrasi açısından doğru bulduğunu söyledi. Cemal, hükümetin Genelkurmay Başkanlığı'nın hiyerarşik yapıdaki yerini hatırlattığını kaydetti. Cemal, ‘Yüksek mahkeme karar verecek iken böyle bir açıklama kararı da gölgeleyecek bir durum yarattı.’ dedi. (Zaman, 29 Nisan 2007, 1.Sayfa Başlık)

Cumhurbaşkanlığı seçimi süreci sürerken Meclis iradesini etkilemeye yönelik tepkiler sürüyor. Çeşitli illerin barolarından yapılan açıklamalarda, toplumun beklentilerini yanlış yorumlayan bazı kişi ve kurumların görev ve yetkilerini aşan açıklamalarda bulunduğu belirtildi. Şanlıurfa Barosu her türlü dayatmaya karşı çıkılmasını isterken Bayburt Bölge Barosu cumhurbaşkanlığı sürecinde ülkeyi yönetenlerin ve vatandaşların demokrasiyi gözbebeği gibi koruması gerektiğini belirtti. İstanbul Barosu, sorunların cumhuriyet ilkeleri ve demokratik kurallar içinde çözümlenebileceğine inandığını bildirdi. Çorum Barosu ise ‘Darbe sözcüğü artık demokrasi lügatinden dönmek üzere çıkmalıdır.’ dedi. (Zaman, 2 Mayıs 2007, 1.Sayfa Başlık)

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, haber metinlerine göre ana olay askerinin yetkilerini aşmasından dolayı meydana gelmiştir. Zaman gazetesi, iki gün sonra askerinin açıklamalarını eleştirel bir bakış açısı ile okurlarına sunmayı tercih ederken, bu minvalde askeri eleştiren açıklamaları sayfalarına taşımıştır. Bu noktada özellikle AB, ABD ve sivil toplum kuruluşlarından gelen açıklamaları gazete okurlarına duyurmuştur. AB ve ABD yetkilileri açıklamadan rahatsızlık duyulduğunu belirterek, askerinin demokrasiye saygılı olması gerektiğini söylemektedirler. Aydınlar ise askerinin tavrının karşısında hükümetinin açıklamalarının normal demokrasilerde olması gereken tepki olduğunu söylemiştir. AB ve ABD yetkilileri ile gazetelerin temalarının birbirine paralel olduğu düşünülmektedir. Gazete asker tarafından yapılan açıklamanın demokrasiye, hukuk devleti ilkelerine aykırı olduğunu savunmuştur. Açıklamanın zamanlamasına da dikkat çeken Zaman, Anayasa Mahkemesi'nin 367 kararını vereceksen bu açıklamanın gelmesine şüphe ile yaklaşmıştır.

4.3.1.2.2.2. Sonuçlar

Bu kısımda olayın doğurduğu sonuçları gazetelerin nasıl ele aldığı ve sunduğu incelenecektir.

“Ankara Gergin,” “Genelkurmay’ın açıklaması hükümeti zora soktu. Muhalefet seçim istedi” (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007, 1’inci Sayfa Manşet)

Atatürk Türkiye’si ya takıyyeci iktidara teslim olacaktı ya direnecekti. AKP hükümetinin hırslı liderleri muhalefetin tüm uzlaşma önerilerini ve yakınlaşma çabalarını dışladılar, sivil darbeyi yeğlediler; sonunda arabayı devirdiler...Araba devrildikten sonra yol gösteren çok olur. Bu atasözüne ek yapmak gerekirse, denilebilir ki: yol gösteren çok olur; ama arabayı deviren yol gösteremez...Yol gösterse de iş işten geçmiştir artık...(Cumhuriyet, 29 Nisan 2007, İlhan Selçuk Köşe Yazısı).

Genelkurmay açıklamasından sonraki durum nedir? Bir, AKP taca çıkmıştır. İki: Yeniden sahaya dönebilmesi belli koşullara bağlıdır. Üç: Abdullah Gül’ün cumhurbaşkanı olabilmesi mümkün değildir. Dört: Türbanı Çankaya’ya çıkarma planı iflas etmiştir. Ve buna benzer planlar bundan sonra da hep iflas edecektir. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007, Hikmet Bila, Köşe Yazısı)

...27 Nisan Muhtırası, 29 Nisan halk gösterisi geçmiştenden ders almayan iktidara yeni bir uyarıma yeniden bir uyandırma... Asker çok konuşmaz. Ama Atatürk’ün askeri olduğunu da hiç mi hiç unutmaz! 27 Nisan Muhtırası bir kez Türk askerinin cumhuriyet ilkelerinin en güçlü koruyucusu, daha da ötesi savunucusu olduğunu göstermiştir. (Cumhuriyet, 1 Mayıs 2007, Oktay Akbal Köşe Yazısı)

Cumhuriyet gazetesinin ana olaydan çıkardığı sonuçlara göre ise; Genelkurmay’ın yaptığı açıklamanın ardından Ankara’da siyasetin zorda olduğu vurgulanmıştır. Gazeteye göre; AKP’nin uzlaşmaz ve hoyratça tavrı ve Türkiye’nin ılımlı İslam devletine doğru yol alınmasının sonucunda bu müdahale gerçekleşmiştir. İlhan Selçuk’un deyimini ile da araba sonunda devrilmiştir ve artık iş işten geçmiştir. Bu açıklamanın ardından AKP’nin siyasetin dışına itildiğine vurgu yapan gazete, partinin yeniden sahaya dönebilmesinin ise bazı koşullara bağlı olduğu tezini

işlemiştir. Gazeteye göre; bu açıklamanın ardından artık Abdullah Gül'ü cumhurbaşkanı seçtirmeyecektir. Ayrıca, açıklama askerın bir daha cumhuriyetin koruyucusu olduğu göstermiştir.

Genelkurmay'ın bildirisine karşı dün de hükümet karşı açıklama yaptı. 'Başbakanlığa bağılı bir kurumun herhangi bir konuda hükümete karşı bir ifade kullanması demokratik bir hukuk devletinde düşünülemez' denildi. Açıklamayı okuyan hükümet sözcüsü Çiçek, bildiriye yüksek yargıyı etkilemeye yönelik girişim olarak değerlendirirken, koruma ve kollama görevinin hükümete ait olduğu açıklandı. (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007 13. Sayfa, Haber)

Bu açıklamanın bir muhatabı hükümet ise diğer muhatapları da TBMM'dir. Anayasa Mahkemesi'dir. TBMM'de millet iradesi açığa çıkmak üzere iken ve Anayasa Mahkemesi kendisine yapılan başvuruyu inceliyorken böyle bir açıklama yapılmış olması, siyasete ve yargıya doğrudan müdahaledir. (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007 15. Sayfa, Yorum)

Genelkurmay'ın gece yarısı bildirisinin ardından demokrasi cephesi ile darbe yanlısı güçler arasındaki saflar netleşmeye başladı. Özellikle muhalefet liderleri Baykal-Mumcu-Ağar üçlüsü bir yandan Anayasa Mahkemesi'ni tehdit ederek bir yanda demokrasi dışlarında bulunarak Türkiye'ye aba altından sopa gösteriyorlar. (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007 13. Sayfa, Mehmet Ocaktan, Köşe Yazısı)

Bildirinin ardından gelen Anayasa Mahkemesi kararının hukukiliği siyasi niteliği bir yana, karar ve yol açtığı sonuçlar bağlamında Türk demokrasisinin geleceğine etki yapacak özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. (Yeni Şafak, 3 Mayıs 2007 15. Sayfa, Yorum)

Yeni Şafak'a göre de 27 Nisan E Muhtırası, 367 Kararı'nı göreşecek Anayasa Mahkemesi'ni etkileme girişı. Ancak, gazete bunun ile birlikte bildiri siyaseti ve yargıyı doğrudan etkileyen bir girişimdir. Açıklamanın ardından, demokrasinin yanında yer alanlar ile demokrasinin karşısında yer alanların da süreçte ortaya çıkmıştır. Bildirinin ardından Anayasa Mahkemesi'nin vereceği karar da hukukiliğinin sorgulanacağı ifade edilmiştir.

Bu müdahale rejimin ortak değerleri üzerinden yapıldığı için toplumsal mutabakatı da yaratıyor. Genelkurmay bildirisi, süreci belirlemekten ziyade etkileyecek gibi görünüyor. Bu bildiri, içeriği itibariyle bir muhtıra değil, Cumhurbaşkanlığı seçim sürecini AK Parti

aleyhinde etkilemek için bir gelişme. (Zaman, 29 Nisan 2007, 21. Sayfa Mümtazer Türköne, Köşe Yazısı)

Cumhurbaşkanlığı seçim sürecinin durdurulması mı istenmektedir, parlamentonun yenilenmesi mi hedeflenmektedir? Hükümet ‘emret komutanım dememiştir, ama öyle dediğini farz etsek bile yapabilecek bir şey yoktur. Askerin şunu şöyle yapın demesini beklemiyoruz. Ancak zamanlama ve içerik ya çok düşünülmemiş ya da çözümsüzlüğe odaklanmış bir açıklama yargısını güçlendiriyor. (Zaman, 29 Nisan 2007, 21. Sayfa, Bülent Korucu Köşe Yazısı)

Zaman gazetesine göre; 27 Nisan E Muhtırası çözümsüzlüğe odaklanmış durumda. Yukarıdaki örneklere göre; müdahale rejimin değerleri üzerinden yapıldığı için toplumsal mutabakat zarar görmüştür. Yaşanılan ise, Cumhurbaşkanlığı seçimi sürecini ve AK Parti’yi etkilemek için yapılmış bir girişimdir. Ayrıca bildiri gazeteye göre Türk demokrasisinin geleceğine etki edecek bir gelişmedir. Buradan hareketle gazete, askerın müdahalesinin Türk demokrasisine zarar verdiği, hükümeti ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Bunun için Zaman’ın bildiri karşısında bir duruş sergilediği düşünülmektedir.

4.3.1.2.2.3. Arka Plan Bilgisi

Arka plan bilgisi haberlerin inandırıcılığını arttırmak için kullanılır. Haberlerde işlenen tema, arka plan bilgisi aracılığı ile daha güven verir. Haberlere yakın zamanda gerçekleşen olaylardan örnekler vermek ise, ‘haber bağlamı’ içinde değerlendirilir. Algı yönetimi açısından haberin güvenilir ve inandırıcı olması son derece önemlidir. Bu açıdan haberde verilen arka plan bilgisini analiz etmek gerekir.

Genelkurmay Başkanlığı’nın açıklama yaparak hükümeti uyarmasında Kutlu Doğum haftası etkinliklerinin tarih değiştirilerek ısrarla 23 Nisan’a denk getirilmesi önemli etken oldu. Genelkurmay’ın dikkat çektiği, son dönemdeki laikliğe aykırı uygulamalar şöyle: Denizli’de Kutlu Doğum haftası kapsamında müftülüğün AKP’li Denizli Belediyesi ile düzenlediği gösteride ilköğretim öğrencileri başları türbanlı olarak kent meydanında ilahiler söylemişti. Vali Yardımcısı Mutafa Güney, ‘Dünya Hz. Muhammed gibi lider istiyor’ sözleri de tartışmaya yol açmıştı. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007. 4. Sayfa Haber)

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin gerilimli geçeceği belliydi. 2007 yılının zor bir yıl olacağını söyleyen Hrant Dink'in bu yılın başında öldürülmesi ilk işaretti. Önceki gece Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklama da gerginliğin bir üst noktaya tırmandığını gösteriyor. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007. 4. Sayfa Yorum)

Son açıklamanın (muhtıranın) 12 Eylül müdahalesinden dokuz ay önce askerlerin zamanın Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e öncelikle hükümete verilmek üzere sundukları uyarı mektubundan tek farkı: TSK tarafından kamuoyu aracılığıyla internetten "İlgililere" duyurulması. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007. 4. Sayfa Köşe Yazısı)

Cumhuriyet gazetesi ana olayı sunarken arka plan bilgisine yeterince yer vermiştir. Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, ana olayın arka plan bilgisi tarihi ve bağlam içerisinde okuyucuya verilmiştir. Gazetenin okuyucusunun algısını yönetmek amacıyla inandırıcılığı, güvenilirliği arttırmak için arka plan bilgisine ve haber bağlamına yer verdiği düşünülmektedir. Bu bağlamda, gazete bildirinin verilmesinde Kutlu Doğum Haftası etkinliklerinin etkili olduğu tezini savunmuştur. İrticanın bir tehlike olarak tırmandığını savunan gazete, bu minvalde işlenen Hrant Dink cinayetinin bir işaret fişeği olduğu temasını, arka plan bilgisi dahilinde sunmuştur. Gazete, yayınlarında Malatya'daki misyoner cinayetlerinin de bu kapsamda işlendiğini değerlendirmiştir.

Yeni Cumhurbaşkanının Meclis çoğunluğunu elinde tutan AK Partiye seçtirilmemesine yönelik hesapların, 2002 seçim sonuçlarının belli olduğu andan itibaren yapılmaya başlandığı bilinmektedir. Bunu sağlayabilmek için devletin laiklik ilkesinin ardına saklanılarak demokrasi ve hukuk devleti ilkelerinin nasıl fütursuzca çiğnediğinin çarpıcı örneklerini yıllardır ibretle izliyoruz. Bunun farkında olan AK Parti kadroları da bu oyunu boşa çıkarma adına yaklaşık 4,5 yıldır gerileme yol açmamak için neredeyse her şeye katlandılar. (Yeni Şafak, 30 Nisan 2007, 15. Sayfa Yorum)

Unutulmamalıdır ki, Türkiye bu tabloyu 28 Şubat sürecinde de yaşamıştır ve daha önce dönemin aktörleri halkı yalan haberler ile nasıl provoke ettiklerini itiraf etmekten çekinmemişlerdir. Şimdi aynı oyun bir kez daha sahneleniyor, aynı yollarla aynı aktörlerle. (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007, 13. Sayfa Köşe Yazısı).

1960 yılından itibaren her 10 yılda bir yapılan darbelerle Türk demokrasisinin öñü kesilmiştir. Bunun Türkiye'ye nelere mal olduğu ortadadır. Türkiye kuruluşundan bu yana hala temel sorunlarını çözmemiş, gerçek bir demokrasiye kavuşmamıştır. İğdiş edilmiş bir demokrasiyle hiçbir devlet, tam bir demokrasi olamaz. Cumhuriyeti korumak gerekçesiyle demokrasiye sırt çevirmek, öncelikle cumhuriyeti yıpratır. Askerin, üyelerinin birçoğunu Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in atadığı Anayasa Mahkemesi'ne intikal etmiş bulunan Cumhurbaşkanlığı seçimine açıkça müdahale etmiş olması her bakımdan büyük bir talihsizliktir (Yeni Şafak, 1 Mayıs 2007, 15. Sayfa Yorum).

Yeni Şafak gazetesinin de ana olayı sunarken arka plan bilgisi ve tarihte yaşanan örnekleri fazlası ile kullandığı düşünölmektedir. Gazete, bu amaçla haberlerdeki inandırıcılığı arttırmak amacıyla tarihte yaşanan benzer hadiseleri örnek olarak göstermiştir. Bu kapsamda gazete, 1960 yılından bu güne Türk demokrasisinin önünün askeri darbelerle sürekli kesildiğini, en son yaşanan örneğin 28 Şubat olduğu, oyunun bir kez daha 27 Nisan'da sahnelendiğini okurlarına anlatmıştır. Gazete, AK Parti'nin cumhurbaşkanı seçmemesi için 10 yıldır laiklik ilkesinin arkasında çeşitli girişimlerin olduğunu okurlarına anlatmaktadır.

Darbe geleneği 20. yüzyıla aittir ve modernidir. Osmanlı'da Yeniçeriler kazan kaldırır, padişah düşürürlerdi. Ama kamil anlamda darbe geleneğini başlatanlar İttihatçılardır. O gün bugün bir gelenek içinde bizde darbeler olmaktadır. 'Jöntürk' kavramı terimdir, 'İttihatçı darbecilik' teknik bir yöntemdir ve ister Latin Amerika'da, ister Afrika ve Ortadoğu'da olsun, modern formatında referans alınan darbe geleneğinin başlangıç noktasında bizim İttihatçılar bulunmaktadır. 20. yüzyılın ikinci yarısının ilk başlangıç yıllarından itibaren Mısır'da Genç Subaylar darbe yaptı, arkasından Irak'ta vuku buldu. 27 Mayıs darbecileri Nasırcıları örnek aldılar -tabii İttihat-Terakki dolayısıyla darbecilik kendi mallarıydı-; sonra Irak ve Suriye'de Baasçılar 27 Mayısçılarını örnek aldı. Uzun bir süre Suriye'de iki Arap İttihatçı Talat Paşa (Hafız Esad) ve Enver Paşa (Saddam Hüseyin) iktidarda kaldılar. Demek ki, Arap veya Türk olsun, darbecilerin ve darbe heveslilerinin modern ve postmodern zamanlarla olan tek ilişki biçimleri, sivil siyasete müdahale demek olan darbenin değişen yöntemlerinden ibarettir. Hani laikçi kesim der ya, 'Siz bu gericilerin bilgisayar, telefon, internet, gelişmiş teknoloji kullanmalarına bakmayın, kafalarının içi modern değil'; aynen öyle, darbeciler ve darbe heveslileri de 'modern teknik ve yöntemleri' kullanır, ama kafa aynı kafa. (Zaman, 30 Nisan 2007, 21. Sayfa Köşe Yazısı).

Ordu, tarihî ve toplumsal şuurun zihinlerde yerleştirdiği 'tek ordu-milli ordu' sempatisini ve bu sempatiden doğan krediyi kullanarak 1960'tan bu yana topluma ve siyasete beşinci kere müdahale etti. Bu müdahalelerinde ordu toplumun önemli bir kesimini incitti; dolaylı olarak onları rejime, anayasaya, devletin temel prensiplerine, laikliğe ve Cumhuriyet'e düşman gördüğünü açıkça veya zımnın ifade etti; bu esnada sadece anayasal düzeni yıkmakla kalmadı, yine askeri güçlerin telkini ile kaleme alınmış iki anayasayı beğenmeyerek lağvetti ki bu anayasalardan biri Atatürk'ün en büyük fikri mirası sayılmak lâzım gelen 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu idi. İki gün önce ordu, bu defa garip bir üslubu tercih ederek 'dijital' teknoloji aracılığı ile siyasi dengeleri bir kere daha allak-bullak etti ve devlet başkanlığı seçimlerinin başladığı ve hemen akabinde klasik bir CHP refleksiyle Anayasa Mahkemesi'ne düştüğü günün gecesinde laikliğin zedelendiğini öne sürerek vesâyet haklarını bir kere daha yüzümüze vurdu. (Zaman, 30 Nisan 2007, 21. Sayfa Köşe Yazısı).

Zaman gazetesi de ana olayı anlatırken köşe yazarları aracılığı ile arka plan bilgisinden tarihi olarak faydalanmıştır. Gazetenin, haberlerin inandırıcılığını arttırmak amacıyla bu yöntemi tercih ettiğini düşünülmektedir. Gazeteye göre; darbe geleneği 20. YY ait bir olgudur. Türkiye'de darbe döneminin İttihat Terakki ile başlamıştır. Günümüzde darbenin yöntemi değişmiştir. Darbelerin artık, modern ve postmodern olanları söz konusudur. Geldiğimiz noktada Cumhurbaşkanlığı seçimleri için açıklama yapan TSK da modern bir yöntem olan elektronik ortamı kullanarak siyasete müdahale etmiştir ve siyaset allak bullak olmuştur. Asker, vesayet haklarını bir kere daha bu bildiri aracılığı ile siyasilere hatırlatmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı'nın yaptığı açıklama siyasi sonuçlar doğuracak önemdedir. Açıklamanın yol açacağı siyasi sonuçlar bir iki gün içinde ortaya çıkacaktır. Genelkurmay Başkanlığı'nı açıklamaya iten nedenler arasında ilk bakışta öne çıkan iki güncel olgudan söz edebiliriz:1- Genelkurmay Başkanı Orgeneral Yaşar Büyükanıt'ın 12 Nisan tarihli basın toplantısında verdiği cumhurbaşkanı tanımı içinde yer alan laiklik ilkesi başta olmak üzere, cumhuriyet ilkelerine 'sözde değil, özde bağlı', uzlaşmayla belirlenecek bir adaya 'hayır' denilmeyeceği mesajı,2- 23 Nisan akşamına kadar bu mesajın dikkate alınacağı yönünde Başbakan Erdoğan tarafından yaratılan hava ve buna uygun olarak Vecdi Gönül veya benzeri niteliklere sahip bir ismin aday gösterileceği izleniminin yaratılması. Org. Büyükanıt'ın 12 Nisan'da verdiği mesajla uyumlu bir ismin aday gösterileceği izlenimi yaratılmasına karşın, 23 Nisan resepsiyonu öncesinde Başbakan Erdoğan ile TBMM Başkanı Arınç' ın görüşmesinden sonra bu hava ve izlenim değişti. 23 Nisan resepsiyonunda Erdoğan, Org. Büyükanıt ve Dışişleri Bakanı Abdullah Gül bir araya gelmişlerdi. Bizim de tanıklık ettiğimiz üçlü sohbette Erdoğan da, Gül de, Org. Büyükanıt da aralarında şakalaşmaya

varacak kadar rahatlamış görünüyorlardı. Ancak, resepsiyonun hemen ardından yapılan Erdoğan-Gül görüşmesinden sonra adaylığın Gül'e kaydığı anlaşıldı. 23 Nisan kritik gündü ve akşamındaki değişiklik 'dönüm noktası' oldu. Kritik gün: 23 Nisan Genelkurmay açıklamasının hedefleri neler, muhatapları kimlerdir? Bu sorunun yanıtı, açıklamanın cumhurbaşkanlığı seçimiyle sınırlı olmadığı vurgulanarak şöyle verilebilir: 1-Açıklamanın öncelikli hedefi cumhurbaşkanlığı seçimidir. Muhatabının kuşkusuz bu süreci yöneten Başbakan Erdoğan olduğunu söylemek gerekir. TSK, türbanın ve temsil ettiği zihniyetin Çankaya'ya çıkmasına karşı ilkesel bir duruş sergilemiştir. 2- Genelkurmay'ın açıklamasındaki vurgulardan biri, bürokraside laiklik karşıtı kadrolaşmadır. Bu alanda İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu ve Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik'in muhatap alındığı görülmektedir. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda 'alternatif' törenler düzenlenmesi, 'Kutlu Doğum Haftası' faaliyetleri içinde ilkokul çağındaki kız çocuklarına çağdışı kıyafetler giydirilmesi, ilahiler okutulması, okul müdürlerinin bu faaliyetlere katılım talimatı vermesi, nihayet mülki amirlerin göz yumması veya desteklemesi, yapılan vurguda vali, kaymakam ve milli eğitim müdürlerinin de açıklamanın muhatapı olduğunu gösteriyor. 3-Açıklamada yer alan 'Ne mutlu Türküm diyene' anlayışına karşı çıkanların 'Türkiye Cumhuriyeti'nin düşmanı' olarak ilan edilmesinin hedefinin ise gerek dini gerekse etnik referansla, 'Türk üst kimliği' ve 'Türk ulusu'na karşı akımlar olduğu söylenebilir. Bu vurgunun muhatapları, 'Siz ne mutlu Türküm diyene dersiniz, başkası da kalkar ne mutlu başka bir şey diyene' diyebilir itirazında bulunanlar, Anayasa'nın 66. maddesindeki Türk tanımına karşı çıkanlar, PKK ve aynı çizgideki parti ve kuruluşlardır. 4- Açıklamaya 'ucu açık' nitelik kazandıran ve ileriye dönük mesaj yükleyen satırlar ise TSK'nın laiklik konusunda taraf olduğu, gerektiğinde tavrını ve davranışını açık ve net biçimde ortaya koyacağı ve kanunla kendisine verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusunda sarsılmaz kararlılığını muhafaza ettiğine ilişkin satırlardır. Bu satırlar, açıklamanın ileriye dönük uyarılar içerdiğinin de kanıtını oluşturmaktadır. Açıklamanın muhatapları Büyük Larousse Ansiklopedisi'nde 'muhtıra' sözcüğünün kelime anlamının karşılığında şu ifade yer alıyor: 'Bir kişi, bir grup ya da kurumca, başka kişi, grup ya da kuruma uyarıda bulunma, bir şeyi anımsatma amacıyla gönderilen yazı. (Milliyet, 29 Nisan 2007 20. Sayfa, Köşe Yazısı)

"Muhtıra" kelimesi Türk siyasi tarihine, 12 Mart 1971'de dönemin Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Faruk Gürler, Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Celal Eyiceoğlu'nun imzasıyla radyodan okunan bildiriyle girdi. Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in muhtıra üzerine aynı gün istifa ettiği de siyasi literatürde 'Şapkasını alıp gitti' ifadeleriyle anıldı. Türkiye'nin yaşadığı bir başka 'muhtıra' vakası da 27 Aralık 1979'da, dönemin Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ve komutanların o zamanki Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e verdikleri uyarı mektubuydu. Uyarıyı, hükümet ve muhalefet dikkate

almayınca 12 Eylül 1980 darbesi gerçekleşti. (Milliyet, 29 Nisan 2007 20. Sayfa, Köşe Yazısı)

Milliyet gazetesi ise haberlerin arka plan bilgisinde tarihi bilgilere yer vermekten ziyade, bağlam bilgisine yer vermiştir. Yani bildirinin yayınlanmasına neden olan unsurları anlatmıştır. Gazetenin, bildirinin ardından okurlarını yönlendirme anlamında diğer basın kuruluşlarına göre geri planda durmayı tercih ettiği düşünülmektedir.

4.3.1.2.2.4. Haber Aktörlerinin Sözlü Reaksiyonları

Cumhuriyet gazetesi olayı sunarken haber aktörlerinden sivil toplum kuruluşu ve siyasilerin görüşlerini kullanmıştır.

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Başkanı Süleyman Çelebi, Genelkurmay Başkanlığı'nın AKP hükümetine yönelik, laiklik ilkesini temel alan açıklamaları değerlendirirken halkın laik anti-laik kutuplaşmasına çekildiğini vurguladı. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007 7. Sayfa)

Hükümet Sözcüsü Cemil Çiçek, açıklamayı hükümete karşı bir tutum olarak algıladıklarını belirterek, 'Genelkurmay hükümetin emrindedir.' dedi. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007 5. Sayfa)

Ağar, Türkiye'nin demokrasi dışında çözümü olmayacağını belirtirken Mumcu, Gül'ün adaylıktan çekilmesi ve seçim sürecinin önünü açması gerektiğini söyledi. (Cumhuriyet, 29 Nisan 2007 5. Sayfa)

TÜSİAD, ülkede yaşanan gerilimin demokrasiye zarar verecek boyuta geldiğini belirterek seçim çağrısı yaptı. (Cumhuriyet, 30 Nisan 2007 4. Sayfa)

Bağımsız milletvekilleri Akalın, Bulut, Ersoy siyasilere seçim, yurttaşlara da cumhuriyete sahip çıkma çağrısı yaptı. (Cumhuriyet, 1 Mayıs 2007 5. Sayfa)

Cumhuriyet gazetesi, haber aktörlerinin görüşlerine yer verirken gazetenin savunduğu değerlere yakın olan kesimlere daha çok söz vermektedir. Gazete, görüş aldığı kanaat önderlerinden dar kapsamda faydalanmayı tercih etmiştir. Bu da

haberlerin inandırıcılığının sadece siyasilerin beyanatlarına göre artıp azalmasına neden olmuştur.

Milliyet gazetesi, haberleri sunarken haber aktörlerinin görüşlerine yer vermiştir.

DYP Lideri Mehmet Ağar, Türkiye'nin gelişkin siyasi deneyimleri çerçevesinde sorunlara sivil siyaset alanı içinde yer bulma imkanına sahip bir ülke olduğunu söyledi. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 23)

Genelkurmay açıklamasını değerlendiren CHP lideri, "Krizler siyasetle çözülür. Dayatmacı yaklaşımlarla ne siyaset ne demokrasi olur." dedi. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 23).

ANAP lideri Erkan Mumcu, Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün cumhurbaşkanlığı adaylığından çekilmesi gerektiğini belirterek, 'Herkes sorumluluğunun farkına varmalıdır.' dedi. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 23)

MHP lideri Devlet Bahçeli, Anayasa Mahkemesi'nin kararı beklenerek cumhurbaşkanlığı seçimi sürecinin askıya alınması gerektiğini belirtti. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 23)

Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik, Genelkurmay Başkanlığı bildirisinde isim verilerek eleştirilen bakanları savundu. Çelik, "Söz konusu iddiaların yüzde 99'unun bakanlığım ile alakası yok dedi. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 23).

Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, seçim sürecinin devam ettiğini belirterek 'Anayasa Mahkemesi'nin kararını beklememiz gerekiyor. Doğru kararı muhakkak ki verecek.' dedi (Milliyet, 30 Nisan 2007, Sayfa 17).

Bakan Yardımcısı Abdullatif Şener, hükümet ile genelkurmay açıklamalarının özde farklı şeyler söylemediğini savundu. (Milliyet, 29 Nisan 2007, Sayfa 19)

Yukarıdaki örneklerde görüleceği üzere, gazete haber aktörleri olarak siyasilerin görüşlerini kullanmıştır. İfadelerin bazıları tırnak içinde bazıları ise haber dilinde verilmiştir. Gazete, muhalefetin görüşlerine yer verirken, hükümetin görüşlerine ise daha az yer verdiği değerlendirilmektedir.

Ahmet İnel: Genelkurmay açıklaması, Anayasa Mahkemesi'nin kararını töhmet altında bırakır. (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 7, Haber)

“Hasan Cemal: Müdahale istemiyoruz” (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 7, Haber)

“Taha Akyol: Çözüm yolu seçime gitmek” (Yeni Şafak, 29 Nisan 2007, Sayfa: 7, Haber)

Yeni Şafak gazetesi, haberin siyasilerden ziyade kanaat önderlerinin görüşlerine ye vermeyi tercih etmiştir. Gazeteci ve akademisyen kimlikli kanaat önderlerinin görüşlerinden faydalanan gazete savunduğu politik duruşun inandırıcılığını arttırmaya çalışmıştır.

“Cemil Çiçek: Demokratik hukuk devletlerinde böyle bir şey olmaz” (Zaman, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa)

“Hasan Cemal: Hiyerarşi dışına çıkılmamalı”, (Zaman, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa)

“DYP Başkanı Mehmet Ağar: Siyaset içinde çözülmeli”, (Zaman, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa)

“Eğitmciler Birliği Genel Başkanı Ahmet Gündoğdu: Bazı siyasiler çanak tutuyor”, (Zaman, 29 Nisan 2007, 4. Sayfa)

“Eski Yargıtay Başkanı Sami Selçuk: Bu aşamada herkes serinkanlı olmalı”, (Zaman, 29 Nisan 2007, 1. Sayfa)

Zaman'ın haber aktörlerinin görüşlerinden faydalanarak oluşturduğu haberlerde sağduyu çağrısına yer verdiği görülmektedir. Gazete, ana temayı askerin müdahalesiyle demokrasi kurallarının dışına çıktığı görüşüyle desteklemiştir. Tavsiye niteliğinde yapılan haberlerle de okurda, askerin siyasete müdahale etmemesi algısının oluşturulmaya çalışıldığı düşünülmektedir.

4.3.2. İçerik Analizine İlişkin Bulgular

4.3.2.1. Haberlerin sayılarına ilişkin bulgular

Tablo 1: Gazetelerdeki haber sayısı

Gazeteler:	Cumhuriyet	Milliyet	Yeni Şafak	Zaman
Köşe ve Yorum	132	121	137	100
Haber Sayısı:	239	321	187	135
Toplam	371	442	324	235

27 Nisan E- Muhtırasında öncesi ve sonrasında yaşanan hadiseler, olaylar ve tartışmalara ilişkin gazetelerde yer alan haberlerin sayısına bakıldığında, Cumhuriyet gazetesinde 239 haber, 132 köşe yazısı ve yorum toplamda 371 yayının yapıldığı görülmektedir. Milliyet ise 121 köşe ve yorum 321 haber, toplamda 442, Yeni Şafak' da ise 137 köşe ve yorum 187 haber toplam 324 haber, Zaman da ise 100 köşe ve yorum 135 haber toplam 235 yayın yapıldığı görülmektedir.

4.3.2.2. Haberde Vurgulanan Kavramların Niteliğine İlişkin Bulgular

Partiler ve halk arasında iletişimi sağlayan medyanın üç işlevi vardır. Medyanın işlevlerinin ilki enformasyon işlevidir. Buna göre, medya siyasilere kararları konusunda vatandaşları bilgilendirir. İkinci olarak medya ifade işlevini yerine getirir. Buna göre de; medya halkın sorunlarını iletmek suretiyle oluşur. Medyanın üçüncü işlevi de eleştirel işlevdir: Medya özellikle hükümet politikalarını, hükümetin tavrını arka plan dahilinde eleştirir. Liberal anlayışa göre; insanlar, haber

alma özgürlüğüne sahiptirler. Bu özgürlük insanlara, edindikleri bilgiler çerçevesinde, doğru karar vermeyi sağlar. Ancak insanların algılarını kontrol etmek amacıyla, uygulanan algı yönetimi tekniğiyle bireylerin eleştirel ve nesnel düşünme özelliklerini kullanmamakta, arka plana itmekte hatta kaybetmektedirler. Algı yönetimi ile insanlar, doğru ve gerçek arasında sıkışıp kaldığından manipüle edilmeye açıktırlar. Algı yönetimini kullananlar, oluşturdukları gündemlerle gerçeği her zaman saptırabilme gücünü elinde bulundurmaktadırlar (Çetin, 2011: 130).

Bu bilgiler ışığında, örnekleme konu olan gazetelerde vurgulanan söylemler demokrasi-medya ilişkisi içerisinde incelenmiştir. Liberal demokrasinin belirlediği kriterler dahilinde haberler, “olumlu”, (Demokrasi yanlısı) “olumsuz”, (Demokrasi karşıtı, ve asker yanlısı) “nötr” ifadelerinin yer alıp almadığına bakılmıştır. Haberlerde olumlu çağrışım yapanlara “+” olumsuz çağrışım yapanlara ise “-” işareti, olumlu veya olumsuz çağrışım yaptığı belli olmayanlara ise “x” işaretleri konulmuştur. Daha sonra, olumlu, olumsuz ve nötr ifadelerin sayıları karşılaştırılarak genel olarak haberlerin olumlu mu olumsuz mu veya nötr mü olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

4.3.2.2.1.Cumhuriyet Gazetesi’nde Vurgulanan Kavramların Niteliği

Tablo 2: Cumhuriyet Gazetesi’nde Vurgulanan Kavramların Niteliği

TARİH		
16.Nis	Dönüm noktası	-
	AKP'li seçmen bile Çankaya'da istemiyor	-
	Cumhurbaşkanlığı: Seçim mi Dayatma mı?	-
	Dinci basın mitingi saptırdı	-
17.Nis.07	Anadolu hareketleniyor	+
	367 Korkusu	-
	Eylemler yayılıyor	+
18.Nis.07	Erdoğan'a 367 Desteği	-
19.Nis.07	Malatya'da dinci vahşet	-

	14 Nisan Mitingi sürüyor	+
	Laiklik karşıtlığı tescilli	-
20.Nis.07	Katliamda tarikat izleri	-
	Uyanışta yeni adımlar	+
	Rüzgar Erdoğan'ın aleyhine	-
21.Nis.07	AKP oyları ipotekli	-
	Çıksa ne olur çıkmasa ne olur	-
22.Nis.07	Çankaya için derin pazarlık	-
	Bindirilmiş kıta yok bin dirilmiş kıta var	+
23.Nis.07	Ataya layık olun	+
	Erdoğan yine mitingi eleştirdi	-
24.Nis.07	Kutlu doğum gösterisi	-
	Arınç adayı beğenmedi	-
	Seçim değil atama	-
25.Nis.07	Erdoğan Gül'ü atadı	-
	Baykal: Kapıkulu seçilir	-
	Devletle kavgalı aday	-
26.Nis.07	Milli Görüş devleti	-
	Teziç' e suikast girişimi	-
	İlimli İslam devleti ele geçirdi	-
	Cumhurbaşkanı AKP'den seçilirse	-
	Gül: Laikler din düşmanıdır	-
27.Nis	AKP Meclis'te atamayı oyluyor	-
	Gül'e sahtecilik suçlaması	+
28.Nis.07	Askerden açıklama	+
	Seçim mahkemelik	+
	Dayatma 367'ye takıldı	+
29.Nis.07	Ankara gergin	-
	Yüzbinler Çağlayan'a akacak	+
	Dindar Üçgen' e Muhtıra	+
30.Nis.07	Gaziantep'te dinci faaliyet	-
	Bunun adı sivil muhtıra	+
	En büyük uyarı	+
	Adaylıktan çekilmiyorum	-
1.May.07	Okullarda kuşatma	-
	AKP'de tedirgin bekleyiş	+
	İlköğretim de dinci faaliyetler	-
2.May.07	Gül: Laikliği halk seçmedi	-
	Çağlayan'a kulak tıkanmasın	+
	Yüksek Mahkeme: 367 Şart	-
3.May.07	Erdoğan ciddiyetsiz	-
	Çağlayan ezberi bozdu	+
	Mitingler yaygınlaşıyor	+

4.May.07	Hükümet sistemle oynuyor	-
5.May.07	AKP'nin hamlesi test tepti	+
6.May.07	Anadolu ayağa kalktı	+
	AKP'den ikinci 367 denemesi	-
	İrticanın dibi yoktur	-
	Ulusun egemenliği bu değil	-

4.3.2.2.2. Milliyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği

Tablo 3: Milliyet Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği

TARİH		
16.Nis	Dünya mitingi konuşuyor	+
	Baykal: Mesajı iyi okuyun	+
	Demokrasi ile cumhuriyet el ele	+
	Yüzbinlerce insan Erdoğan'ı reddetti	+
17.Nis.07	Şener: Bu mesajı düşünmeliyiz	+
	Türbanlı aday komedisi	-
18.Nis.07	Başbakan'ın miting öfkesi	-
	Denizli'de türbanlı ilköğretim korosu	-
19.Nis.07	Santaro cinayeti, Dink Suikasti Malatya vahşeti	-
	Büyükanıt'ın sitemi	+
20.Nis.07	Miting Sonrası Türkiye: Değişeceğiz	+
	Sezer: Miting başarılıydı	+
	Konsey; Atatürk'ü örnek alın	-
21.Nis.07	Kutlu Doğum'a 621 etkinlik	-
22.Nis.07	AKP'den tepki adaylığı	-
	Türkiye'nin aydınlık yüzü	+
	Tek adam tepkisi	-
23.Nis.07	Meclis Ata'ya layık olduğunu kanıtlamalı	-
	Erdoğan: Rejimi millet tayin eder	-
24.Nis.07	Türbanlı küçüklerden ilahiler	-
	Sıtmaya razı olmak	-
25.Nis.07	AKP uzlaştı, Gül Köşk'e	X
	AKP'nin değil Erdoğan'ın aday	-
	İlk türbanlı first lady	-
	Baykal: Gül yeni kimlik ile çıkmalı	-
26.Nis.07	YÖK başkanına suikast girişimi	-
	Gül'ün öteki adı	-
27.Nis	Namaz kılıp Teziç'e suikaste gitmişler	-
	Ağar: AKP'ye ikbal kapısı açmak zorunda değiliz	-

	Gül kayıp trilyondan yargılanır mı?	-
28.Nis.07	Genelkurmay'dan sert açıklama	-
	Türkiye kilitlendi	-
	Zirve'de 3 Milli Görüşçü olmamalı	-
29.Nis.07	Çağlayan'da büyük buluşma	+
	Kayseri'de büyük buluşma	+
	Askerin açıklamalarının nedenleri	-
30.Nis.07	Çağlayan gibi	+
	BBC: Türk Laikliği için dev miting	+
	Kanadoğlu: 367 tezi reddedilse de yorumum doğru	+
1.May.07	Mitingler sürecek	+
	Baykal çatışma uyarısı yaptı	-
	Sırada Manisa mitingi var	+
2.May.07	TÜSİAD: Ne şeriat ne darbe	-
	TİME: Türkiye bıçak sırtında	-
	Mahkeme: 367 şart	+
3.May.07	İlköğretim sitesinde Saad'i Nursi övgüsü	-
	Ortalık toz duman	-
	Karar, İslami adayı engelledi	+
4.May.07	Cunta ve Darbe	-
5.May.07	Çanakkale ve Manisa hazır	+
6.May.07	Coşku dalga dalga	+
	Dipten gelen dalga bu sefer Manisa'da	+
	Türkiye mitingleri çok sevdi	+

4.3.2.2.3. Yeni Şafak Gazetesi'nde Vurgulanan Kavramların Niteliği

Tablo 4:Yeni Şafak Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği

17.Nis	Hızlı ulusalcı tarikatçı çıktı	-
	STK'lardan mitinge tepki	-
	Erdoğan: Yük olmaya değil, yük almaya geliyoruz	+
	Milli irade baskı altına alınmaya çalışılıyor'	-
18.Nis.07	Rejim değil, koltuk tehlikede	+
19.Nis.07	Yetki Erdoğan'da	+
	Türkiye'yi sarsan vahşet: Karanlık el kara gün	-
20.Nis.07	Demokrasiye karşı Cumhuriyet mitingi	-
21.Nis.07	Bunun adı Ulusalcı terör	-
	Kişisel davranırsak millet de tarih de affetmez	+
22.Nis.07	Misyoner paranoya	-
	367 mahkemeye götürülemez	+

23.Nis.07	İşte rejimi kurtaracak cin fikirliler	-
	Milletle kavga etmeyin	+
24.Nis.07	Dünya o ismi merak ediyor	+
25.Nis.07	Cumhurbaşkanı Gül	+
	Tarihi fedakarlık	+
26.Nis.07	Gül güven verdi	+
	Gül'e sevgi seli	+
	Zaman ayarlı provokasyon	-
27.Nis	Baykal'ın villası kaçak	-
	Ağar-Mumcu intihara kararlı gibi	-
28.Nis.07	CHP'ye uydular	-
	Millet bunları unutmayacak	-
29.Nis.07	Gerilim cephesi bile 'milli irade' dedi	-
	Bayrak, indirilmedi poster yırtılmadı	+
	CHP, Genelkurmay açıklamasını alkışladı	-
	Yargıyı etkileme girişimi	-
	Tarih ve millet affetmeyecek	+
	Tek yol demokrasi	+
30.Nis.07	Süreç İşliyor	+
	Darbe kültürü e-muhtıra	-
	Türkiye'de dayatılan din değil dünyevileşmedir	-
	Gül: çekilmem söz konusu değil	+
	Asker gölgesindeki siyaset ve hukuk	-
1.May.07	Tehdit Tahrik Baykal	-
	Seçmen, Köşk'e Gül çıksın, istiyor	+
	Demokrasi, seçilmiş hükümete bırakılmalı	+
	Darbelerle bölünen demokrasi	-
2.May.07	Darbe, tartışmalara engel	-
	Söz Meclis'in	+
	Hükümet'ten seçime Hodri Meydan	+
3.May.07	Çifte sandık heyecanı	+
	Kurumlar seçecek Sezer gibi olacak	-
	Demokratik sivil süreç devam etmeli	+
	Karar, asker yüzünden şaibeli	-
	İki sandığı milletin önüne koyacağız	+
4.May.07	Muhalefet kaçtı hükümet kovaladı	+
5.May.07	Temmuz Baykal'a sıcak geldi	-
	Laikliği siyasete alet etmek	-
6.May.07	Demokrasi var askere neden danışayım	+
	Sivil toplum demokrasi dedi	+
	Muhtıra utandırdı	-
7.May.07	Cumhurbaşkanlığı gasp edildi	-
	CHP solun değil, devletin partisidir	-

Söz artık milletimin

+

4.3.2.2.4. Zaman Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği

Tablo 5: Zaman Gazetesinde Vurgulanan Kavramların Niteliği

Tarih		
17.Nis	Demokratik süreç engellenemez	+
18.Nis.07	Liderler turundan demokrasi ve hukuk mutabakatı çıktı	+
	Cumhurbaşkanlığı seçimleri DYP ve ANAP'ı yakınlaştırdı	+
	Erdoğan: Bu ülke ne çekti ise kamplaşmadan çekti	+
	Halkı sivillikten soğutmak	-
19.Nis.07	Malatya'da vahşi provokasyon	-
	Diyanet, Kutlu Doğum'u anlatmak için 12 bin program düzenleyecek	+
20.Nis.07	Böyle bir zalimlik Türkiye'ye mal edilemez	-
	Dinle alakalı değil, kötülüğün cinayeti	-
	Türkiye'ye radikal terörist İslam imajı	-
21.Nis.07	DYP-ANAP birleşmesinde çatı krizi	-
	CHP'den Meclis'e gitmeyin baskısı	-
22.Nis.07	Demokrasi dışı arayışlara millet çözüm vermez	-
23.Nis.07	Malatya'daki cinayetler dini motifli değil	-
24.Nis.07	Köşk adayı için 'kapıkulu' diyen Baykal Meclis'i karıştırdı	-
25.Nis.07	Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül	+
	Cumhur Çankaya'ya çıkıyor	+
	Gül, Çankaya Köşkünü halka açacak	+
26.Nis.07	Dünya basınından Abdullah Gül'ün adaylığına destek	+
	Mahkeme'nin seçimi iptal yetkisi yok	+
27.Nis	Türk demokrasisi güç kazanma yolunda	+
	367 fanteziden başka bir şey değil	-
28.Nis.07	368'e rağmen Meclis mahkemelik	-
	367 zorlaması hukukçuları da isyan ettirdi	-
	CHP Meclis'in yetkisini yargıya taşıdı	-
	Seçimin iptali Anayasa Mahkemesini tartışmalı hale getirir	-

29.Nis.07	Demokrasi için sorumluluk zamanı	+
	Genelkurmay hiyerarşi dışına çıkmamalı	+
	12 milyar dolar risk var	-
	CHP'li Öymen: TSK'nın tespitleriyle bizimki aynı	-
30.Nis.07	Gül: Adaylığım bir gecede belirlenmedi	+
	Çağlayan mitinginde muhalefete 'birleşin' çağrısı	+
	Dünya Basını: Türk hükümeti nadir görülen bir cevap verdi	+
	Medya'dan gece yarısı bildirisine destek yok	+
	Diyanet: Kutlu Doğum'a milletin teveccüh büyük	+
	Postmodern muhtıra	-
1.May.07	Türkiye bu tabloyu hak etmiyor	-
	Karar anı: Muhtıra mı değil mi?	-
2.May.07	Gerilim sürerse istikrar bozulur	-
	Demokrasi dışı müdahalelere karşı çıkan barolar, uzlaşma çağrısı yaptı	+
	Baykal, sol görüşlü yazarları da kızdırdı	-
	Siyaset bilimcilere göre gerilimin faturası sol görünüşlü yazarlara çıkacak	+
	Cumhuriyet demokrasi dışı uygulamalarla korunamaz	+
	367 darbesi	-
	Kutlu Doğum ve İrtica	-
3.May.07	Sarıgül'e göre CHP askerden medet umuyor	-
	Millet, sandıkta 3 Kasım'dan daha güçlü mesaj verecek	+
4.May.07	Piyasalar, erken seçime olumlu cevap verdi	+
	İlköğretim öğrencilerine 'Çankaya'nın yolları şeriate kapalı' sloganı attırdılar.	-
	Siyasi kriz Türk dış politikasını vuruyor	-
	ABD'den sert uyarı: Ordu sürece müdahale etmesin	+
	Cumhurbaşkanı Sezer: Köşk'ten inmem	-
	367 kararı, halkın yargıya güvenini sarstı	-
5.May.07	Bürokrasiden siyasete hücum	-
	Hükümet cunta kalıntılarını biliyor	+
	Türk hukuku derin yara aldı	-
6.May.07	CHP Meclis çalışmasını 10 bin önerge vererek tıkmak istiyor	-
	Gece yarısı bildirisine en çok onlar şaşırdı	-
7.May.07	367 şartı Meclis'i kilitledi, Gül Köşk adaylığından çekildi	-
	Gül: Meclis ve siyasetin onuru için çekildim	-
	Köşk seçimi sürecinde demokrasi yara aldı	-

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, basının kamuoyu oluşturmak için nasıl bir yayın yaptığı algı yönetimi kapsamında, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Şafak ve Zaman gazeteleri örneğinde incelenmiştir. Çalışmada, 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, seçilen gazetelerin haber sunuşlarıyla hedef kitle ve toplum üzerinde nasıl bir algı oluşturmayı amaçladığı araştırılmıştır. Araştırmada, ayrıca gazetelerin toplumda algı oluşturma amacına hizmet etmek amacıyla haberlerde inandırıcılığı arttırmak için hangi tür arka plan bilgisinde nelere yer verildiği, haberlerin tematik yapısında hangi unsurların kullandığı incelenmiştir.

Bu kapsamda, araştırma için belirlenmiş araştırma soruları incelenerek analiz edilmiştir. Araştırma sorularından seçilen gazetelerin ana olayı sunarken temaları ön plana çıkardığı incelenmiştir. Yapılan bu incelemenin sonuçlarına göre;

Cumhuriyet gazetesi TSK' nın E-Muhtırayı vermesinde, AK Parti'nin uyguladığı laiklik karşıtı tutum ve davranışlarının, cumhurbaşkanlığı sürecinde uzlaşmaya varmadan kendi adayını dayatma girişimlerinin, etkili olduğunu savunmuştur. Gazete, bildirinin verilmesinin bir sonuç olduğunu ve sadece cumhurbaşkanlığı süreci için değil, sonraki süreçler için de uyarılar barındırdığı temasını işlemiştir. Milliyet gazetesi ise muhtıranın verilmesini, Türkiye'de tam anlamı ile demokratik bir kültürün olmamasına bağlamıştır. Yeni Şafak ve Zaman gazeteleri de muhtıranın verilmesinin demokrasi karşıtı bir tutum olduğu temalarını haber ve yorumlarında savunmuştur. Yeni Şafak gazetesine göre; muhtıra ile asker yetkilerini aşmıştır. Türkiye demokrasisi darbelerle engellendiği gibi 27 Nisan E-Muhtırası ile de demokrasi yeniden engellenmek istenmiştir. Gazete, muhtıranın ardından Cumhurbaşkanlığı seçimi için TBMM'de 367 toplantı yeter sayısı hakkında Anayasa Mahkemesi'nin verdiği kararın şaibeli olduğunu savunmuştur. Zaman ise

ana olayı sunarken, süreçte hukuk yara aldığı, demokrasi sekteye uğratıldığını, askerin hiyerarşiyi çiğnediği temalarını işlemiştir. Bu temaya göre de Zaman, yaşanan siyasi krizin Türkiye demokrasisine zarar verdiği, dış politikanın, ekonominin bu süreçten olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşmıştır.

Diğer bir araştırma sorusu olan gazetelerin söylemlerinde inandırıcılığı arttırmak ve kitleleri ikna etmek için ne tür arka plan bilgisine, haberlerde yer verildiği incelenmiştir. Bu sonuca göre de;

Önemli retorik unsurlarından biri olan arka plan bilgisine Cumhuriyet, Yeni Şafak ve Zaman'ın fazlaca yer verdiği Milliyet'in ise neredeyse arka plan bilgisine hiç yer vermediği görülmüştür.

Cumhuriyet gazetesi ana olayı sunarken inandırıcılığı arttırmak için (bildirinin verilmesine) irticanın bir tehlike olarak tırmanmasının etkili olduğunu savunmuştur. Ayrıca, seçilecek cumhurbaşkanının da irticanın ülkede yaygınlaşmasına neden olacağı teması da arka plan bilgisinde, inandırıcılığı arttırmak için kullanmıştır. Gazete, Malatya'da işlenen misyoner cinayetlerini, YÖK Başkanı Erdoğan Teziç' e düzenlenen suikast girişimini de Türkiye'de irticanın hortladığına kanıt olarak arka plan bilgisinde işlemiştir.

Yeni Şafak ise 27 Nisan E-Muhtırası' nın demokrasi karşıtı bir hareket olduğunu haberlerindeki arka plan bilgisinde işlemiştir. Buna göre gazete, askerin yayınladığı bildirinin tıpkı 28 Şubat döneminde olduğu gibi seçilmiş hükümeti hedef aldığını haberlerinde savunan gazete, bunun demokrasilerde yerinin olmayacağını belirtmiştir.

Zaman ise haberlerde inandırıcılığı arttırmak amacıyla arka plan bilgilerine haber ve yorumlarda yeterince yer vermiştir. Gazete arka plan bilgilerini verirken, uzman görüşlerinden büyük ölçüde yararlanmıştır. Gazete, Cumhuriyet arka planında savunduğu tezleri çürütme gayretine göstermiştir. Bu kapsamda, Zaman

işlenen cinayetlerin provokasyon olduğu bilgisini, arka plan bilgisi olarak haberlerinde işlemişlerdir. Gazete ana olay sunarken de bildirinin

Toplumdaki algının pekişmesi için ve değişmesi için manipülatif söylem ve kelimelerin kullanımına bakıldığında ise, bütün gazetelerin 27 Nisan E Muhtırası sürecinde, sürecin öncesi ve sonrasında haberleri sunarken manipülatif söylem ve kelimelere haberlerinde yer verdiği görülmektedir. Cumhuriyet ve Milliyet'in haberlerde algı oluşturmak amacıyla daha fazla manipülatif eylem ve söyleme yer verdiği düşünülmektedir. Her iki gazete, özellikle, 27 Nisan E Muhtırası sürecinden önce Türkiye'de yaşanan Malatya Zirve Yayınevi cinayeti, YÖK Başkanı Erdoğan Teziç'e yapılan saldırı, Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Türkiye genelinde yapılan kutlamalar, AKP'nin cumhurbaşkanı adayı, cumhurbaşkanlığı seçimleri, askerin bildirisi gibi konularda gazetelerin bu tür söyleme yer verdiği düşünülmektedir. Buradan hareketle Cumhuriyet, Milliyet ve Yeni Şafak'ın daha bir kutuplaştırıcı dil kullandığını, Zaman'ın ise kutuplaştırıcı söylemden uzak kaçtığı dikkat çekicidir.

Gazetelerde yayınlanan haberlerin niteliğine ilişkin bulgulara bakıldığında; Cumhuriyet'in, AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayı ve seçimlerine ilişkin yaptığı haberlerde ve yayınladığı köşe yazısının 27'sinde olumsuzluk çağrışım uyandıran söylem kullanmıştır. Bu gazetenin, AK Parti'nin cumhurbaşkanı adayı ve seçimlerine olumsuz yaklaştığına işaret etmektedir. Milliyet'in ise Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve AK Parti'nin Cumhurbaşkanı adayına ilişkin yaptığı haber ve yayınladığı yorumların 18'inde olumsuz söylem kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da, Milliyet'in AK Parti'nin adayına ve Cumhurbaşkanlığı seçimlerine güvenmediği, seçimleri ve adayı olumsuz bulduğuna işaret etmektedir. Gazetelerin yaptıkları haberler ve yayınladıkları makalelerle okurlarını güncel konular hakkında bilgilendirmesi, aynı zamanda algı yönetiminin bir aşamasıdır. Bu kapsamda haberlerin niteliklerine bakıldığında Cumhuriyet ve Milliyet'in AKP'nin cumhurbaşkanı adayı hakkında olumsuz bir algının oluşması için çaba harcadıkları anlaşılmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı süreci ve cumhurbaşkanı adayı hakkında Yeni Şafak 27 olumlu çağrışım uyandıran ifade kullanmıştır. Gazete, ayrıca muhalefet partileri hakkında ise 11 olumsuz çağrışım yapan söyleme sayfalarında yer vermiştir. Bu, Yeni Şafak'ın AKP'nin adayını desteklediği ve bu yönde bir algı oluşturmak için haber yayınladığı sonucuna bizi götürmektedir. Benzer şekilde AKP'nin cumhurbaşkanı adayı ve seçimleri hakkında 30 olumlu çağrışım uyandıran söylemi haberlerinde kullanan Zaman'ın da, AKP'nin adayını desteklediği ve bu yönde bir algı oluşturmak için yayın yaptığı sonucuna da bizi götürmektedir.

Cumhuriyet ve Milliyet gazeteleri, muhtıra verilmeden önce Türkiye'de irtica tehdidinin arttığı tezini savunmuştur. Gazeteler, bu kapsamda yapılan haberlerle, irtica tehdidinin arttığını değerlendirmiştir. Cumhuriyet, Türkiye'de irtica tehdidinin arttığı düşüncesini okurlarında oluşturmak amacıyla 5 haber yapmıştır. Gazete, ayrıca Türkiye'de laikliğin elden gittiği, 11 olumsuz çağrışım uyandıran söylemle okurlarına duyurmuştur. Milliyet gazetesi de irtica tehdidinin arttığını anlatmak için 5 haber, laikliğin elden gittiğini savunan 10 olumsuz çağrışım uyandıran habere yer vermiştir.

Yeni Şafak ve Zaman laikliğin tehdit altında olduğu, irticanın arttığı yönündeki algının yersiz olduğu tezini haberlerinde işlemiştir. Kutlu Doğum Haftası etkinliklerini, irtica tehdidi olarak sunan Cumhuriyet ve Milliyet'in karşısında Yeni Şafak ve Milliyet etkinlikleri destekleyen bir çizgi izlemiştir. Yeni Şafak, irticanın tehdidinin olmadığı ve laikliğin tehlike altında olmadığını savunan 4 olumlu haber yayınlamıştır. Zaman gazetesi ise 7 haber olumlu çağrışım uyandıran habere yer vermiştir.

Cumhuriyet ve Milliyet, muhtıra verilmeden önce cumhurbaşkanlığı seçimlerini protesto mahiyetinde düzenlenen Cumhuriyet mitinglerini de haberlerinde olumlu çağrışım ile okurlarına duyurmuştur. Bu kapsamda mitingler hakkında Cumhuriyet 21, Milliyet 19 olumlu çağrışım uyandıran söyleme yer veren haber yaparak, mitinglere ilişkin insanlarda olumlu bir kanaat oluşmasına zemin hazırlamaya çalışmışlardır. Buna karşılık Zaman'ın 5, Yeni Şafak'ın ise 7 haberle

mitingleri olumsuz çağrışımla sunarak, kamuoyunda mitinglerin demokrasi karşıtı hareketler olduğu algısını uyandırmaya çalıştıkları düşünülmektedir.

Cumhuriyet'in 27 Nisan E Muhtırası' na sempatiyle yaklaştığı, askerden yana tavır aldığını anlaşılmaktadır. 27 Nisan E- Muhtırası hakkında gazete, 4 olumlu çağrışım uyandıran ifadeyi haberlerinde kullanmıştır. Milliyet'in belirlenen süreçte vurguladığı kavramların niteliğine bakıldığında ise gazetede yayınlanan 3 söylem ile 27 Nisan'a "olumlu" yaklaştığı görülmüştür. Cumhuriyet gazetesi, 27 Nisan E Muhtırası' nı yayınlayan TSK'yı ise 'laikliğin savunucusu' olarak topluma sunarken, Milliyet gazetesi bu konuda tarafsız kalmayı tercih etmiştir.

Yeni Şafak ve Zaman ise bildirinini demokrasiyi kesintiye uğrattığını savunarak, ülkedeki karışıklığa, kötü gidişata TSK'nın e-bildirisinin sebebiyet verdiğini savunmuşlardır. Gazeteler, muhtırayı olumsuz çağrışımla sunan haberlerle okurlarına duyurmuştur. Yeni Şafak gazetesi 27 Nisan E-Muhtırası hakkında 9 olumsuz çağrışım uyandıran söylemi, 7 demokrasi vurgusu kullanılan söylemi haberlerinde kullanmıştır. Zaman gazetesi ise e-muhtıraya ilişkin yaptığı 15 haberinde olumsuz çağrışım uyandıran söyleme yer vermiştir.

Toplumun, siyasi otoriteyi sorgulamasını amaçlayan Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinin haberlerinde iktidarı olumsuz çağrışımlarla sunduğu düşünülmektedir. Ayrıca gazeteler, hükümeti ve politikalarını yetersiz gören, bu yönde çağrışım uyandıran yayınlar yapmışlardır. Bu yayınlar ile hükümetin 'yetersiz olduğu' yönünde bir algının oluşturulması amaçlandığı düşünülmektedir. Bunun karşısında Yeni Şafak ve Zaman ise tam tersi bir politika izleyerek hükümeti olumlu çağrışımlarla göstermeye çalışmıştır.

Basının kamuoyu oluşturmada önemli bir rolü vardır. İnsanları yönlendirme noktasında basın organları hükümetlerin, iş dünyasının veya toplumsal grupların ideolojik aygıtı olarak kullanılabilirler. Teknolojinin hızla gelişmesi ile de basının kitleleri etkileme gücü, haberlerde kullanılan söylem, işlenen tema, haberler aktörlerinin görüşleri, arka plan bilgisi gibi unsurlar kitlelerin yönlendirilmesinde

önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda, 27 Mayıs 1960 darbesi ile başlayan darbeler sürecinde Türkiye’de basın kitleleri etkileyen bir araç olarak kullanılmıştır. 27 Mayıs döneminde yayınlanan ve daha sonra dezenformasyon olduğu ortaya çıkan “Gençler, kıyma makinesinden geçirilerek asfaltın altına serildi.” gibi haberler, askerin demokrasiye balans ayarı verdiği 12 Eylül Darbesi ve 28 Şubat süreçlerinde de yapılmıştır. Haberler, askerlerin müdahalesinin haklı olduğu algısını toplumda yerleştirmeye çalışırken, darbeye maruz kalan kesime uygulanacak baskı politikalarının da meşru olduğunu topluma kabul ettirmeyi amaç edinmiştir.

Basının, darbe süreçleri içerisindeki tavrı şüphesiz tartışılmaya devam edecektir. Ancak, ‘temel insan hakları’, ‘özgürlük’ ve ‘eşitlik’ kavramlarının yerleştiği ileri demokrasilerde medya, askeri militarizmin yanında yer almayacağı gibi, çeşitli toplumsal grupların baskı altına alınmasına da rıza göstermemelidir.

Temel insani değerlerin tehdidi karşısında, halkın yanında durmayı gerektiren objektif yayıncılık ilkesi gereğince, demokrasinin ve çoğulculuğun savunulması, toplumsal uzlaşmanın sağlanmasında önemli bir etkidir. Bu açıdan ötekileştirici, aşağılayıcı, kendinden olmayana hor gören bir yayıncılık anlayışı her ne gerekçe olursa olsun etik değerler açısından kabul edilmemiştir. Ancak, ülkemizde medya kuruluşlarının bazıları, demokrasinin darbelerle kesintiye uğratıldığı dönemlerde, halkın yanında yer almaktan ziyade, askeri militarizmin yanında yer almayı benimsemiştir. Bu minvalde toplumsal rızanın üretilmesinde sorumlu yayıncılık anlayışını bir tarafa iterek, manipülatif yayınlarla halkın yönlendirilmesinde etkin rol oynayan bazı medya organları, maalesef günümüzde de aynı biçimde kara propaganda ile halkta belirli kanaatlerin oluşmasına zemin hazırlamaya çalışmaktadır.

Sonuç olarak 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1970, 12 Eylül 1980, 28 Şubat 1997 gibi demokrasinin rafa kaldırıldığı süreçlerde TSK’nın brifingleri ile manşetler attığı ileri sürülen Cumhuriyet ve Milliyet’in, 27 Nisan E Muhtırası’ndan önce de manipülatif yayınlarla askerin siyasete vereceği balans ayarına zemin hazırladığı düşünülmektedir. Özellikle Cumhuriyet gazetesinin yayınları incelendiğinde, Laik, Kemalist bir dünya görüşüne sahip insanlara, AKP’li bir cumhurbaşkanının

seçilmesiyle Türkiye’de bir karanlık dönemin geleceği yaşanacağı yönünde yayınlar yaptığı görülmektedir. Milliyet gazetesi ise Cumhuriyet kadar kışkırtıcı bir söylem kullanmasa da okurlarına laikliğin tehdit altında olduğu izlenimini oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Gazetelerin, savundukları bu görüşlerle askerın bildirisini yana tavır aldıkları düşünölmektedir. Buna karşın, Yeni Şafak ise cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar AK Parti’nin ve adayı Gül’ü destekleyen bir politika izlemiştir. Gazete, TSK bildirisinin ardından en sert tepkiyi gösteren bir yayını yapmıştır. Zaman ise ortada durmaya çalışmış ancak, konu askerın bildirisini ve demokrasiyi aksatacak girişim olunca sert biçimde tepki göstermiştir. Zaman, e-bildirisinin demokrasiye zarar verdiğini yayınlarında savunmuştur.

KAYNAKÇA

KİTAP

- AKDOĞAN, Yalçın, (2004) *AK Parti Muhafazakar Demokras*,. İstanbul, Alfa.
- AVANT L. L. HELSON H., (1973) *Algı Kuramları*, Yurdal Topsever (çev.),
Bornova \ İzmir, Ege Üniversitesi
- BAUDRILLARD. Jean. (2005) *Simularka Simulasyon*, İstanbul, Doğu Batı
Yayımları.
- BAŞKAYA Fikret (Ed), (2008) *1908 Darbe Mi Devrim Mi*. İstanbul: Maki Basın
Yayın.
- BİNBAŞIOĞLU, Cavit. (1992) *Endüstri Psikolojisi* Ankara: Gül Yayınevi.
- ERDOĞAN, İrfan., ALEMDAR, Korkmaz. (1990). *İletişim ve Toplum*. Ankara:
Bilgi Yayınevi
- BON, Gustave. Le. (1974) *Kitleler Psikolojiss*. İstanbul, Yağmur Yayımları.
- BİRİNCİ Ali, (2001) *Tarih Yolunda Yakın Mâzinin Siyasî ve Fikrî Ahvâli*, Dergâh
Yayımları, İstanbul.
- CHOMSKY Noam. (2003) *Medya Gerçeği*. İstanbul: Everest.
- CHOMSKY Noam. HERMAN Edward.(2004). *Medyanın Kamuoyu İmalatı*,
Chivizyazıları Yayınevi, İstanbul, 2004
- İNCEOĞLU Metin. (2010) *Tutum, Algı, İletişim*. İstanbul, Beykent Üniversitesi
Yayımları.
- GİRGİN Atilla. (2003) *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik*, İstanbul, İnkilap
Yayımları, 2. Baskı
- ÖZER, Ömer; DAĞTAŞ, Erdal (Ed.), (2008), *İdeolojik Atmosfer Kapsama Alanı:
Bozüyük Olaylarının Ortadoğu ve Özgür Gündem Gazetelerinde Sunumu
Örneğinde Haber Söyleminde Yapılan İdeolojik Üretime İlişkin Yeni Bir
Çözümleme*, Ankara, Ütopya Yayınevi
- DAĞTAŞ Erdal (Ed.),(2008) *Türkiye'de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve
Basın*, Ankara, Ütopya Yayınevi
- MAZICI, Nursel. (1989) *Türkiye'de Askeri Darbeler ve Sivil Rejime Etkileri*,
İstanbul, Gür Yayımları.

- MORGAN, T. Clifford. (1981) *Psikolojiye Giriş*, Sibel Karakaş (çev.) Ankara, Meteksan.
- NEZİROĞLU, İrfan. (2003) *Türkiye'de Askeri Müdahaleler ve Basın*. Ankara, Türk Demokrasi Vakfı.
- YILDIRIM, Ali; ŞİMŞEK, Hasan (2000) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayınları.

SÜRELİ YAYIN

- BAKAN İsmail; KEFE, İlker (2012) “Kurumsal Açıdan Algı ve Algı Yönetimi.” *KSÜ İİBF Dergisi*, Sayı:1 Cilt: 2, s.19-34.
- BAŞKAYA, A. (2003) “Mekansal İmaj Üzerine Bir Deneme”. Gazi Üniversitesi. Müh. Mim. Fakültesi Dergisi, 79-94.
- BİNGÖL, Yılmaz; AKGÜN, Şener. (2005) “Demokratlıktan Muhafazakar Demokratlığa: DP ile AK Parti'nin Karşılaştırmalı Analizi”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı: 1, Cilt:1, s. 1-33
- BOZ AVCI, Hayat. (1999) “Kitle İletişim Araçları ve Suskunluk Sarmalı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 1 Cilt: 32, s.41-48
- BÜYÜKBAYKAL ILGAZ. Ceyda. (2005) “Kitle İletişim araçları ve Toplumsal Yaşam”, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, Sayı: 22, 70-75
- BÖREKÇİ ÜLKÜ Ayşe; “İttihat Terakki Döneminde Gazeteci Kimliği'nin Hüküm Gecesi Romanı'nda Görünümü” Selçuk Üniv.İletişim. Fakültesi Akademik Dergisi Sayı:1 Cilt:8 s. 212-232
- ÇETİN, Selvet (Haz.), (2013) "Manşetlerdeki 28 Şubat\ Darbeye Giden Yolda Medyanın Rolü", Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE).
- ÇELİK, Hilal, (2008) “Söylem Analizi”. İstanbul, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Sayı: 27 Cilt: 27, s.99-117
- DURNA Tezcan; KUBİLAY Çağla, (2010) “Basının Şiddeti: Siyasal Göstergelerde Polise Taş Atan Çocuk Örneği”, Ankara, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt:65, Sayı: 3, s. 51-84
- DOĞANAY, Ülkü (2007) “AKP'nin Demokrasi Söylemi ve Muhafazakârlık”, Ankara, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Sayı: 62 Cilt:1, s. 65-87

- DÜRBİN, Elvan (2012) “Türk Demokrasi Hayatına Vurulan Bir Darbe: 12 Mart Muhtırası” *Politika Dergisi*, Sayı: 15, s. 70-76.
- GÖRMÜŞ, Alper (2007) “Darbe Günlükleri” *Nokta* 27 Mart - 4 Nisan, , Yıl: 1, Sayı : 22,
- İRVAN, Süleyman (2012) “Suskunluk Sarmalı Kuramı ve Elisabeth Noelle Neumann'ın Özgeçmişi” *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, sayı: 6, s.421-430
- ÖCAL, Beyhan (2009) “12 Eylül'den 28 Şubat'a Darbe Söylemlerindeki Değişim Analizi”, *Felsefe ve Toplum Bilimlerde Diyaloglar*, Sayı:1, Cilt:4, s.1-61.
- ÖKSÜZ, Harun (2013) “Algı Yönetimi ve Sosyal Medya”. *İdarecinin Sesi Dergisi*, Mayıs-Haziran s.12-15.
- ÖZÇELİK KAYA, Pınar (2011) "12 Eylül'ü Anlamak", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi Sayı: 56, Cilt:4* 73-93.
- Stratejik Düşünce Enstitüsü (2010) "50. Yılında 27 Mayıs'ı Hatırla(t)mak". *Ankara*, s.5-39
- SÖZER, Ercan (2010), “Askeri Darbeler ve Toplumsal Etkileri” *Atılım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 18
- ÖZER, Nur (2009) “Algılama ve Pazarlama Uygulamaları” *Paradoks Dergisi Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, Sayı:1, Cilt:5, s. 2-12.
- ÖZER, M. Akif (2012) “Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri.”, *Ankara, Bahar Dergisi*, Sayı:33, s. 147-180.
- TORUK, İbrahim; SİNE Rengim (2012) “Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki: Wikileaks Haberleri” *Konya, Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 31, s. 351-378.
- TUNCER, Erol (2007) “22 Temmuz 2007 Seçimleri: Genel Bir Değerlendirme”. *Toplum ve Demokrasi*, Sayı: 1 Cilt: 1, s. 135-146.
- KOÇ, T. Yaşar. (2011) “12 Eylül'den 12 Haziran'a Siyasi Partiler Adalet ve Kalkınma Partisi” *SETA ANALİZ*, Sayı:41, s. 5-21.
- KOÇAK, Cemil (2010) "Politika yapan bir ordu, bütünlüğünü koruyamaz", *Anlayış Dergisi*, Mayıs (2010) Sayı: 84, s. 32-36

YETKİN Barış (2011) “Haber Söyleminde Egemen İdeolojinin Yeniden Üretimi: Magazinleşme Bağlamında Bir Analiz”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi ” Güz, Sayı:23, s. 27-60.

TEZ

ABRAK, Esra (2006) *Gündem Belirleme Modeli Işığında Türkiye'nin Avrupa*

Birliği'ne Giriş Süreci'nin Haber Analizi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.

AKGÜN, Murat (2011) *12 Eylül Askeri Darbesi Sonrası Gazetelerdeki*

Magazinleşme Eğilimi Cumhuriyet Gazetesi Örneği, Yayınlanmış Yüksek

Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış

Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ÇAYOĞLU, Hülya (2010) *Algılama Yönetimi ve Marka Kimliği İlişkisinde Marka*

Algısının İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma, Marmara Üniversitesi, Sosyal

Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ÇETİN, Serhat (2011) *İstihbarat ve İstihbarata Karşı Koymada Algılama*

Yönetiminin Rolü: Irak Savaşı Örneği, Genelkurmay Başkanlığı Harp

Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü,

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

DEMİRDELEN, N. Dilek. (2000) *Türk Basınında Gümrük Birliği Süreci'nde*

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri İçerik Analizi Çalışması, Anadolu

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,

Eskişehir

HONGUR, Andaç (2006) *28 Şubat Sürecinde Ordu Medya Siyasi İktidar*, Ankara

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,

Ankara

HÜGÜL, Hakan (2011) *Algı Yönetimi ve Medya: İnegöl Olaylarının Basında*

Sunuluşunun Algı yönetimi Kapsamında Analiz Edilmesi, Kara Harp Okulu,

Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı,

Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara

İŞİK, Metin. (1998) *Basının Kamuoyu Oluşturma Fonksiyonu: Bir Örnek Olay*

Olarak 24 Aralık 1995 Genel Seçimleri Sonrasında ANAP-RP Koalisyon

Görüşmelerinde Bakımın Yaklaşımı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi,
Ankara

KARATAŞ, İbrahim (2008) *İletişim Anlamında Psikolojik Savaş ve Propaganda*
Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Gebze

KINACI, Selim (2011) *Türkiye’de Polis Algısı ve Algılama Yönetimi: Bir Alan*
Araştırması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim
Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul

UĞURLU, Özge (2004) *Algılama Yönetimi Olarak Halkla İlişkiler*. Gazi
Üniversitesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı. Yayınlanmış Master Tezi,
Ankara.

ÖNAY, Betül. (2008) *Kamu Kurumlarında Halkla İlişkiler Açısından Yerel*
Yönetim Uygulamalarının Algılanışı, Selçuk Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve
Tanıtım Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya

TİRYAKİ, Canan (2009) *Cumhuriyet ve Yeni Şafak Gazeteleri Örneğinde*
2007 Milletveikili Seçiminde Adalet ve Kalkınma Partisi ve Cumhuriyet Halk
Partisi Politik Eğilimlerinin Basında Yer Alma Biçimlerinin İçerik Analizi
Tekniği ile Karşılaştırılması, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

RAPOR

Avrupa Birliği 2003 İlerleme Raporu. (2003) *"Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım*
Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu". Devlet Planlama Teşkilatı,
Ankara

Avrupa Birliği İlerleme Raporu. (2002) *"Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım*
Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu". Devlet Planlama Teşkilatı,
Ankara

Avrupa Birliği İlerleme Raporu. (2005) *"Türkiye'nin AB Katılım Sürecine İlişkin*
2005 Yılı İlerleme Raporu". Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara

Avrupa Birliği İlerleme Raporu, 2. (2004) "*Türkiye'nin AB Katılım Sürecine İlişkin 2004 Yılı İlerleme Raporu*". Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara

TBMM, Darbeleri Araştırma Komisyonu (2012) "*28 Şubat - 27 Nisan E-Bildirisi*". Ankara

TBMM, Darbeleri Araştırma Komisyonu (2012) "*27 Mayıs Darbesi Raporu*" Ankara

TBMM Darbeleri Araştırma Komisyonu (2012) "*12 Mart Raporu*" Ankara

SEMPOZYUM

ÇEVİK, Abdülkadir (2013) "*Önleyici Unsur Olarak Algıların Yönetimi*", Algılama Yönetimi Sempozyumu, 13-14 Nisan, Ankara, Başkent Üniversitesi, s.47-54

GAZETE

ALTAN, Çetin. (1971) "Rejim buymuş...Rejim değil kepezektir bu...". *Akşam*, 13 Mart 1971, s.4

AKBAL, Oktay (1971) "Ayak Sesi". *Cumhuriyet*, 3 Mart 1971, s.3

AKBAL, Oktay (1971) "Önce Devrim". *Cumhuriyet*. 24 Mart 1971, s.3

AKBAL, Oktay (1980) "Yeni Bir Tarih Yapağı" *Cumhuriyet*, 13 Eylül 1980, s. 3.

BALBAY, Mustafa (2003) "Genç Subaylar Tedirgin" *Cumhuriyet*, 23 Mayıs 2003, s.1

BERKAN, İsmet (2012) "Medya Olmasaydı 28 Şubat Olmazdı" *Yeni Şafak*, 16 Nisan 2012, s.8

Cumhuriyet, (2007) 16 Nisan 2007- 6 Mayıs 2007, s.1-25

ERGİN, Sedat (2003) "Bunların Hepsini Dedikodu". *Hürriyet*. 27 Mayıs 2003, s.4.

ERDURAN, Refik (1980) "Serinkanlılıkla", *Milliyet*, 14 Eylül 1980, s.5.

FAİK, Bedii (1971) "Oyun Bellidir", *Dünya* 8 Mart 1971, s.9

FAİK, Bedii (1971) "Yorgan Yakılırken", *Dünya* 13 Mart 1971, s.9

Hürriyet (2007) "Baş komutan olamaz". 11 Ocak, s.1

Hürriyet (2007) "Hükümetin Bildiriye Cevabı", 29 Nisan, s.1

İPEKÇİ, Abdi (1971) "Çağımız Böyle Bir Çağ". *Milliyet* 1 Mart 1971, s.3

- İPEKÇİ, Abdi (1971) "Muhtıra ve Gerçekler". Milliyet, 13 Mart 1971, s.3
- KABADAYI, İnanç. (2012) "Hollande yeni imajı ile Fransa'da nasıl kazandı?"
CNBC-e, 26 Haziran 2012
- KABAKLI, Ahmet; BUĞRA, Tarık (1971) "Orduyu Sağduyuya, Berikilere Cinnet",
"Başkenti Kurtarmak", Tercüman, 18 Mart 1971, s.4
- KIVANÇ, Taha (2009) "Köşeler Kimlerin Elinde", Yeni Şafak Gazetesi 28 Ocak
2009, s.12
- KONURALP, Okan (2007) "Başkomutan Olamaz". Hürriyet, 11 Ocak 2007, s. 1.
Milliyet, (1980) "Hayat Normale Dönüyor". 13 Eylül, s. 1.
Milliyet, (1980) "Demokrasi İçin 12 Eylül'ün Başarısı Şarttır", 14 Eylül, s. 1.
Milliyet (1980) "MGK'nın Yüklü Gündemi", 15 Eylül, s. 1
Milliyet (1982) "Ahmet Kenan Evren, Kenan Evren Olurken". 9 Kasım s. 1.
Milliyet (1982) "Kırmızı Bisikleti ile Tur atmak En Büyük Eğlencesiydi". 10
Kasım, s. 1.
Milliyet (2007) "Mahkeme: 367 Şart", 2 Mayıs, s.1
Milliyet (2007) "Rejim hiç bu kadar tehdit altında olmamıştı". 14 Nisan, s. 11.
Milliyet (2007) "Rejim hiç bu kadar tehdit altında olmadı", 14 Nisan, s. 5.
Milliyet (2007) "Kanadoğlu: Umarım Anayasa Mahkemesi aymazlık yapmaz" 18
Mart, s. 1.
Milliyet (1980) "Hayat Normale Döndü", 13 Eylül s. 1.
Milliyet (1980) "Samsun Cezaevi'nde Sağ ve Sol Tutuklular Barıştı",13 Eylül, s. 1.
Milliyet, (2007) "Kanadoğlu: Umarım Anayasa Mahkemesi aymazlık yapmaz", 18
Mart, s.1
Milliyet (2007) "Anayasa Mahkemesi Gerekçeli Kararını Açıkladı" 27 Haziran, s.1
Milliyet, 17 Nisan 2007- 6 Mayıs 2007, 1-25
- MÜDERİSOĞLU, Okan (2007) "C'sini Bile Konuşmak İstemiyorum". Sabah, 18
Mart 2007, s.3
- NADİ, Nadir (1971) Ordu'nun Varlık Gerekçesi. Cumhuriyet, 4 Mart 1971, s. 5.
- Radikal (2008) "1969'da Darbenin Yanından Dönülmüş", 17 Şubat, s.1
- Radikal (2007) "Muhalefet Sıkı Fıkı", 29 Nisan, s.1
- Sabah (2006) "Baykal: Siyasete kan bulaştı. 18 Nisan, s.1
- Sabah (2007) "Abdullah Gül adaylıktan çekildi" 6 Mayıs, s. 1

- Sabah (2007) “Erdoğan seçim startını verdi” 1 Mayıs, s.1
- SELÇUK, İlhan (1971) “12 Mart Muhtırası”, Cumhuriyet, 14 Mart 1971, s. 3
- SELÇUK, İlhan (1980) “Kanlı Tımarhane”. Cumhuriyet, 14 Haziran 1980, s.3
- SOYSAL, İlhami (1971) “Görüş”, Akşam, 13 Mart 1971, s. 6.
- Ulus (1960), “Parayla tutulmuş adamlara dağıtılmak üzere 7 bin silah ve asker elbisesi ele geçiti.” 30 Mayıs, s.1
- Yeni Şafak, 16 Nisan 2007- 6 Mayıs 2007, 1-25
- Zaman (2006) "Sezer: Saldırıya neden olanlar tutumlarını değiştirdi", 18 Mayıs s. 9
- Zaman (2008) “Bakırköy savcısı, Nokta davasını temyize götürdü.”, 4 Haziran, s. 1
- Zaman Gazetesi 16 Nisan 2007- 6 Mayıs 2007, 1-24

İNTERNET SİTESİ

- AB BÜLTENİ, (2013) "*Annan Planı-Özet*". AB Bülteni:
<http://www.abbulteni.org/pdf/ANNANPLANITRÖZET.pdf>, (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2013)
- ALBAYRAK, Serhat (2013) "Siyasette Algı Yönetimi ve Türkiye’de ki Algı Değişimi", <http://www.sivasmedya.net/siyasette-algi-yonetimi-ve-turkiyede-ki-algi-degisimi.html>, (Erişim Tarihi: 14 Ekim 2013)
- ATABEK, Necdet (2013) “Gündem Belirleme Yaklaşımı”
[www.journals.istanbul.edu.tr:http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/iletisim/article/viewFile/14872/14082](http://www.journals.istanbul.edu.tr/http://www.journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/iletisim/article/viewFile/14872/14082), (Erişim Tarihi: 22 Ocak 2013)
- ARABACI Caner (2014) “İttihat Terakki Basını”,
http://www.canerarabaci.com/makaleler_ittihat_ve_terakki_basini-sayfa_id-333-id-53542, (Erişim Tarihi: 1. Nisan 2015)
- AÇIK ÖĞRETİM FAKÜLTESİ (2013) “Sosyal Psikoloji Notları”, notoku.com:
<http://notoku.com/izlenim-olusturma/>, (Erişim Tarihi: 30 Eylül 2013)
- ATAKAN, Bülent (2003) “YÖK Kanunu Değişikliği”
<http://www.milliyet.com.tr/2003/09/11/guncel/gun02.html>, (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2014)
- BİRAND, Mehmet Ali (2009) <http://www.32gunhaber.com/Yazar/Yazar.aspx?CI=734>(Erişim Tarihi: (6 Mayıs 2014)

- DOĞAN, Ali Necati (2014) <http://blog.milliyet.com.tr/yazi-dizisi--40--yilinda-tum-ayrintilari-ile-12-mart-muhtirasi-3/Blog/?BlogNo=294982>, (Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2014)
- DOĞAN, İsmail (2013) "Görsel Algılama" <http://www.ismaildogan.com/gorselalgilamadersnotlari.html>, (Erişim Tarihi: 25 Kasım 2013)
- Enternasyonelform (2008) "Darbe Döneminde Basın" <http://www.enternasyonelforum.net/arastirma-ve-calisma-gruplari/1405-darbe-donemlerinde-basin-1960-1980-a.html>, (Erişim Tarihi: 12 Nisan 2014)
- ERDURAN Refik (1980) http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/Z5W1t7aZ25TPACuQzBD3ug_x3D__x3D_, (Erişim Tarihi: 12 Nisan 2014)
- ERSAYDI, Senem (2011) "Psikolojik Operasyon, Algı Yönetimi", <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2011/10/24/6344/psikolojik-operasyon-algi-yonetimi-ve-propaganda>, (Erişim Tarihi: 24 Ekim 2013)
- HÜRRİYET (2007) "Orgeneral Büyükanıt'ın konuşmasının tam metni" <http://arama.hurriyet.com.tr/arsivnews.aspx?id=149838>, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2014)
- HÜRRİYET (2007) "Rektörlerden 'Cumhuriyete Saygı' yürüyüşü", <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=179403>, (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2014)
- HÜRRİYET (2007) "Bahçeli'den cumhurbaşkanlığı açıklaması". http://www.hurriyet.com.tr/gundem/6963407_p.asp, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2014)
- KATURMAN Evin (2007) "12 Eylül Darbesi ve Basın" <http://www.bianet.org/biamag/bianet/93099-12-eylul-askeri-darbesi-ve-basin>, (Erişim Tarihi: 1 Mart, 2014)
- MİLLİYET (2007) "Gül: Çekilmem söz konusu değil" <http://www.milliyet.com.tr/Siyaset/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetayArxiv&KategoriID=4&ArticleID=197899&PAGE=1>, (Erişim Tarihi: 9 Haziran 2014)
- NTVCNBC-E. (2007) "Org. Büyükanıt'ın konuşmasının tam metni". [ntvmsnbc.com: http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/405466.asp](http://arsiv.ntvmsnbc.com/news/405466.asp), (Erişim Tarihi: 9 Eylül 2014)

RADİKAL. (2013) “Zirve katliamının zanlıları serbest bırakıldı”.

http://www.radikal.com.tr/turkiye/zirve_katliami_zanlilari_serbest_birakildi-1180165, (Erişim Tarihi: 5 Kasım 2014)

RADİKAL (2008) “1969’da darbenin yanından dönülmüş”

<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=247715>, (Erişim Tarihi : 9 Ekim 2014)

RESMİ GAZETE, (2014) “Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinde

Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/06/20070616-1.htm> (Erişim Tarihi: 18 Kasım 2014)

SAVAŞKARŞITLARI (2007) “Genelkurmay'dan açıklama !..(E-muhtıra)”.

<http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=38854> (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2014)

SAYDAM, Ali (2013) “Algılama Yönetimi Kuralları”.

www.algilamayonetimi.com/c/basindetay.asp?k=64 (Erişim Tarihi: 18, Kasım 2013)

T24 (2009) “Bilirkişi: Günlükler Örnek'in” <http://t24.com.tr/haber/bilirkişi-gunlukler-ornekin,44875>,

(Erişim Tarihi: 1 Nisan 2014)

TBMM, “Ulus Hükümeti Programı” <http://www.tbmm.gov.tr/hukümetler/HP44.htm>,

(Erişim Tarihi: 6 Nisan 2014)

TBMM (2007) “Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Bazı Maddelerinde Değişiklik

Yapılması Hakkında Kanun”. <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1433mhtm>, (Erişim Tarihi: 7 Nisan 2014)

TÜRK, Sezai (2013) “Algılama Yönetimi’inin Önemi” http://www.caginpulisi.com.tr/eski_sitemiz/116/33-34-35-36-37-38-39-40 (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014)

TDK, [http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts &](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.551bee4dd8b746.78548791)

[arama=gts&guid=TDK.GTS.551bee4dd8b746.78548791](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.551bee4dd8b746.78548791) adresindenden (Erişim Tarihi: 1 Nisan 2014)

YENİ ŞAFAK (2007) “Abdullah Gül, 339 oyla Cumhurbaşkanı seçildi”.

<http://yenisafak.com.tr/politika-haber/abdullah-gul-339-oyla-cumhurbaskani-sec-28.8.2007-64827>, (Erişim Tarihi: 5 Ocak 2014)

WIKİPEDIA (2008) “Danıştay Saldırısı” http://tr.wikipedia.org/wiki/Dan%C4%B1%C5%9Ftay_Sald%C4%B1r%C4%B1s%C4%B1 (Erişim Tarihi: 6 Haziran 2014)